

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

ROMANYA'DA İSLAM DİNİ VE BÖLGEDEKİ
MÜSLÜMANLARIN DİN ALGISINA ETKİ EDEN
FAALİYETLER

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YÖNEM

Hazırlayan

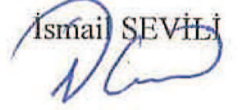
İsmail SEVİLİ

Çanakkale-2015

TAAHÜTNAME

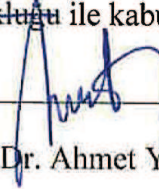
“Romanya’da İslam Dini ve Bölgedeki Müslümanların Din Algısına Etki Eden Faaliyetler” isimli yüksek lisans tezini tamamen kendi çalışmam olup bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlanılan eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu taahhüt ederim.

.16.09.2015

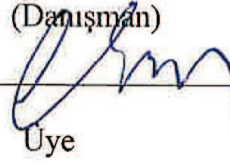
İsmail SEVİLİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

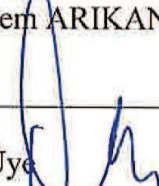
İsmail SEVİLİ'ye ait "**Romanya'da İslam Dini ve Bölgedeki Müslümanların Din Algısına Etki Eden Faaliyetler**" adlı çalışma, jürimiz tarafından Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Ahmet YÖNEM

(Danışman)

Üye

Yrd. Doç. Dr. Adem ARIKAN

Üye

Yrd. Doç. Dr. Olgun KÖZLEME

Tez No: 10088631

Tez Savunma Tarihi: 26.08.2015

ONAY

Doç. Dr. Şerif KORKMAZ

Enstitü Müdürü

21.10.2015

ÖZET

ROMANYA'DA İSLAM DİNİ VE BÖLGEDEKİ MÜSLÜMANLARIN DİN ALGISINA ETKİ EDEN FAALİYETLER

Araştırmamız bir Avrupa Birliği üyesi olan Romanya'da yaşayan Müslüman halkın dini inanışlarını ve yaşantılarını incelemeye yöneliktir. Romanya, Müslüman azınlığın dinlerini rahatça yaşayabildiği nadir ülkelerden bir tanesidir. İslamiyetin bölgeye geldiği 12. yüzyıldan beri Müslümanlar dinlerinden dolayı hiçbir baskı yaşamamışlardır. Hatta denebilir ki komünizm döneminde dahi Müslümanlar açıktan bir baskı görmemişlerdir.

Tezimiz dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ilk önce genel olarak Romanya coğrafyası ve tarihi hakkında bilgi verildikten sonra Müslüman halkın yaşadıkları yerler incelenmiştir. Daha sonra Müslüman halkın anayasal hakları ve bunların uygulanışı üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Müslümanların Romanya'daki müftülük, camiler, vakıf ve dernekler gibi örgütlenmeleri üzerinde durulduktan sonra Romanya'da din eğitimi ve Hristiyan Romenler ile Müslüman azınlığın sosyal ilişkilerine değinilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve dördüncü bölümleri Müslüman halk üzerinde yapılan anket çalışmasının değerlendirmesini kapsamaktadır. Üçüncü bölümde anketimize katılan Müslümanlar hakkındaki bulgular ortaya konulmuştur. Dördüncü bölümde ise yapmış olduğumuz anket çalışması ile birlikte Romanya'da yaşayan Müslüman halkın din algıları ve dini hayatları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Romanya, Dobruca, Köstence, Mecidiye, Din Algısı

ABSTRACT

ISLAM IN ROMANIA AND ACTIVITIES THAT AFFECT THE PERCEPTION OF MUSLIMS IN THAT REGION

Our research is investigating the religious habits and inclines of the Muslim community in Romania which is a member of the European Union. Romania is one of the rare countries in which the minorities can live their religions freely. Since the 12th century when Islam first entered the country, muslims have never faced any problems due to their religious beliefs. Even during the communism period this fact has not changed.

Our thesis consists 4 parts. In the first part, after giving some general information regarding the geographical and historical facts about Romaina, the regions in Romania where the Muslim community lives has been investigated. After this, the legal rights of the Muslim community and their practices have been analyzed.

In the second part the organizational institutions of the Muslim community as foundations, mosques, centres have been researched. After which the religion education in the country and the social relations of Muslims with the Romanian Christians have been mentioned.

The las two parts of our research consists the analisis of the questioners which have been made to the Muslim community in Romania. In the third part, the facts about the people who have attended our research have been presented. At Part 4, together with the data from the survey we have analyzed the religious life and perceptions of the Muslim community in Romania.

Key words: Romania, Dobruja, Constanta, Medgidia, Religious Perceptions

ÖNSÖZ

Romanya’da Müslümanlık denildiği zaman akla iki grup millet gelmektedir. Bunlardan biri Türkler, diğeri ise Tatarlardır. Günümüzde Romanya sınırları içerisinde 100 binin üzerinde Müslümanın yaşadığı düşünülmektedir. Ancak bunlar tabii ki sadece Türkler ve Tatarlar’dan ibaret değildir. Bunlar haricinde az sayıda da olsa Araplar, İranlılar, Romenler ve diğeri milletlerden Müslüman olan vatandaşlar bulunmaktadır.

Tezimizde genel olarak Romanya’daki tüm Müslümanlar üzerinde bir çalışma yaptık. İlk önce Romanya hakkında tarihi ve coğrafi olarak Romanya’yı tanımaya çalıştık ve Romanya’ya Müslümanlığın ne zaman ve kimler tarafından getirildiğini anlamaya gayret ettik. Daha sonra bir Avrupa birliği olan Romanya’da anayasal dini hakları inceledik.

İkinci olarak Romanya hükümetinin Müslümanlara verdiği hakları ve Müslümanların temsil edildiği dini kurumları inceledik.

Son olarak da böyle bir coğrafyada yaşayan Müslümanların din algılarını ve dini hassasiyetlerini öğrenmeye ve anlamaya çalıştık.

Tez çalışması esnasında beklentilerimin ve tahminlerimin çok üstünde bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Ahmet Yöner hocama teşekkürlerimi sunuyorum. Ayrıca araştırmalarım sırasında zamanlarını ayırıp hem yol gösteren hem de her ihtiyaç anında yardımlarını eksik etmeyen Romanya müftüsü Yusuf Murat Bey’e, emekli müftü Osman Necat Bey’e, Köstence Kral Camii imamı Revan Veli Bey’e ve Bükreş Kırıl Camii imamı Osman Aziz Bey’e teşekkürlerimi sunuyorum.

İsmail SEVİLİ

23.07.2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ	ix
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
METODOLOJİK BİLGİLER.....	3
A. Tezin Konusu Ve Amacı.....	3
B. Tezin Önemi.....	3
C. Tezde Kullanılan Materyal Ve Metod.....	4
D. Tezin Kapsamı.....	5
BİRİNCİ BÖLÜM	6
ROMANYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER.....	6
1.1. Romanya'nın Coğrafi Konumu ve Tarihi	6
1.2. Romanya Nüfus ve İnanç Yapısı	8
1.3. Romanya'da Yaşayan Müslüman Unsurlar	9
1.4. Romanya'da Müslümanların Yaşadığı Başlıca Yerleşim Merkezleri.....	10
1.4.1. Dobruca Bölgesi.....	11
1.4.1.1. Köstence.....	11
1.4.1.2. Tulça	12
1.4.2. Bükreş.....	12
1.5. Romanya'da Müslüman Azınlığın Anayasal Hak ve Özgürlükleri	12
1.5.1. Romanya Anayasasında Dini Hak ve Özgürlükler	13
1.6. Romanya Azınlık Tüzüğü	14
İKİNCİ BÖLÜM.....	34
ROMANYA'DA İSLÂMÎ ÖRGÜTLENMELER.....	34

2.1. Müftülük	34
2.2. Camiler	35
2.2.1. Bükreş Han Camii	35
2.2.2. Kral Camii.....	36
2.2.3. Hünkar Camii	36
2.2.4. Mecidiye Camii	37
2.2.5. Mecidiye Kuşdili Köyü Camii	37
2.2.6. Harşova Mahmud Camii	37
2.2.7. Çernavoda Hünkar Camii	37
2.2.8. Tulça Aziziye Camii	38
2.2.9. Mangalya Esmahan Sultan Camii	38
2.2.10. Maçın Mestan Ağa Camii	38
2.2.11. Babadağ Gazi Ali Paşa Camii	39
2.2.12. Diğer Camiler.....	39
2.3. Dernekler	40
2.3.1. Romanya Demokrat Türk Birliği.....	41
2.3.2. Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği	42
2.3.3. Romanya İslami Hizmetler Vakfı	42
2.3.4. Romanya Müslüman Kadınlar Derneği	43
2.3.5. Tuna Vakfı	43
2.3.6. Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Romanya'daki Faaliyetleri	44
2.4. Okullarda Din Eğitimi.....	45
2.4.1. Mecidiye Semineri ve Kemal Atatürk İlahiyat ve pedagoji Lisesi.....	45
2.5. Sarı Saltuk ve Romanya Müslümanlarının Mezhebi	46
2.6. Romanya Müslümanlarının Hristiyan Romenler ile İlişkileri	48
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	50
BETİMSSEL İSTATİSTİKLER VE YORUMLARI	50
3.1.Cinsiyet	50
3.1.1. Ankete Katılanların Cinsiyete FarkınaGöre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	50
3.2. Yaş Değişkeni	51

3.2.1. Ankete Katılanların Yaş Farkına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	51
3.3. Medeni Durum	52
3.3.1. Ankete Katılanların Medeni Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	52
3.4. Eğitim Durumu	53
3.4.1. Ankete Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	53
3.5. İkamet Yeri.....	54
3.5.1. Ankete Katılanların İkamet Yerlerine Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	54
3.6. Meslekî Durum.....	55
3.6.1. Ankete Katılanların Meslekî Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	55
3.7. Ekonomik Durum	56
3.7.1. Ankete Katılanların Gelir Durumu Frekansı ve Yüzde Oranları	57
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	58
ROMANYA'DA YAŞAYAN MÜSLÜMANLARIN DİN ALGISI VE DİNİ HAYATLARI	58
4.1.Dininizin Hayatınıza Etkisi	58
4.2.Kişisel Olarak Dindarlık Ölçütü	60
4.3.Ailevi Anlamda Dindarlık Ölçütü	61
4.4.Arkadaş Çevresi Bağlamında Dindarlık Ölçütü	63
4.5.İş Çevresi Bağlamında Dindarlık Ölçütü	64
4.6.Günlük Beş Vakit Namaz Kılma Ölçütü	66
4.7.Dini Mekanlara Gitme Sıklığı.....	67
4.8.Ramazan Orucunu Tutma	69
4.9.Hac İbadetini Yerine Getirme	71
4.10.Hac İbadetini Yerine Getirmeyenlerin Hac Düşüncesi	72
4.11.Zekat Verme	74
4.12Kurban Kesme	76
4.13.Çocuklara Dini Bilgi Öğretme	77

4.14.Dininden Dolayı Resmi Kurumlarda Sorun Yaşama	79
4.15.DiniYaşantının İşHayatını Olumsuz Etkilemesi	80
4.16.Dininden Dolayı Ayrımcılığa Maruz Kalma	81
4.17.Din Eğitimi Alma Konusunda Sıkıntı Yaşama	82
4.18.Dini Bilginin Yeterli Olduğunu Düşünme	83
4.19.Dini Bilgi Edinme Kaynağı	85
4.20.Dini Bilgi Öğrenme İhtiyacında Başvurulan Yerler	87
4.21.Din Görevlilerinin Müslümanları Temsi Etmesi	89
4.22.Din Görevlilerini Yeterli Bulma	91
SONUÇ	93
KAYNAKÇA	97
ELEKTRONİK KAYNAKLAR.....	99
EKLER	100
Ek - 1: Anket Soruları	100

KISALTMALAR

bkz.	:Bakınız
c.	:Cilt
DİA	:Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DİB	:Diyanet İşleri Başkanlığı
s.	:Sayfa
UDTR	:Romanya Demokrat Türk Birliği
UDTTMR	:Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği
TTK.	:TürkTarih Kurumu
yay.	:Yayınları

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dinin hayata etkisinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkiler.....	59
Tablo 2 : Kişisel olarak insanların kendilerini ne ölçüde dindar gördüklerinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkileri	61
Tablo 3: İnsanların ailelerinin ne ölçüde dindar gördüklerinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkileri.....	62
Tablo 4 : İnsanların arkadaşlarını ne ölçüde dindar gördüklerinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkileri	63
Tablo 5: İnsanların iş çevrelerinin ne ölçüde dindar gördüklerinin bazı değişkenler arasındaki ilişkiler.....	65
Tablo 6 : Günlük beş vakit namaz kılma oranının bazı değişkenler arasındaki ilişkileri.....	67
Tablo 7 : Dini mekanlara gitme oranının bazı değişkenler arasındaki ilişkileri.....	68
Tablo 8 : Ramazan orucunu tutma oranının bazı değişkenler arasındaki ilişkileri ..	70
Tablo 9 : Hacca gitme oranının maddi gelir ile arasındaki ilişki.....	72
Tablo 10: Hacca gitmeyi isteyenlerin bazı değişkenler arasındaki ilişkileri.....	73
Tablo 11: Zekat vermeyi isteyenlerin bazı değişkenler arasındaki ilişkileri.....	75
Tablo 12: Kurban bayramında kurban kesenleri bazı değişkenler arasındaki ilişkileri.....	77
Tablo 13: Çocuklarına dini bilgi öğreten bazı değişkenler arasındaki ilişkiler.....	78
Tablo 14: Dininden dolayı resmi kurumlarda sorun yaşadığını düşünen kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkiler	80
Tablo 15: Dininden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını düşünen kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkiler	81
Tablo 16: Dini bilginin yeterli olması konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler.....	84
Tablo 17: Dini bilginin edinilmesi konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler..	86
Tablo 18: Dini bir konu öğrenme ihtiyacı hissedildiğinde başvurulan kaynaklar konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler	88

Tablo 19: Din görevlilerinin dini temsil ettiklerini düşünme konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler	90
Tablo 20: Din görevlilerini bilgi olarak yeterli bulma konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler.....	92

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Cinsiyet Farkına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	50
Grafik 2 : Yaş Farkına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları.....	51
Grafik 3 : Medeni Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları.....	52
Grafik 4 : Eğitim Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları.....	53
Grafik 5 : İkamet Yerlerine Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları.....	54
Grafik 6 : İkamet Yerlerinin Cinsine Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	55
Grafik 7 : Meslekî Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	55
Grafik 8 : Meslekî Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları	56
Grafik 9 : Ekonomik Gelir Durumuna Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları.....	57
Grafik 10: Dininizin hayatınıza etkisini ne ölçüde görüyorsunuz?.....	59
Grafik 11: Kendinizi dindarlık bakımından hangi grupta görüyorsunuz?	60
Grafik 12: Ne ölçüde dindar bir aileye sahipsiniz?	61
Grafik 13: Ne ölçüdedindarbir arkadaş çevresine sahipsiniz?.....	63
Grafik 14: Ne ölçüde dindar bir iş çevresine sahipsiniz?.....	64
Grafik 15: Günlük beş vakit namazlarınızı devamlı kılar mısınız?.....	66
Grafik 16: Ne sıklıkla dini mekanlara gidersiniz?.....	68
Grafik 17: Ramazan orucunuzu tutar mısınız?	69
Grafik 18: Hacca gittiniz mi?.....	71
Grafik 19: Hacca gitmeyi düşünüyor musunuz?	72
Grafik 20: Zekat verir misiniz?	74
Grafik 21: Kurban bayramında kurban keser misiniz?	76
Grafik 22: Çocuklarınıza dininizle alakalı bilgileri öğretiyor musunuz?	77
Grafik 23: Dininizden dolayı resmi kurumlarla ilgili işlerinizde sorun yaşıyor musunuz?	79
Grafik 24: Dininizi yaşama iş yaşamınızı olumsuz olarak etkiliyor mu?	80
Grafik 25: Dininizden dolayıhiçayrımcılığa maruz kaldınız mı?.....	81
Grafik 26: Din eğitimi alma konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?.....	82
Grafik 27: Şu andakidini bilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?.....	83
Grafik 28: Dini bilgilerinizi genellikle ne tür kaynaklardan alıyorsunuz?	85

Grafik 29: Dini bir konuyu öğrenme ihtiyacı hissettiğinizde genelde nereye müracaat edersiniz?	87
Grafik 30: Din görevlilerinin dininizi temsil ettiğini düşünüyor musunuz?	89
Grafik 31: Din görevlilerinizi bilgi olarak yeterli buluyor musunuz?	91

GİRİŞ

Romanya tarihine baktığımızda bu bölgenin tarih boyunca kavimlerin ve milletlerin bir geçit yeri olduğunu görmekteyiz. Bu durum bu coğrafyada yaşayan insanların diğer ülke insanlarına daha sıcak bakmalarını sağlamıştır. Bu coğrafyada yaşayan insanlar diğer milletlerle karşılıklı saygı içerisinde yaşamayı öğrenmişlerdir.

Birinci ve ikinci dünya savaşlarına katılan Romanya bu savaşların ardından Sovyetlerin işgaline uğramış daha sonraları 1944'de Sovyet Rusya'sının bu bölgeyi işgaliyle komünist bir rejim başlamış olup 1944-1965 yılları arasında 'Romanya Halk Cumhuriyeti' ve 1965 yılından 1989'da Nikolay Çavuşesku'nun devrilmesine kadar olan süre zarfında 'Romanya Sosyalist Cumhuriyeti' adıyla 40 yıldan fazla süreyle komünizm tarafından yönetilmiştir.

Romanya'da yaşayan Müslüman halkın durumunu üç döneme ayırarak inceledik. İlk olarak Osmanlı öncesi dönem ki bu XI. yüzyıl ile XIV. yüzyıl arasını kapsamaktadır. Bu zaman diliminde bu bölgede Müslümanlık Sarı Saltuk gibi bazı münferid şahıslarla temsil edilmiş ve İslam, bir tasavvuf kültürü olarak yayılmaya başlamıştır. Bu dönemde Müslümanlar dinlerinden dolayı herhangi bir problemle karşılaşmamışlardır.

İkinci dönem XV. ve XIX. yüzyılları arasında kapsayan Osmanlı Devleti bu bölgede hakim ve etkin bir konumdadır. Bu dönemde de Müslümanlar kendilerini çok rahat bir şekilde ifade edebilmişler ve hatta Dobruca bölgesi ve civarında hem nüfus olarak hem de hakimiyet olarak etkin bir unsur haline gelmişlerdir.

Üçüncü dönem ki 1878'de Osmanlı-Rus savaşının akabinde Osmanlıların bölgeyi terk etme mecburiyetinde kalmasıyla başlayan dönemdir. Bu dönemi de kendi içinde Komünizm öncesi, komünizm dönemi ve komünizm sonrası olmak üzere üç bölüme ayırmak mümkündür. Komünizm öncesi Dobruca bölgesinde Müslümanlar bölgeye hakim bir konumda iken, komünizm zamanında bu bölgede yaşayan bütün dini unsurlar gibi Müslümanlık da baskı

görmüştür. Komünizm sonrasında ise artık Müslümanların birçoğu bölgeden göç etmiş ve hakimiyetlerini kaybetmiş zayıf bir azınlık durumuna düşmüşlerdir¹.

Tez çalışmamız esnasında Müslüman halkın Romanya'nın hangi bölgelerinde yaşadıklarını ve Hristiyan Romenlerle olan ilişkilerini ve bu durumun Müslümanların din algılarına etkisini anlamaya çalıştık. Yüzyıllar boyunca paylaştıkları bu topraklarda nasıl barış içerisinde yaşadıklarını anlamaya gayret ettik. Bu yönüyle de tezimizin farklı din ve kültürlerin barış içerisinde yaşayabilmeleri adına Avrupa ülkeleri arasında Romanya'nın model bir ülke olup olamayacağını görme ve inceleme imkanını elde ettik.

¹Ali Aksu, *Romanya Müslüman Türklerinin Dünü Bugünü*, Editura Elvan, Yayımlanmış Doktora Tezi, Köstence, 2003, s. 117.

METODOLOJİK BİLGİLER

1. Tezin Konusu Ve Amacı

Romanya’da Müslümanlar, artık bu ülkenin adeta organik bir parçası olmuşlardır. Ne Romenler Müslümanları ne de Müslümanlar Romenler’i dini inançlarından dolayı yadırgamamaktadırlar. Adeta iki farklı dini yaşayan tek bir millet görüntüsü vermektedirler.

Tezimizin konusu teorik kısmında bir Avrupa birliği üyesi olan Romanya’da yaşayan Müslümanların yerleşim yerlerini, dini yaşayışlarını ve yaşayışlarına etki eden faktörler oluşturmaktadır. Uygulama kısmı ise bir alan çalışması olup bu bölgede yaşayan Müslümanların dini hayatları ile birlikte din algılarını incelemektir.

Müslümanlar Avrupa’nın ve Balkanların ayrılmaz bir parçası ve bir ögesi durumundadırlar. Araştırmamızın amacı da burada yaşayan Müslümanların tarihi gelişimini, Türkiye ile olan ilişkilerini ve dini yaşayışlarını tanımak ve öğrenmektir.

2. Tezin Önemi

Romanya’da İslam dini ve bölgedeki din algısına etki eden faaliyetleri incelemeye bizi iten faktör Romanya’nın güneydoğu Avrupa ülkeleri içerisinde Müslümanların küçük bir azınlık olarak varlıklarını sürdürmeleri ve bölgede neredeyse hiç bir baskıya maruz kalmadan yaşadıkları bir ülke olması hasebiyle Avrupa ülkeleri içerisinde bir model ülke potansiyelini taşımasıdır.

Daha önce Romanya’da yaşayan Müslümanlarla alakalı birçok çalışma yapılmıştır. Ancak bu çalışmaların birçoğu Müslümanları etnik bir kimlik olarak Türk veya Tatar Müslümanlar diye ikiye ayırarak veya her ikisini birden incelemişlerdir. Müslümanlığı bu milletlerin kültürel bir yanı olarak görmüş ve öyle değerlendirmeye tabi tutmuşlardır².

² Ali Aksu, *Romanya Müslüman Türklerinin Dünyü Bugünü*, Editura Elvan, Yayınlanmış Doktora Tezi Köstence, 2003; Ali Aksu, “*Romanya Türklerinde Kültürel Durum Ve Mektep Ve Aile Mecmuası*”, Cumhuriyet Üniversitesi

Tezimizde Müslümanlık kültürel bir boyut olarak değil yaşanan bir din olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Yani Müslüman bir Türk veya Müslüman bir Tatar olarak etnik bir kimlikten ziyade Romanya’da yaşayan bir Müslümanı Müslüman kimliğiyle incelenmiştir. Kısacası Romanya topraklarında İslam’ın ve Müslümanların durumları etnik kimlikleriyle değil dini kimlikleriyle ele alınmıştır.

Bu yönüyle hem bir Balkan ülkesi hem bir Avrupa birliği üyesi olan hem de nüfusunun %93 gibi büyük oranının Hristiyan olduğu bir coğrafyada Müslümanların dinlerini nasıl ve ne ölçüde yaşayabildikleri hakkında bilgi sahibi olma imkanı elde edilmiştir.

3. Tezde Kullanılan Materyal ve Metod

Araştırmamda ilk olarak Romanya’da yaşayan Müslüman etnik gruplar ile ilgili yazılmış kitap, dergi, daha önce hazırlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri ile internet siteleri incelenmiştir. Bu araştırmalar neticesinde bu coğrafya’da yaşayan Müslümanlar hakkında genel olarak teorik bilgiler elde edilmiştir.

Bu teorik bilgiler doğrudan gözlemlenmiş ve ele geçen bu bilgilerin daha iyi anlaşılması, eksik yerlerinin tamamlanması için Romanya’daki Müslümanlar üzerinde etkin olan müftü, cami imamı, din dersi öğretmenleri, akademisyenler ve müslümanlar içerisinde etkin olan kişilerle yüz yüze mülakatlar yapılmıştır.

Müslümanları daha iyi tanıyabilmek, dini algılarını, yaşantılarını ve hassasiyetlerini öğrenmek için elde ettiğimiz verilerimizin bir kısmı 322 kişi üzerinde uyguladığımız anket araştırması ile sağlanmıştır. Earl Babbie’nin de ifade ettiği gibi “popüler bir sosyal araştırma metodu olan anket araştırması, belirli bir nüfustan numune olarak seçilen adaylara soru formlarının yüz yüze uygulanmasıdır”³. Anket soruları 22 kapalı sorudan oluşmakta olup cevaplar çoktan seçmelidir. Anket çalışmamız sırasında bir takım zorluklarla karşılaştık. Müslüman nüfusun %1’in altında olduğu Romanya’da gerek Müslüman halkı bulmak gerekse

İlahiyat Fakültesi Dergisi c. 9/1 S. 11-27 Haziran 2005; Şule Şeyma Yıldız, “Avrupa Birliği Eşiğindeki Romanya’da Müslüman-Türk Azınlık”, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale, 2007; Adil Seyman, “Balkanlarda Alevî Bektaşîlik”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2006; Giray Saynur Bozkurt, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, Karadeniz Araştırmaları, Cilt: 5, Sayı: 17, Bahar 2008; Mehmet Naci Önal, “Romanya Türklerine Bakış” Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı 93, s. 117-190.

³Earl Babbie, *The Practice of Social Research (10th Edition)*, Thomson Wadsworth, 2004, s. 277.

bulduktan sonra onlarla karşılıklı bir çalışma yapmak gerçekten zor oldu. Onun için her ne kadar sosyal soruların cevapları genel bir sonuç verse de ibadetlerle alakalı sorular tüm Müslüman halkın genelinden ziyade bir şekilde müftülük ve din adamlarıyla ilişkisi olan insanların durumunu yansıtmaktadır.

4. Tezin Kapsamı

XII. yüzyıldan beri bu bölgede bulunan Müslümanlar tarih boyunca bölge halkıyla birlikte burada dostça yaşamış ve kendi Müslüman kimliklerini yaşadıkları bölgelere kabul ettirmişlerdir. “Romanya’da İslam Dini ve Bölgedeki Müslümanların Din Algısına Etki Eden Faaliyetler” isimli yüksek lisans tezimiz Romanya’da yaşayan Müslümanların dini inanç ve yaşayışları incelemiştir. Tezimizde genel olarak Müslümanların tarihini, yaşadıkları bölgeleri inceledikten sonra bu bölgelerde yaşayan Müslümanların kanunlar nezdindeki hakları irdelenmiştir. Son olarak da Müslümanların dini hassasiyetleri ve yaşayışları incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ROMANYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Bir bölgede yaşayan insanların bilinmesi, tanınması ve anlaşılabilmesi için o halkın yaşadıkları coğrafyanın ve o bölgede yaşanan tarihi sürecin bilinmesinde çok büyük fayda vardır. Toplumların şekillenmesinde, örf ve adetlerinin gelişmesinde yaşadıkları coğrafyanın ve o bölgenin geçirdiği tarihi sürecin etkili olması gibi; o bölgede yaşayan insanların din algılarının ve dini yaşayışlarının şekillenmesinde de yaşadıkları coğrafyanın ve tarihi geçmişin etkisi büyüktür. Bu nedenle ilk önce Romanya coğrafyasına ve Romanya tarihine göz atmanın faydalı olacağını düşünmekteyiz.

1.1. Romanya'nın Coğrafi Konumu ve Tarihi

Yönetim biçimi cumhuriyet olan Romanya 238.391 kilometrekarelik yüzölçümü ile önemli bir Balkan ülkesidir. Ülkede bulunan değişik yüzey şekilleri ülkenin farklı yönlerden gelişmesine ve zenginleşmesine vesile olmuştur. Uzunluğu ülkenin içerisinde 1075 kilometreyi bulan Tuna Nehri ve etrafındaki verimli düz topraklar Romanya'nın zengin bir tarım ağına sahip olmasına olanak sağlamıştır. Kuzeyden güneye uzanan Karpat Dağları ve bu dağların hemen ucundan başlayıp batıya doğru giden Transilvanya Alpleri ve ormanları ülkeye eşsiz bir güzellik katmaktadır.

Romanya Avrupa'nın güneydoğusunda yer almaktadır. Kuzey ve kuzeydoğu sınıрыyla Moldova, kuzey ve doğu sınırlarıyla Ukrayna, güney sınıрыyla Bulgaristan, kuzeybatı sınıрыyla Sırbistan ve batı sınırı ile de Macaristan'a komşu olmasıyla, Avrupa'da merkezi bir konuma sahiptir. Doğusunda bulunan Karadeniz ile uzun bir sahil şeridine sahip olan Romanya, ülkenin önemli şehirlerinden olan Köstence'de bulunan liman Avrupa'nın en büyük limanlarından bir tanesidir. Bu liman, Avrupa'nın Karadeniz'e açılan bir kapısı konumundadır ve stratejik bir öneme sahiptir⁴.

⁴http://www.presidency.ro/?_RID=htm&id=81&exp2=ro (05.03.2015).

Günümüz Romanya'sının bulunduğu bölgede insanlık tarihi m.ö. 5500'lü yıllara kadar uzanmaktadır. Bu bölgedeki bugünkü Romen ırkının tarihi ise m.ö. 1000'li yıllarda bölgeye gelen Hintli-Avurpalılar'ın yerli halkla karışıp yeni bir ırk oluşturmasıyla başlamaktadır. Romenlerin ataları da burada yaşayan Traklar ve Getler olarak kabul edilmektedir. Çok verimli topraklara sahip olması nedeniyle bir çok kavmin saldırılarına maruz kalmış ve bir çok kavmin de uğrak yeri olmuştur⁵.

Bölgeye ilk gelen Türk kavmi m.ö. 700'lü yıllarda bu bölgede yaşayan İskitler olarak kabul edilmektedir⁶. Daha sonra m.ö. III. yüzyılın sonlarında buraya Hunlar gelmiş ve Tuna havzasının aşağı kısmını ele geçirmişlerdir. V. yüzyılın ortasından itibaren hakimiyetleri 250 yıl kadar sürecek olan Bulgarlar ortaya çıkmıştır. Bulgarlar aslen Türk olan ancak slavların etkisiyle Hristiyanlaşmış daha sonra da Türk'lük özelliklerini yitirmiş bir millettir. IX. yüzyılın sonlarında Peçenekler'in, XI. yüzyılın ortalarında Uzları ve devamında Kuman adıyla da bilinen Kıpçaklar'ın bölgede hakim oldukları görülmüştür. Bugün Karadeniz kıyılarında yaşayan ve Gagavuz adıyla bilinen bu Türkler Uzlar'ın diğer adıyla Oğuzlar'ın torunlarıdır. XII. yüzyılın ortalarında kurulmasında Kumanların büyük etkisi olan Altınordu devleti kurulmuş ve burada Kumanlar'ın hakimiyeti böylece sona ermiştir⁷.

Müslümanların Romanya topraklarına ne zaman geldikleri hakkında kesin ve net bilgiler bulmak gerçekten zordur. Genel kabule göre 1260'lı yıllarda Selçuklu sultanlarından İzzeddin Keykavus döneminde dönemin meşhur gazilerinden Seyyid Sarı Saltuk, talebeleriyle birlikte Kırım'a gelip yerleşmiştir. Böylece Balkan coğrafyası Müslümanlarla tanışmıştır. İzzeddin Keykavus'un 1278-79 yılında vefatından sonra Sarı Saltuk Dobruca bölgesine gelip bu bölgede bulunan Babadağ'a yerleşmiş ve tahminen 1293 yılında vefat ederek buraya defnedilmiştir⁸.

Osmanlı padişahlarından II. Bayezid'in 1484 yılında bu bölgeyi fethetmesiyle bu bölgede Müslümanlar hakim unsur haline gelmişlerdir. Osmanlı Devleti buraya geldikleri

⁵Mihai Maxim, "Romanya", DİA., Cilt: 35, İstanbul 2008, s. 168-172.

⁶Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1966, s.15.

⁷Tahsin Gemil, "Osmanlı Öncesi Romanya Topraklarında Türk Varlığı", Moştenirea Istorica a Tatarilor, C. II. Editura Academiei Romane 2012. s. 27-55.

⁸Nariman Abdülvahap, "Romanya ile Kırım'ın ortak tarihinden: İslamlaşma hareketi ve Seyyid Sarı Saltuk (XIII. yy.)", Moştenirea istorica a Tatarilor, Universitatea Babeş-Bolyai-Cluj - Napoca Institutul de Turcologie și Studii Central - Asiatice, București 2010, s. 57-62.

zaman burada Müslüman Tatar topluluğu bulunmaktaydı. Müslümanların buradaki hakimiyetleri bu tarihten itibaren 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşına kadar yaklaşık dört asır devam etmiş “Doksanüç Harbi” denilen bu savaşı Osmanlı Devleti’nin kaybetmesinden sonra birçok Müslüman bu bölgeyi terk etmiş ve aradan geçen dört asırdan sonra bu bölgedeki Müslümanlar tekrar azınlık konumuna düşmüştür⁹.

1.2. Romanya Nüfus ve İnanç Yapısı

20 Ekim 2011 tarihinde yapılan nüfus sayımına göre Romanya nüfusu 20.121.641 kişidir. Romenler dışında ülkede Macarlar, Romlar (çingeneler), Ukraynalılar, Almanlar, Türkler, Lipova Rusları, Tatarlar, Sırplar, Slovaklar, Bulgarlar, Hırvatlar, Yunanlılar İtalyanlar, Yahudiler, Çekler, Polonyalılar, Çinliler, Ermeniler, Makedonlar ve Çangay (Ceangăi) olarak adlandırılan aslen Macar olup Romenleşmiş bir millettir ki daha ziyade ülkedeki Katolik nüfusu oluşturanlar da bu kesimdir.

Romenler ülke nüfusunun %83.46’lık bölümünü teşkil etmektedir. Ülkedeki en büyük azınlık %6.10’luk nüfusuyla Macarlar oluşturmaktadır. Resmi rakamlara göre ülke nüfusunun %3.09’luk kısmını Romlar oluşturmaktadır. Ancak Romlar genellikle kendilerinin Rom olduklarını gizledikleri için kesin sayıları tam olarak bilinmemekle birlikte gayr-ı resmi olarak iki milyon civarında oldukları söylenmektedir. Türkler nüfusun %0.14’ünü, Tatarlar ise %0.10’unu teşkil etmektedirler. Diğer azınlıkların toplamı %7.11’dir ki bunların da %6.15’lik kısmı ya etnik kökeni tespit edilememiş ya da kayda değer bulunmamıştır.

Romanya’da nüfusun %81.04’ü Ortadoks, %4.33’ü Romen-Katolik, %2.99’ü Reformist, %1.80’i Pentikostal olmak üzere nüfusun yaklaşık %93.07’lik kısmını Hristiyanlar teşkil etmektedirler. Son nüfus sayımındaki resmi rakamlara göre Müslümanlar ise 64337 kişi ile toplam nüfusun %0.32’sini oluşturmaktadırlar. Nüfusun geri kalan kısmını ise diğer dinlere inananlar, ateistler ve dini bilgileri tespit edilemeyenler oluşturmaktadır¹⁰.

⁹Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1966, s.19-21.

¹⁰Ulusal İstatistik Kurumu (Institutul National de Statistica) <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/> (15.02.2015).

1.3. Romanya’da Yaşayan Müslüman Unsurlar

Balkanlar Türkiye için ne kadar önemliyse diğer Müslümanlar için de o kadar önemli bir bölgedir. Balkanlarda Müslümanlık’ın başlangıcının bu bölgeden olması bize ne kadar stratejik bir önemi olduğunu göstermektedir. Bu bölge tarih boyunca Avrupa’ya karşı bir giriş kapısı olduğu gibi o taraftan gelebilecek tehlikelere karşı da her zaman bir kalkan olmuştur. 500 yıllık Müslüman-Romen beraberliği burada yaşayan insanlar arasında ailevi, sosyal ve kültürel birçok bağın kurulmasına vesile olmuştur. Halen daha Türkiye’de bu bölgeden göç etmiş birçok insan olduğu gibi bu bölgede de birçok Müslüman, Romenler’le birlikte barış içerisinde yaşamaktadırlar¹¹.

Romanya’da Müslüman denilince ilk akla gelen haklı olarak Tatarlar ve Türkler’dir. 20 Ekim 2011’deki son nüfus sayımına göre 64.337 olan Müslümanların 26.903’ünü Türkler, 20.060’ını Tatarlar oluşturmaktadır ki bu iki millet Müslümanların toplamının %74.58’ini teşkil etmektedir. Türk ve Tatar Müslümanların dışında 6.281 Romen, 3.356 Rom, 141 Çengay ve 86 Macar da Müslüman olduklarını ifade etmişlerdir. Geriye kalan diğer Müslüman unsurlar ise; diğer etnik gruplara aittir ki bunlar içerisinde sayıları tespit edilememiş olsa da Arap ve İranlılar göze çarpmaktadır. Değişik Arap ülkelerinden ve İran’dan gelen Müslümanlar 1965-1989 tarihleri arasında ülkeyi dikta rejimi ile yöneten Nikolay Çavuşesku zamanında gelmiş olup sayılarının 15000 civarı oldukları tahmin edilmektedir. Ancak geneli itibariyle kendilerini Romen olarak tanıdıkları için tam sayıları tespit edilememektedir.

1990-1997 yılları arasında Romanya Müftüsü olarak görev yapan Osman Necat Bey görev yaptığı dönemde kendisi bizzat Müslümanların sayısını tesbit etmek amacıyla bir nüfus sayımı yaptırdığı ve Müslüman nüfusun 70.000 civarında çıktığını ifade etmektedir. Ayrıca o zamanlar sadece yerli Müslümanların olduğunu bugün ise Türkiye’den ve değişik Arap ülkelerinden de Müslümanların geldiğini ve şu anda Müslüman nüfusun 100.000’in üzerinde olması gerektiğini söylemektedir¹².

¹¹Giray Saygur Bozkurt, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, Karadeniz Araştırmaları, C. 5, Sayı:17, Bahar 2008. s. 20.

¹²Osman Necat, Emekli müftü ve imam, 23.02.2015 tarihli görüşme.

Müsümanlar genellikle Dobruca bölgesinin il, ilçe ve kasabalarında ve başkent Bükreş ve etrafını çevreleyen İlfov şehirlerinde yoğunlaşmaktadır. Başkent Bükreş dışındaki değişik illerde yaşayan Müslüman sayısı aşağıdaki tabloda verilmiştir¹³.

Bihor	228	Mureş	157	Constanta (Köstence)	43279	Teleorman	70
Bistrita- Nasaud	55	Sibiu	105	Galati	194	Dolj	304
Cluj (Kluj)	973	Bacau	134	Tulcea (Tulça)	3290	Gorj	46
Maramureş	58	Botoşani	53	Vrancea	69	Mehedinti	55
Satu Mare	45	Iaş (Yaş)	677	Argeş	211	Olt	55
Salaj	28	Neamt	72	Calaraşi	614	Valcea	107
Alba	64	Suceava	81	Dimbovita	147	Arad	146
Braşov	230	Vaslui	35	Giurgiu	123	Caraş-severin	41
Covasna	28	Braila	225	Ialomita	112	Hunedoara	116
Aarghita	25	Buzau	85	Prahova	376	Timiş (Temeşvar)	1117

1.4. Romanya’da Müslümanların Yaşadığı Başlıca Yerleşim Merkezleri

Romanya’nın hemen hemen her yerinde Müslümanlara rastlamak mümkündür. Nüfus sayımlarında her bölgeden kendilerini Müslüman olarak tanımlayan insanlar çıkmıştır. Ancak Müslümanların topluluk halinde yaşadıkları belli başlı yerler vardır. Bunların başında Köstence ve Tulça illerini içerisine alan Dobruca bölgesi ve başkent Bükreş gelmektedir.

¹³ Ulusal İstatistik Kurumu (Institutul National de Statistica) <http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2/> (15.02.2015).

1.4.1. Dobruca Bölgesi

Romanya’da Müslümanlar denilince ilk akla gelen yer Dobruca bölgesidir. Dobruca bölgesi, Balkanlar’ın kuzey tarafında kalan Tuna nehri ile Karadeniz arasında kalan genişçe bir alanın adıdır. Kuzey tarafı dağlık ve ormanlık alanlarla kaplı olan bölgenin diğer tarafları verimli düzlüklerden oluşmaktadır. Dobruca’nın toplam yüzölçümü 23.262 km²’dir. “Doksanüç harbi” olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşından sonra 15.492 km²’lik kuzey kısmı Romanya, 7.780 km²’lik güney kısmı ise Bulgaristan sınırları içerisinde kalmıştır¹⁴.

Dobruca bölgesine Müslümanlık ilk olarak 1260’larda Sarı Saltuk ile gelmiştir. XIII. yüzyılın ikinci yarısında I. Bayezid bu bölgeye Anadolu’dan yürükleri ve Kuzey Karadeniz civarından Tatar Türklerini yerleştirmiştir. II. Bayezid 1484’de burayı fethederek bu bölgeyi tamamen Osmanlı Devleti’nin hakimiyeti altına almıştır. Bu bölge 1878 Osmanlı-Rus savaşında Osmanlı ordusunun mağlubiyetine kadar Osmanlı devleti için stratejik öneme sahip olmuş ve birçok Osmanlı padişahı için de önemli bir hareket merkezi olmuştur.

Dobruca’daki yaşayan Türklerin büyük çoğunluğu köylerde yaşamakta ve ziraat ve hayvancılıkla uğraşmaktadır. Şehir ve kasabalarda yaşayanlar ise genellikle ticaret ve zanaat ile geçimlerini sağlamaktadır. Bu bölgede %8 civarında Müslümanın yaşamaktadır¹⁵.

1.4.1.1. Köstence

Köstence şehrinin ismi 337-361 yıllarında yaşayan imparator II. Constantinus’un adına nisbet edilen Constantiana’dan gelmektedir. XIV. yüzyılda Osmanlılar’ın bölgeyi fethetmesiyle birlikte ismi Köstence olarak değiştirilmiştir. Köstence’de ve Köstence’nin bir ilçesi olan ve Osmanlı padişahlarından Sultan Abdülmecid tarafından 1849 yılında bu bölgede kurulan Mecidiye’de yaşayan Müslümanlar, daha ziyade Kırım tarafından gelmiş olan Tatarlardır. 684.082 kişinin yaşadığı Köstence’de 43.279 Müslümanın olduğu kayıtlara

¹⁴Mehmet Naci Önal, *Romanya/Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle doğum evlenme ve ölüm adetleri*, Kültür bakanlığı, Kültür bakanlığı, Ankara 1998, s. 1-16.

¹⁵Müstecip Ülküsal, *Dobruca ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1966, s.13-21.

geçmiştir. 1878 Osmanlı-Rus savaşına kadar neredeyse tamamı Müslüman olan bu şehirde yaşayan Müslüman oranı toplam nüfusun %6.42'sine tekabül etmektedir¹⁶.

1.4.1.2. Tulça

Güneydoğu Romanya'da bulunan Tulça şehri eski bir liman şehridir. Tulça şehrinde yaşayan Müslüman topluluğunu daha ziyade Anadolu'dan gelen ve bugün evlad-ı fatihan diye anılan Türkler oluşturmaktadır. Son nüfus sayımına göre 213.083 olan nüfus içerisinde 3.290 Müslüman vardır ki, bu da nüfusun %1.54'ini oluşturmaktadır.

1.4.2. Bükreş

Romanya'nın en önemli ve en kalabalık şehri olan Bükreş aynı zamanda ülkenin de başkentidir. Yüzölçümü 228 km²'dir. Tarihi bir yerleşim yeri olmasıyla birlikte Bükreş ismine 1459 yılında III. Vlad Tepeş zamanından kalma yazılı eserlerde rastlanmaktadır.

Osmanlılar tarafından bizzat yönetilmeyen Bükreş 1462 yılında Fatih Sultan Mehmet'in Prens Radu'yu bölgeye yönetici olarak tayin etmesiyle iki asır boyunca bölgede hakimiyet kurmuş ve bu hakimiyet Osmanlı-Rus savaşından sonra 1878'de sona ermiştir¹⁷.

20 Ekim 2011'deki son nüfus sayımına göre Bükreş'in nüfusu 1.883.425'dir. Çevresini saran İfov şehriyle birlikte 2.272.163 kişi olmaktadır. Bükreş'teki Müslüman sayısı 9.037 kişidir ki, bu da başkent nüfusunun %0.48'ine tekabül etmektedir. İfov şehriyle birlikte Bükreş ve çevresinde yaşayan Müslüman sayısı 10.507 olmaktadır. Bu da nüfusun %0.46'sına denk gelmektedir.

1.5. Romanya'da Müslüman Azınlığın Anayasal Hak ve Özgürlükleri

Romanya, Avrupa birliği ülkeleri arasında belki de İslam'ın en rahat yaşandığı ülkelerin başında gelmektedir. Bölge halkının fitraten mülayim olması ve uzun tarihi birliktelik, Romen Hristiyanlar ile Müslümanlar arasında negatif önyargıların oluşmasına

¹⁶Bogdan Murgescu, "Köstence", *DİA.*, cilt: 26, Ankara 2002, s. 277-278.

¹⁷Nicoara Beldiceanu, "Bükreş Romanya'nın başşehri", *DİA.*, cilt: 6, 1992, s. 484-485.

imkan vermemiştir. Romanya hükümeti bütün milli azınlıkların hak ve özgürlüklerini kanunlar önünde eşit görmekle birlikte yasalar ile de koruma altına almıştır.

1.5.1. Romanya Anayasasında Dini Hak ve Özgürlükler

Romanya devletinin yönetim biçimi cumhuriyettir. Romanya topraklarında doğup bu ülkenin vatandaşı olan herkesin eşit haklara sahip olması anayasa ile garanti altına alınmıştır. Romanya anayasasının 4. maddesinin 2. fıkrası bu ülke vatandaşlarının hiçbir ayrımcılığa maruz bırakılmayacağını ifade etmektedir.

Romanya devletinin azınlıklara tanıdığı haklar son derece gelişmiş düzeydedir. Halen yürürlükte olan bu anayasasının 6. maddesinde ulusal azınlıkların din, dil, etnik ve kültürlerinin korunması ve geliştirilmesi devlet garantisi altına alınmış ve bu hakların korunması, geliştirilmesi ve ifade edilmesi konusunda bütün vatandaşlarla eşit haklara sahip oldukları ifade edilmiştir.

Romanya anayasasının 29. maddesi tamamen din ve vicdan özgürlüğü ile alakalıdır. Bu maddeye göre hiçkimse düşünceleri, görüşleri ve dinleri konusunda zorlanamaz. Bütün dinlerin kanunlarda belirtilen koşullar altında kendi tüzüklerine göre özgürce hareket edebilecek özerk bir yapıya sahip olma hakları vardır. Aileler ve yasal öğretmenler sorumluluklarını yüklenmek şartıyla dinlerini öğretme konusunda özgürdür.

Anayasanın 30. Maddesi ifade özgürlüğüyle alakalı olup insanlar her türlü görüş, düşünce veya dini inançlarını yazılı, sözlü, görsel veya herhangi bir şekilde ifade edebilme hakkına sahiptir. Hiç kimsenin bu konularda herhangi bir kısıtlamaya veya sansüre maruz bırakılmayacağı bu madde ile garanti altına alınmıştır.

Aynı anayasanın 32. maddesi eğitim hakkı ile alakalı olup bu maddenin 7. fıkrası insanların her türlü dini eğitimi alma haklarının olduğunu ve bu imkanın devlet tarafından da karşılanacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca 42. ve 44. maddeler de çalışma ve mülk edinme konusunda da insanların dinlerinden dolayı herhangi bir zorlamaya, ayrımcılığa ve kısıtlamaya maruz bırakılmayacağını anlatmaktadır¹⁸.

1.6. Romanya Azınlık Tüzüğü

Romanya anayasasında kabul edilen dini ve vicdani hak ve özgürlüklerin yanında azınlıklar için ayrı ayrı maddeler düzenlenmiş ve bu azınlıkların her türlü dini haklarının da korunması hedeflenmiştir. Romanya’da yaşayan Müslümanlar için resmi gazetede 11 Haziran 2008 tarihinde 469 sayılı kararda tamamen Müslümanlarla alakalı 19 maddeden oluşan bir tüzük yayınlanmıştır. Tüzüğün kabul maddesi aşağıdaki gibidir¹⁹.

“ROMANYA HÜKÜMETİ

Müslüman kültürünün tanınması ile ilgili KARAR

(Resmi Gazete 1.bölüm, no 469/Temmuz 2008’de yayımlandı)

Romanya Anayasası’nın tekrardan yayımlanmış 29.maddesinin 3.parağrafına ve 108.maddesine ve din özgürlüğü ve dinlerin genel rejimi ile ilgili 489/2006 nolu. Kanuna dayanarak

Romanya Hükümeti işbu kararı kabul ediyor.

1.madde- İşbu kararın ek belgesinde Müslümanlık statüsü tanınıyor,

2.madde- Bu kararın yürürlüğe girdiği tarihte, Romen Halk Cumhuriyetindeki Müslümanlık statüsü ile ilgili yayımlanmamış ve sonraki değişiklikleri ile 590/1949 no.lu Büyük Millet Meclisi Kararnamesi yürürlükten kaldırılıyor

BAŞBAKAN

CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU

Onay imzası:

*Kültür ve dinler bakanı adına,
Demeter Andras Istvan,
müsteşar*

Bükreş, 11 Haziran 2008.

¹⁸Millet Meclisi (Camera Deputatilor),<http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339> (08.01.2015).

¹⁹Romanya Hükümeti - Müslüman Kültürünün Tanınması ile ilgili Karar. (Hotărâre Privind Recunoașterea Statutului Culturii Musulman)", Hükümet Kararı. Resmi Gazete (Monitorul Oficial) 1.bölüm, no 469, 11 Temmuz 2008.

No. 628.”

Müslümanlar için hazırlanan bu tüzükte; İslam’ın bir kült²⁰ olarak milli bir azınlık grup tarafından yaşanan bir din şeklinde kabul edilmesinin, Romanya hükümeti tarafından tanındığı ifade edilmiştir. Tüzük Romanya anayasasının 29. maddesindeki din ve vicdan özgürlüğü ile alakalı madde ile 108. maddedeki, kanunların nasıl hazırlanıp kabul edilebileceği ile alakalı maddelere dayanarak kabul edilmiş başbakan ile kültür ve dinler bakanlığının onayıyla yürürlüğe girmiş olup halen daha yürürlüktedir.

“Müslümanların statüsü

I. BÖLÜM Genel hükümler

1. Madde- (1) Müslümanlar, İslam dinine mensup bütün inananlardan oluşur.
- (2) Müslümanlar özerk bir yapıya sahiptir ve İslam dini tarafından belirlenen ahlaki - dini prensiplere göre yönetilmektedir.
- (3) Müslümanlar, yurtiçinden veya yurt dışından herhangi bir dini kurum ya da kuruluşa bağlı değildir.
- (4) Müslümanlar, Romanya Anayasasına ve diğer kanunlarına uyar.
- (5) Din hizmetleri esnasında, din adamları ana dillerini ve Kur’an dilini kullanırlar.
- (6) Yazışmalar ve muhasebe belgeleri Romence olarak düzenlenir.”

Azınlıklar tüzüğü’nün 1. Maddesi Müslümanlar’ın Romanya’daki statülerini belirlemektedir. Müslüman denildiği zaman belirli bir etnik topluluk akla gelmemektedir. Türk, Tatar, Romen veya Romanya’da yaşanan bütün Müslümanlar bu haklardan faydalanabilmektedir.

Müslümanlar din işlerinde özerk bir yapıya sahiptir. Romanya hükümeti Müslümanların dini işlerine karışmamaktadır. Müslümanlar Romanya Anayasasına aykırı olmamak kaydıyla her türlü dini aktivitelerini icra edebilmektedir.

Romanya’da Müslümanları dini olarak temsil eden tek kurum Romanya Müftülüğü’dür. Müftülük ne Romanya içerisinde ne de Romanya dışında herhangi bir resmi kurum veya kuruluşa bağlı hareket etmemektedir.

²⁰Kült kelimesinin anlamı için bkz.,<http://tdk.gov.tr>.

Ancak bu, Müslümanların tamamen serbest olduğu anlamına gelmemektedir. Romanya’da yaşayan tüm vatandaşlar gibi Müslümanlar da Romanya Anayasasına ve kanunlarına uymakla yükümlüdürler.

Müslümanlar dini aktiviteler esnasında ana dillerini kullanma hak ve özgürlüğüne sahiptirler. Gerek örgün eğitim gerekse yaygın eğitim kurumlarında faaliyete katılan şahıslar Türkçe’yi, Tatarca’yı, Romence’yi, Arapça’yı veya herhangi bir dili serbetsçe kullanabilme hakkına sahiptir. Ancak resmi yazışmalar Romence olarak gerçekleştirilecektir.

“II.BOLÜM

Müslüman kültüne mensup olmak

2.madde- (1) *Aşağıda “müftülük” olarak isimlendirilen Müslümanlık dininin müftülüğünün merkezi Köstence’dedir ve tüzel kişiliğe sahip olup, Romanya’daki Müslüman kültüne inananları temsil eden tek kurumdur.*

(2) *Müslüman kültüne mensup olmak için, Kelime-i şهادet getirmek gerekir: „Eşhedu en la ilahe illallah ve eşhedu enne Muhammeden a’bduhu ve resuluhu”, yani, „Şهادet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve yine şهادet ederim ki Hz. Muhammed (S.A.V.) O’nun kulu ve elçisidir”.*

(3) *İslamın şartları şunlardır:*

- a) *Kelime-i şهادet getirmek,*
- b) *Namaz kılmak,*
- c) *Ramazan orucunu tutmak,*
- d) *Hacca gitmek,*
- e) *Zekat vermek*

(4) *Kamu veya özel dini görevleri eda ederken, tekrar yayımlanmış Romanya Anayasası’nda belirtilmiş ana haklar ve Romanya’nın dahil olduğu uluslararası anlaşmaların maddeleri ihlal edilemez.*

(5) *İslam dininin mükellefiyetlerini yerine getirme, namazlar ve dini bayramlar İslam dininin belirlediği prensiplere dayanarak, Romanya’daki Müslüman topluluğun geleneklerine göre uygulanır,*

(6) *Müftülük yönetimi altında bulunan ibadet yerleri ve Müslümanlar, ırkçılık, farklı din ve milletlere karşı veya devletin kurumlarına ve hukuk düzenini bozacak davranışlara izin verilmez.*

(7) *Müslüman topluluğun menkul ve gayrimenkul mülkü, müftülüğün kontrolü altında, yerel komiteler tarafından kontrol edilir.”*

Tüzüğün 2. maddesi Romanya’da yaşayan Müslümanların dini mensubiyetini açıklamaktadır. Buna göre Romanya’da Müslümanları temsil eden tek kurum Köstence’de bulunan Romanya Müftülüğü’dür.

Bir insanın Müslüman olabilmesi için kelime-i şهادeti söylemesi ve kelime-i şهادetin içinde geçen Allah’ın varlığına ve birliğine ve Hz. Muhammed (s.a.v.)’in O’nun kulu ve elçisi olduğuna inanması gerekmektedir. Kelime-i şهادetin nasıl olacağı da tüzükte kelimesi kelimesine belirtilmiştir.

Yine ehl-i sünnet ve’l cemaat çizgisinde İslam’ın 5 şartı; Kelime-i şهادet, namaz, oruç, zekat ve hac olarak sayılmış Müslümanların bu ibadetleri yerine getirebilmeleri kanunca koruma altına alınmıştır. Bu ibadetlerin yerine getirilmesi konusunda kimse zorlanmayacağı gibi kimseye de engel olunmaz.

Müslümanlar dini her türlü ibadetlerini yerine getirirken İslam’ın prensiplerine uymak zorundadırlar. Dini kandillerini ve bayramlarını kutlarken de yine dinin prensipleri dışına çıkmadan örf ve adetleri ile birlikte serbestçe yerine getirebilmektedirler.

Müslümanlar anayasada belirlenen demokratik kurallara karşı sorumludur ve her türlü anti- demokratik hareketten men edilmişlerdir. Zaten bu tür davranışlar dini örf ve adetlerde de tasvip edilmemektedir.

Müslümanların kullanımını için ayrılan cami, yurt, Kur’an kursu, okul ve mezarlık gibi mülkler tamamen müftülüğün kontrolü altındadır. Müftülük karar alırken Tatar ve Türk topluluklarını temsil eden üyelerin de içinde bulunduğu din konseyi ile birlikte karar alır ve ona göre hareket eder.

“III. BÖLÜM **Müftülüğün görevleri**

3. Madde- (1) Müftülük aşağıdaki görevleri yapmaktadır:

- a) Müslüman topluluğun içerisindeki bütün dini aktiviteleri yönlendirir ve koordine eder,
- b) İhtiyaç sahiplerine yardım eder ve denetimini yapar,
- c) Eğitim kurumları içerisindeki dini eğitim ile ilgili devlet makamları ile işbirliği yapar,
- d) Kur’an kursları kurar ve organize eder,

e) *Kutsal yerlere, hac ibadetini yerine getirmek için seferler düzenler ve hac ibadetini yerine getirebilmek için Müslümanlara hazırlık kursları düzenler,*

f) *Cami ve mescid gibi ibadet yerlerinin inşa edilebilmesi için yazılı bilgilendirmeler düzenler, Müslümanlara ait gerçek ve tüzel kişilerin mülkiyeti altında bulunan ibadet yerlerindeki aktiviteleri koordine ve kontrol eder,*

g) *Kendine ait kitle iletişim araçlarını kullanır, kitap, dergi, broşür ve Müslüman topluluğun hayatındaki olayları yansıtan başka materyaller yayınlar,*

h) *Yeni ibadet yerlerindeki mihrabın yönünü belirler (Kabe'ye doğru),*

i) *İslam dinine girmek isteyen kişilerin dini ritüelini gerçekleştirir,*

j) *Köstence şehrinde bulunan 'Kral' ve 'Hünkar' camilerini ve yerel Müslüman komitelerinin bulunduğu yerleşim yerlerindeki Müslümanlara ait menkul ve gayrimenkul mülkleri yönetir,*

(2) *Müftülük mecburi olarak aşağıdaki kayıt defterlerini düzenler:*

a) *Envanter defteri,*

b) *Muhasebe kayıt defteri,*

c) *Yıllık bilanço defteri,*

d) *Yazışma kayıt defteri,*

e) *Tahsilat ve ödemeler kayıt defteri,"*

Tüzüğün 3.,4. ve 5. maddeleri Romanya Müftülüğü'nün görev ve yetkilerini düzenlemektedir.

3. maddeye göre; Romanya'daki Müslümanların dini merasim, kutlama ve ibadetler gibi her türlü faaliyetlerini düzenleme, koordine etme ve kontrol etme yetki ve görevi Romanya Müftülüğü'ne verilmiştir.

Zekat, sadaka, kurban gibi her türlü dini özellik taşıyan yardımların koordine edilmesi de yine müftülük tarafından yapılmaktadır. Müslümanlar zekat ve sadakalarını vermek için müftülükten yardım almaktadırlar. Özellikle Müslüman nüfusun az olduğu Romanya'da ihtiyaç sahibi Müslümanları bulup onlara yardım ulaştırma gerçekten zor bir iştir. Cami imamlarının halkı iyi tanınması ve müftülüğün yardımı sayesinde; ihtiyaç sahiplerine yardımlar daha güvenilir bir şekilde ulaştırılabilmektedir. Yine kurban bayramında Müslümanların kurbanlarını dine uygun olarak kesebilmeleri ve kurban eti dağıtmak isteyen; ister şahıslar olsun ister tüzel kişiliğe sahip dernekler olsun müftülük aracılığıyla bu aktivitelerini kolay bir şekilde yapabilmektedirler.

Romanya’da ilk, orta ve liselerde din dersleri verilmektedir. Müslüman aileler çocukları için İslam dersinin verilmesini istemektedir. Okullarda İslam dersini verecek öğretmenler müftülük tarafından görevlendirilmektedir. Bu öğretmenler genellikle Cami imamları arasından seçilmektedir. Derslerde okutulacak müfredat ve materyaller de yine müftülük tarafından temin edilmektedir.

Müslümanlar din eğitimini ister camilerde isterse özel öğretmenler eşliğinde alabilmektedirler. Gerek camilerde gerekse cami dışında hususi mekanlarda Kur’an kursları ve Kur’an öğrenme programı yapılabilmektedir. Ancak bu tür aktiviteler de müftülüğün bilgisi ve onayı ile olmaktadır.

Hac ve umre ibadetinin doğru yapılabilmesi için halkın bilgilendirilmesi ihtiyacı vardır. Bu eğitimi de yine müftülük koordine etmektedir. Gerekli eğitimleri bulma, kurs ve derslerin ayarlanmasını da müftülük organize etmektedir.

Müslüman halk imkan oldukça eski camilerin onarılmasını ve yenilerinin de yapılmasını istemektedirler. Eski camilerin tamir ve restorasyon işlerini ve yeni cami ve mescidlerin yapımı için gerekli yazışmaları müftülük yapmaktadır. Yine dini ibadet yerlerinde görev yapacak din adamlarının görevlendirilmesi ve bu ibadet yerlerinin kullanımı da müftülüğün onayı ve koordinesi dahilinde olmaktadır.

Yeni yapılan camilerin dine uygun olarak yapılması müftülük kontrolünde olmaktadır. Romanya Demokrat Türk Birliği ve Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği de Romanya’daki Müslümanların dini aktivitelerine iştirak etmektedir. Ancak bu derneklerin kullandığı dini özellikli mülklerin kontrolü yine Romanya Müftülüğü’ne aittir.

Romanya Müftülüğü’nün henüz daha resmi bir yayını bulunmamaktadır. Ancak Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından Romanya’nın ihtiyacı olan materyalleri Romanya Müftülüğü incelemekte ve ihtiyaç bölgelerine ulaşmasını sağlamaktadır.

Romanya’da Müslümanları resmi olarak temsil eden tek kurum Romanya Müftülüğü’dür. Onun için Müslümanlara ait her türlü resmi işlemlerin Romanya hükümeti nezdindeki tek muhatabı da Romanya Müftülüğü’dür. Her türlü resmi muhasebe işlemleri, envanter ve bilanço kayıtları, demirbaş listeleri ve kurumlar arası resmi yazışma yapma görevi ve yetkisi müftülüğe aittir. Bu tür işlemler Romence olarak yapılmaktadır.

“4. Madde- (1) Müftülük, Mekke ve Medine’deki kutsal yerlere hac ibadetini düzenler,

(2) Birinci paragrafta belirtilen hac ve umre ibadetini gerçekleştirmek isteyen gerçek ve tüzel kişiler müftülüğün onayını da almaları gerekir,

5. Madde-(1) Resmi yazışmalar müftü ve uzman danışman tarafından imzalanacaktır,

(2) Müslüman toplulukların kamu kurumları ile resmi yazışmaları, daha önce müftülüğün onay ile yapılacaktır”

4. ve 5. maddeler de müftülüğe ait görevleri içermekte olup Müslümanların hac ve umre ibadetlerini sorunsuz bir şekilde yerine getirebilmeleri için gerekli düzenlemeleri içermektedir.

100.000 civarında Müslümanın yaşadığı Romanya’da her yıl hac ve umre ibadetini yapmak isteyenler olmaktadır. Bu ibadetlerin hem dini olarak hem de resmi olarak doğru bir şekilde yapılabilmesi görevi Romanya Müftülüğü’ne aittir. Hac veya umre ibadetini yerine getirmek isteyen kişi müftülüğün onayını almaları gerekmektedir. Hac veya umre seyahatleri düzenleyen turlar da her türlü resmi yazışmalarını müftülüğe onaylatmalıdırlar.

“IV. BÖLÜM

Şûrâ-i İslam Din Konseyi’nin Organizasyonu ve Sorumlulukları

6. Madde- (1) Şûrâ-i İslam Din Konseyi Müslümanların organize ve faaliyeti ile ilgili kararları alan en üst makamdır. Şûrâ-i İslam Din Konseyi’nin üyelerinin seçimleri beş yılda bir düzenlenir. Şûrâ-i İslam Din Konseyi’nin başkanı müftüdür.

(2) Şûrâ-i İslam Din Konseyi’nin oluşumu (üyeleri):

a) Görevdeki müftü,

b) İlerideki maddelerde UDTTMR yani Romanya’daki Müslüman Türk Tatar Demokrat Birliği tarafından atanan 4 üye ,

c) İlerideki maddelerde UDTR yani Romanya’daki Türk Demokrat Birliği tarafından atanan 4 üye ,

d) Mecidiye’deki “Kemal Atatürk” Ulusal Koleji’nin müdürü,

e) Romen devleti tarafından akredite edilen ve tanınan, teolojik bir kurumdan mezuniyet diploması olan, müftülükte çalışan ve Din Adamları Genel Kurulu tarafından seçilen 15 din adamı,

(3) UDTTMR ‘nin oluşumu:

a) UDTTMR başkanı,

b) UDTTMR milletvekili,

- c) *UDTTMR'nin din komisyonu başkanı,*
d) *UDTTMR'nin yönetim kurulu'ndan bir üye*
(4) *UDTR'nin oluşumu*
a) *UDTR başkanı,*
b) *UDTR milletvekili,*
c) *UDTR'nin din komisyonu başkanı,*
d) *UDTR'nin yönetim kurulu'ndan bir üye.*
(5) *Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nin seçimi ile birlikte 4 tane vekil üye de seçilir,*
(6) *Görev süresi bittiğinde, eğer Müslümanların başkanı tekrar müftü olarak seçilmezse, Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nde oy hakkı verilerek üye olarak 5 yıl daha kalır,*
(7) *Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nde üye olarak seçilmeyen eski müftüler, konseyin toplantılarına katılabilir fakat oy kullanma hakları yoktur,*
(8) *Şûrâ-i İslam Din Konseyi üç ayda bir toplanır,*
(9) *Toplantı tarihi, toplantı gündemi ile birlikte, yazılı olarak 15 takvim iş günü öncesinde bildirilir.Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nin üyelerinin çoğunluğunun toplanması ile toplantı yasal olarak gerçekleştirilebilir. Kararlar basit oy çokluğu ile alınır.*
(10) *Romanya Müftüsü'nün acil isteği üzerine veya Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nin 2/3'ünün yazılı isteği üzerine, üyeler olağanüstü oturumda toplanır. Olağanüstü toplantılar, istisnai durumlarda, toplantı bilgilendirmesinden bir gün sonra da düzenlenebilir.”*

İslam şûrâsı olarak da isimlendirilen bu kurum müftülük içerisinde oluşturulan ve Müslümanlar hakkında karar alan en üst kurumdur. Tüzüğün 4. bölümünde bulunan 6. ve 7. maddeler bu konseyin yapısını ve görevlerini düzenlemektedir.

6. madde şûrânın seçimini ve yapısını düzenlemektedir. Şûrâ-i İslam olarak adlandırılan bu din konseyi toplam 25 üyeden oluşmaktadır. Konseyin başkanı müftüdür. Mecidiye'de bulunan Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi'nin müdürü de şûrânın daimi üyesidir. Bunlar dışında Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği ve Türk Demokrat Birliği'nin başkanları da bu şûrânın üyeleridir. Bu dernekleri mecliste temsil eden iki azınlık milletvekili, derneklerin din komisyonlarının başkanları ve bu derneklerin yönetim kurulunda görev yapan birer kişi de şûrâya üyedirler. Bunlar haricinde müftülükte görev yapan imamlar arasından 15 imam seçilir ve şûrânın üyesi olurlar.

Şûrâ üyeleri müftüyle birlikte 5 yılda bir seçilirler. Yani müftülük seçiminden önce şûrâ seçimi yapılır, seçilen şûrâ müftüyü seçer ve 5 yıl boyunca Müslümanlara hizmet ederler.

Eğer yeni yapılan seçimde eski müftü seçimi kazanamaz ve yeni bir müftü seçilirse eski müftünün 5 yıl boyunca şûrâya katılma ve oy kullanma hakkı vardır. Ancak daha önce görev yapmış müftüler konseyin toplantılarına katılıp fikir beyan edebilmekle birlikte oy kullanma hakları yoktur.

Konsey normal şartlarda 3 ayda bir toplanmaktadır. Ancak olağanüstü durumlarda toplanmak için bu sürenin dolması beklenmez ve konsey toplantıya çağrılır. Bunun için üyelerin 2/3'ünün yazılı beyanı gerekmektedir.

Konseyin toplanabilmesi için üyelerinin yarısından fazlasının hazır bulunması gerekmektedir. Kararlar ise orada bulunan üyelerin çoğunluğunun oylarıyla kabul edilmiş olur.

7. Madde- (1) Şûra-i İslam Din Konseyi'nin sorumlulukları şunlardır:

- a) Statüyü kabul eder, değiştirir veya yenileyebilir,*
- b) Müftüyü seçer,*
- c) Müftülüğün gelir- gider bütçe projesini onaylar,*
- d) Statünün maddelerine uyulması şartıyla müftülüğün organize ve faaliyet içtüzüğünü kabul eder,*
- (2) Romanya Devletinin kanunları, Müslümanların statüsü ve müftülüğün organize ve faaliyet içtüzüğü öngörülerine uyularak, Müslümanlar ile ilgili önemli kararları Şûra-i İslam Din Konseyi alır.*
- (3) Alınan kararları, müftülük personeli uygular,*
- (4) Şûra-i İslam Din Konseyi'nin üyeleri alınan kararlardan sorumludur,*
- (5) Romanya Devletinin kanunlarına, Müslümanların statüsüne ve müftülüğün organize ve faaliyet içtüzüğü'nün öngörülerine uymayan Şûra-i İslam-Din Konseyi'nin üyeleri cezalandırılır,*
- (6) Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nin üyelerinin yetkileri, Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nin içtüzüğünde belirtilmiştir."*

7. madde konseyin görev ve yetkilerini tanımlamaktadır. Buna göre müftünün seçimi 25 kişilik bu din şûrâsı tarafından yapılmaktadır. Müftülükte çalışan personelin durumlarına da din şûrâsı karar vermektedir.

Yapılan toplantılarda müftülüğün yapacağı işler konuşulur ve karara bağlanır. Bu şekilde her türlü plan, proje ve bütçe yönetimi bu şûrânın kararları doğrultusunda belirlenir.

Mesela hangi camilerin neye ihtiyacı olduğu, hangi işlerin öncelikli olduğu gibi konular bu toplantılarda karara bağlanır.

Müftülük ve personelinin çalışma şartlarını da şûrâ belirlemektedir. Buna göre imamların, din dersi öğretmenlerinin ve diğer personelin görev ve yetkileri belirlenmektedir. Bu yetki ve görevlerin değiştirilmesi veya tamamen kaldırılmasını yine şûrâ yapmaktadır. Görev ve yetkilerinde uygunsuzluk yapan personel hakkında şûrâ karar vermektedir.

Bütün şûrâ üyeleri ve müftülük personeli Romanya kanunlarına uymak zorundadırlar. Din konseyinin içinde bir disiplin kurulu bulunmaktadır. Herhangi bir uygunsuz davranış olursa şûrâ içerisindeki bu disiplin kurulu toplanır ve o kişi veya kişiler hakkında bir karar verirler.

Din konseyinin içerisinde disiplin kurulunun yanında bir kültür kurulu ve bir de eğitim kurulu bulunmaktadır. Kültür kurulu Müslümanlarla alakalı piyasaya çıkan yayınları kontrol etmektedir. Eğitim kurulu ise okullarda okutulan din derslerini ve öğretmenleri kontrol etmektedir.

“V. BÖLÜM

Müftünün seçimi

8. Madde- Müftü görevi için yazılan adaylar aşağıdaki şartlara uymaları gerekir:

- a) Romanya vatandaşı olmaları, Romanda'da doğmaları ve başka bir vatandaşlıkları olmamaları,*
- b) Mecidiye'deki Müslüman Semineri'nin, Mecidiye'deki Kemal Atatürk Ulusal Koleji'nin İlahiyat bölümünden veya Romanya'daki başka bir ilahiyat kurumundan mezun olması, veya yabancı bir ülkenin bir ilahiyat programından mezun olup diploması Romen devleti tarafından kabul edilmesi gerekir,*
- c) Sabıka kaydı olmaması,*
- d) Herhangi bir partiye veya dini bir sivil toplum kuruluşu üyesi olmaması,*
- e) İmam olarak veya müftülükte en az 5 yıllık tecrübesi olması gerekir.”*

Tüzüğün 8. ve 9. maddesini oluşturan V. bölüm müftülük seçimini düzenlemektedir. Buna göre seçilecek müftünün kesinlikle Romanya'da doğmuş olması ve bir Romen vatandaşı olması gerekmektedir. Başka herhangi bir devlete ait vatandaşlığının olmaması gerekir. Seçilecek müftünün daha önce herhangi bir suça karışmamış olması gerekmektedir.

Seçilecek müftünün üniversite mezunu olması gerekmektedir. Bu Romanya'nın Köstence ilinin Mecidiye ilçesinde bulunan Kemal Atatürk Ulusal Koleji olabileceği gibi Romanya devletinin diploma denkliği verdiği başka bir ülkedeki bir ilahiyat programı da olabilir. Şu andaki müftü Yusuf Murat Bey Samsun 19 Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunudur. Ancak uzun zamandan beri Romanya hükümeti diğer ülkelerdeki ilahiyat ve dengi fakültelere denklik vermemektedir.

Müftüler tamamen tarafsız dini temsilcilerdir. Gerek Romanya içerisinde gerekse dışarıda herhangi bir partiye veya herhangi bir kuruluşa üyeliğinin bulunmaması gerekmektedir.

Seçilecek müftü tecrübeli olmalıdır. Müftü olarak seçilmeden önce en az 5 yıl imam olarak veya müftülük bünyesinde herhangi bir görev yapmış olmalıdır.

“9.Madde- (1) Müftü seçimi, müftülük binasında ve bir seçim bürosu başkanlığında gerçekleşir. Seçim komisyonu Şûrâ-i İslam Din Konseyi tarafından atanır ve müftü görevi için aday olmayan 3 üyeden oluşmaktadır. Seçim komisyonu, görevdeki müftü tarafından, yazılı olarak toplanır.

(2) Seçim tarihi ve adayların isimleri, seçimlerden en az 30 gün önce seçmenlerin bilgisine sunulur. Seçim tarihinde, Kültür ve Dinler Bakanlığı'ndan bir temsilci de davet edilir.

(3) Seçim komisyonu, müftülük görevi için adayların dosyalarını inceler ve onaylar,

(4) Seçimlerin gerçekleşme şekli seçim komisyonu tarafından bir tutanağa kaydedilir, tutanak üç örnekle imzalanır, bir nüshası Kültür ve Dinler Bakanlığı'ndan gelen temsilciye verilir,”

Müftünün seçimi tamamen İslam şûrâsı tarafından yapılmaktadır. Seçimin tarafsız bir şekilde yapılması gerekmektedir. Bunun için seçimin yapılacağı yer ve seçimi gerçekleştirecek kişiler herkesin kabul edebileceği şekilde belirlenir. Romanya hükümeti müftü seçimine dahil olmamaktadır. Bununla birlikte seçim işinin tarafsız ve adil bir şekilde yapılıp yapılmadığını denetlemektedir. Bunun için Kültür ve Dinler Bakanlığı bir kişi görevlendirerek seçimin kurallara uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığını takip etmektedir.

Müftüyü seçecek İslam şûrâsının seçiminin ardından müftülük seçimine girecek adayların bilgileri şûrâ üyelerine en az bir ay öncesinden verilir. Müftülük seçiminin ardından

Romanya hükümeti seçilen müftüyü onaylar ve artık yeni müftünün Müslümanların temsilcisi olarak kabul edildiği duyurulur.

“VI. BÖLÜM **Müftülüğün kuruluş ve organizesi**

10. Madde- (1) Din özgürlüğü ve dinlerin genel rejimi ile ilgili 489/2006 nolu kanuna dayanarak, müftülük tüzel kişiliğe sahiptir ve Romanya'daki Müslüman dinini temsil eden tek kurumdur. Romen devletinin kanunlarına, işbu statüdeki öngörülere ve müftülüğün organize ve faaliyet içtüzüğüünün öngörülerine uyarak faaliyetini devam ettirir.

*(2) Müftülüğün kaşesi yuvarlaktır, kenarında “Muftiatul Cultului Musulman *Constanța*” (Müslüman Kültürünün Müftülüğü *Köstence*), ortasında ise “din România” (Romanya'daki) yazısı yazar.*

(3) İkameti Köstence'de olan müftülüğün dini lideri müftüdür.

(4) Dinin iyi işlemesi için, müftülük personeli; dini danışman, dini sekreter, dini müfettiş, teknik danışman ve idari personelden oluşmaktadır.

(5) Şûrâ-i İslam Din Konseyinin onayı ile, müftülüğün idari faaliyetinin iyi bir şekilde yürütmesini sağlamak amacı ile uzman komisyonlar kurulur.

(6) Din Adamları Genel Kurulu, Romanya devleti tarafından akredite edilen veya denklik verilen ilahiyat diplomalarına sahip ve göreve müftü tarafından atanan imam-hatip, müezzin ve müftülükte çalışan personelden oluşmaktadır.

(7) Din Adamlarının Genel Kurulu'nun görevleri, 6. maddede ve müftülüğün organize ve faaliyet içtüzüğünde belirtildiği şekildedir.”

10. madde müftülük müessesesinin kuruluşu ve işleyişi ile alakalıdır. Müftü sahsen Müslümanları temsil eden kişi değildir. Müftülük tüzel bir kişiliktir ve Romanya'da tüm Müslümanları temsil eden tek kurumdur. Müftünün kullandığı mühürde ‘Romanya Müslümanlarının Müftülüğü’ ifadesi yazmaktadır.

Romanya'nın başkenti Bükreş olmasına ve idari yapıların hepsinin de burada olmasına rağmen Romanya Müftülüğü'nün merkezi Köstence'dedir. Çünkü Müslümanların büyük çoğunluğu bu bölgede yaşamaktadır. Camilerin bir çoğu ve Müslümanlara ait dini eğitim merkezlerinin de bir çoğu bu bölgededir.

Müftülük müessesesinin iyi çalışması için müftülüğe ait bir de iç tüzük bulunmaktadır ki bu iç tüzüğün işleyişi İslam şûrâsı tarafından belirlenmektedir. İhtiyaç görüldüğü zamanlarda bu tüzükte değişiklikler yapılmasına da bu şûrâ karar vermektedir. Müftü bu

şûrânın başkanıdır. Fakat müftü bir çok konuda tek başına karar verememekte ve üç ayda bir yapılan şûrâda kararlar alınmaktadır.

Müftülüğün iyi işlemesi için müftülükte çalışacak teknik danışman, dini danışman, sekreter ve müfettiş ve bunların görevleri şûrâ tarafından alınan kararlarla görevlerini yerine getirirler. Müftülükte çalışacak personel genellikle Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi ve Koleji mezunlarından seçilmekte ve atamalarını Romanya Müftüsü yapmaktadır.

“11. Madde- Müftünün görevleri şunlardır:

- a) Müslümanların başkanı konumundadır. Müslümanların ruhani lideri olarak, İslam'ın ilkelerine uygun olarak, Müslüman toplulukların faaliyetlerini yürütür,*
- b) Müslümanlar için önem arz eden aktivitelerde yurtiçi ve yurt dışındaki resmi ve özel kurumlar ile işbirliği kurar,*
- c) Müftülüğün aktivitesini izler ve aktivitelerden sorumludur,*
- d)Şûrâ-i İslam Din Konseyi'nin aldığı kararları uygular ve uygulanıp uygulanmadığını kontrol eder,*
- e) İç tüzük hükümlerinin ve düzenlemelerin uygulanması için, hem din adamları hem de diğer idari personel hakkında mecburi kararlar alır,*
- f) İmamları atar ve transferlerini onaylar,*
- g) Şûrâ-i İslam Din Konseyine din adamları ve diğer personel için ceza önerisinde bulunur,”*

11. madde Romanya Müftüsü'nün görev ve yetkilerini düzenlemektedir. Herşeyden önce şunun bilinmesi gerekir ki müftülük tek başına karar alıp uygulayan bir makam değildir. Kararlar İslam şûrâsında alınmaktadır. Müftü alınan bu kararların düzenli bir şekilde uygulanmasını takip ve koordine etmektedir.

Bununla birlikte şûrânın müftüye verdiği yetkiler de mevcuttur. İmamların ve din öğretmenlerinin atamasını, müftülük bünyesinde çalışacak personelin alımını müftü yapmaktadır. Müftülük personelinin işlerinin takibini müftülük yapmaktadır. Görevlerin aksaması veya kötüye kullanması durumunda disiplin kurulunu göreve çağırır ve iç tüzüğe uygun gerekli işlemlerin yapılmasını takip etmektedir.

Müftülük bünyesinde yapılan Kur'an kursu, kutlu doğum etkinlikleri, düğün ve cenazelerde yapılan dini faaliyetler, Ramazan'da ve bayramlarda yapılan etkinlikler gibi her türlü faaliyetin takibi ve sorumlusu müftüdür.

Romanya içerisinde ve dışında her türlü kurum ile ilişkiler Romanya müftüsü aracılığı ile olmaktadır. Gerekliğinde her türlü resmi-gayri resmi kurum veya derneklerle iletişime geçer ve işbirliği yapar. Romanya Müftülüğü'nün Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ile sıkı bir iş birliği vardır. Tarihi camilerin restorasyonu, din görevlilerinin eğitimi ve Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi'nde görev yapacak din dersi öğretmenleri konusunda protokoller imzalanmış olup; bu konularda işbirliği devam etmektedir.

“12. Madde- Din adamlarının ve diğer müftülük personelinin aşağıdaki şartları yerine getirmesi gerekmektedir:

- a) Davranışları ve yaptığı faaliyetler ile Romanya devletine ve Romanya'daki hukuki düzene herhangi bir zarar getirmemiş olması,*
- b) Kasten işlediği suçlardan herhangi bir mahkûmiyete tabi olmaması,*
- c) Davranışı, tutumu, inancı ve ibadetleri, Romanya'da nesillerden beri uygulanan İslami ilkelere uygun olması,*
- d) Müftülük tarafından belirlenen diğer şartlar,”*

Tüzüğün 12. maddesi müftülük bünyesinde çalışan personelin taşıması gereken şahsi özelliklerini içermektedir. Müftülükte görev yapan ister din adamları ister diğer personel, Müslüman kimliğiyle öne çıkmaktadır. Bunun için burada vazife alacak kişilerde bir takım şartlar aranmaktadır.

Müftülük bünyesinde görev alacak şahısların Romanya kanunlarına göre devlet düzenini bozacak herhangi bir faaliyet içerisinde girmemiş olmaları gerekmektedir. Romanya kanunlarına göre bir suça bulaşmamış olmaları ve haklarında alınmış herhangi bir mahkumiyet kararının olmaması gerekir.

Müslümanlar yüzyıllardır bu coğrafyada yaşamış ve insanlar nezdinde bir güven oluşturmuşlardır. Müftülükte görev yapacak kişilerin bu güveni sarsacak fiiller içerisinde girmemiş olması gerekmektedir. Burada vazife yapan kişiler doğru, güvenilir ve ahlaklı insanlar olmalıdır.

“13. Madde- Müftülük'teki personeli atama kriterleri sunlardır:

- a) Müftü, Şûrâ-i İslam Din Konseyi tarafından göreve seçilir,*
- b) Müftünün görev süresi 5 yıldır,*
- c) Görevi bittikten sonra, müftü tekrar seçilebilir,*

d) Yeni bir adaylığa başvurup vurmaması farketmeksizin, müftü, yeni bir müftü seçilinceye kadar görevine devam eder,

e) Müftü sadece 12.maddedenin a ve b bendlerinde belirtilen suçlardan dolayı ve suçu nihai mahkeme kararı ile belirlenmesinden sonra görevden uzaklaştırılabilir,

f) Eğer müftü suç işlerse ve suçu nihai bir mahkeme kararı ile sonuçlandıysa Şûrâ-i İslam Din Konseyi 24 saat içinde acil bir toplantı düzenler ve geçici bir müftü seçer.

g) Müftü dini personeli seçer,

h) Emekli olan ve stajer olan imamlar, müftü tarafından atanır,”

Tüzüğün 13. maddesi müftünün ve müftülük bünyesinde görev alacak personelin özelliklerini düzenlemektedir.

Müftüler İslam şûrâsı tarafından her beş yılda bir seçilirler. Görev süresi biten müftü tekrar aday olup seçilebilir. Nitekim iki dönemdir müftülük görevini yürüten Yusuf Murat 28 Nisan 2015 tarihinde yapılan son müftülük seçiminde 25 üyenin 24'ünün oyunu alarak 3. kez tekrar seçilmiştir.

Müftülük seçimleri beş yılda bir gerçekleştirilir. Eğer bu beş yıllık süre bitmeden müftünün müftülük tüzel kişiliğine zarar verecek herhangi bir faaliyeti olursa veya Romanya kanunları içerisinde hakkında herhangi bir mahkumiyet kararı kesinleşirse İslam şûrâsı acil olarak toplanır ve yeni müftü seçilinceye kadar vekaleten bir müftü ataması yaparlar. Müftülükte çalışan personelin seçimini, İslam şûrâsı, müftünün insiyatifine bırakmıştır.

“VII. BÖLÜM

Müslüman topluluklar

1.KISIM

İbadet yerlerinin idaresi

14. Madde- (1) Müslüman topluluklara ait menkul ve gayrimenkul değerler, camilerin yerel komiteleri tarafından ve müftülüğün kontrolü altında idare edilir,

(2) Müslüman topluluklara ait ibadethaneler 3 kategoriye ayrılır,

a) Cami,

b) Büyük cami,

c) Mescid,

(3) Bir toplulukta, Müslümanların sayısına ve ikametlerine göre bir veya birkaç cami ve mescid bulunabilir,

(4) Cami ve mescidler müftülüğün onayı ve 15.maddenin, (1). paragrafına göre kurulur ve müftülüğün kontrolü altında yerel komiteler tarafından idare edilir,

(5) İbadethaneler sadece dini amaç için kullanılır. Eğer camiye bağlı bir lojman varsa, imamın kullanımına verilir,

(6) “Kral” ve “Hünkar” camileri, 3.maddenin 1.parağrafının ‘j’ bölümüne göre, müftülüğün idaresi altındadır.”

Tüzüğün VII. bölümü Müslüman toplulukları ile alakalı olup üç kısma ayrılmıştır. 1. ve 2. kısım Müslümanların ibadet yerleri ile alakalıdır. 3. kısım ise Müslüman topluluklarının mali gelirlerini düzenlemektedir.

14. madde camilerin idaresi hakkındadır. Müslümanların kullandıkları ibadet yerlerinin kontrolü müftülük tarafından yapılmaktadır. Bir yerdeki yaşayan Müslüman sayısına göre orada bir mescid, küçük bir cami veya daha kalabalık olan yerlerde büyük bir cami inşa edilmektedir.

Müslüman nüfusun kalabalık olduğu yerlerde ikinci bir cami olmaktadır. Köstence'nin merkezinde Kral ve Hünkar Camii'leri olmak üzere iki tane büyük cami bulunmaktadır. Mecidiye'de Sultan Abdülmecid Camii yeterli olmadığı için yakın zamanda ikinci bir yeni cami inşa edilmiştir.

İbadet yerlerinin kontrolü caminin bulunduğu yerdeki yerel komiteye aittir. Ancak Köstence'nin merkezindeki Kral ve Hünkar Camii'lerinin idaresi direk olarak müftülüğe bağlıdır. Bu camilerin hem büyük olması hem tarihi özelliklerinin bulunmasından dolayı bu camiler turistlerin ziyaretine açık bulunmakta ve bir müze olarak da kullanılmaktadır. Gelen ziyaretçiler bir miktar ücret ödeyerek bu camileri bir müze gibi ziyaret edip içerisini gezebilmekte hatta minarelerine de çıkabilmektedir. Doğrudan maddi gelir getirdiği için bu camilerin idaresi müftülük tarafından bizzat takip edilmektedir.

“2.KISIM Cami komitesi

15. Madde- (1) 14.maddenin (6) paragrafına göre müftülük tarafından idare edilen “Kral” ve “Hünkar” camileri hariç, ibadethanelerin idari makamı yerel idari komitedir.

(2) İbadethanlerin yerel idari komitesi 5, 7 ve 9 üyeden oluşmaktadır ve topluluk tarafından seçilmektedir. Caminin imamı, vazife yaptığı cami komitesinin resmî üyesidir.

(3) Komite, kendi üyelerinin içinden bir başkan ve diğer görevleri yerine getirecek bir başkan yardımcısı, kasiyer ve sekreter seçer. Komite üyeleri oy çokluğu ile, ilçenin cemaati tarafından, genel toplantıda seçilirler.

(4) Topluluğun yerel konseyinde üye seçilebilmek için, adayların 23 yaşını doldurmuş olmaları, seçmenlerin ise 18 yaşını doldurmuş olmaları gerekmektedir.

(5) Seçilen komiteler müftü tarafından 4 yıllık bir süre için onaylanması gerekir. Eğer komite üyesi, bir takvim yılı içerisinde 3 toplantıya mazeretsiz katılmazsa, komiteden ihraç edilir.

(6) Müftülüğün organize ve faaliyet İhtüzüğüne öngörülerine ve yasalara uymayan ve bir topluluğun çoğunluğunun talebi üzerine, komite üyeleri 4 senelik görev süreleri bitmeden önce de görevden uzaklaştırılabilir,

(7) Toplulukların komiteleri oy çokluğu ile kararlar alırlar ve beraberlik durumunda başkanın oyu dikkate alınır. Komite üyeleri müştereken ve müteselsilen komitenin bütün yaptıklarından sorumludur.

(8) Din birimlerinin komiteleri, her yıl düzenlenen ve müftü tarafından onaylanan bütçe ile idare edilir.”

Tüzüğün VII. bölümünde bulunan 14. madde camilerin komiteleri ile alakalıdır. Köstence'deki Kral ve Hünkar Camii'lerinin idaresi direkt müftülüğe aittir. Diğer camilerin ise yerel komiteleri mevcuttur.

Bu komiteler koruma ve yaşatma dernekleri olarak görev yaparlar. Üyeleri yerli Müslüman halkın içinden seçilir. Seçmenleri 18 yaşını, komiteye seçilecek üyelerin ise 23 yaşını doldurmuş olmaları gerekmektedir. Dernekte görev alacak dernek başkanı, sekreteri ve üyeleri de bölge halkı seçmektedir. Cami imamı direk komitenin üyesi kabul edilir.

Üye seçimi dört yılda bir yapılır. Ancak bir yıl içerisinde mazeretsiz 3 defa dernek toplantılarına katılmayan üyelerin dernekteki görevine son verilir. Derneğin işleyişine muhalif hareket eden üyenin de görevi sonlandırılır.

Alınan kararlar oy çokluğu ile alınır. Eşitlik durumunda dernek başkanının oyunun olduğu görüş kabul edilir. Alınan kararlar müftünün onayıyla yürürlüğe girer.

“3.KISIM

Müslüman toplulukların gelirleri

16. Madde-(1) Müslüman toplulukların gelirleri şunlardır:

a) İnananların hibeleri,

b) Gayrimenkul ve başka mülklerin kiralari, vs.,

c) Devlet tarafından verilen sübvansiyonlar,

d) Arsalar,

e) Bahçeler,

f) Binalar,

g) Bağış ve sponsorluklar.

(2) Topluluklara ait alanların kiralanması, imtiyazı veya başka birine kullanım için verilmesi müftülüğün onayı ile yapılır.

(3) Sünnet, dini nikah, doğum, ölüm veya benzeri dini törenlerde, cemaatten bağış alınabilir,

(4) Muhasebe evrakları her yıl müftülük tarafından kontrol edilir. Cami, büyük cami ve mescid; gibi bütün dini birimlerin kayıt defterleri müftülük tarafından numaralandırılır, ipe bağlanır ve mühürlenir. Yönetim komitelerinde bulunan düzensizlikler yürürlükteki kanunlara göre cezalandırılır.

(5) Müslüman topluluklar, müftülüğün onayı ile ve yürürlükteki kanunlara uygun olarak, yeni ibadethanelerin inşaatı veya eskilerin tadilat ve tamirati için para veya inşaat malzemesi toplayabilir.

(6) Müslüman topluluklara ait satım ve alımlar, idari komitelerin kararı ile ve önceden müftülüğün onayı ile gerçekleştirilebilir.”

VII. Bölümün 3. kısmında bulunan 16. madde Müslümanların maddi gelir ve giderlerini düzenlemektedir. Romanya'daki Müslüman toplumun dini ihtiyaçlarının karşılandığı müftülük, mescit, cami ve mezarlık gibi yerlerin varlıklarının devamı için Romanya hükümeti bir miktar da olsa maddi yardımda bulunmaktadır. Ancak bu yardım yeterli değildir. Bu müesseselerin varlıklarını devam ettirebilmeleri için başka kaynaklar mevcuttur. Bu kaynakların neler olabileceği kanunla belirlenmiştir.

Dini müesseseler isteyen vatandaşın yardım talebini kabul edebilmekte ve yardım talep edebilmektedir. Müftülüğün izni dairesinde sponsorluk anlaşmaları yapabilmektedirler. Bayramlarda, düğün ve merasimlerde Müslüman halktan yardım talep edilebilmektedir. Bu müesseseler menkul-gayrimenkul mal edinebilmekte ve buralardan kira gibi gelirler elde edebilmektedirler.

İhtiyaçların belirlenmesi ve giderilmesi yerel komite ve dernekler aracılığı ile yapılmaktadır. Ancak yerel komiteleri müftülük kontrol ve teftiş eder. Alınan kararların uygulanabilmesi için müftülüğün izni ve onayı gerekir. Gelir ve giderlerini, muhasebe,

envanter ve bilanço kayıtları müftülük tarafından her yıl kontrol edilir. Usülsüzlük durumunda gerekli cezai işlem müftülük tarafından takdir edilir.

“VIII. BÖLÜM
Mali hükümler

17. Madde- Müftülüğün gelirleri şunlardır:

- a) Ticari faaliyetlerden elde edilen gelirler,*
- b) Devlet bütçesinden sübvansiyonlar,*
- c) Bağış ve sponsorluklar,*

18. Madde- (1) Müftülükte çalışan personel, 142/1999 nolu devletin din adamlarını destekleme kanunu ve sonraki değişikliklere ve takviyelere uygun olarak ücretlendirilir. Ayrıca personele, yaptığı hizmetler için veya sosyal problemler için müftülük tarafından maaşına maddi destek verilebilir.

(2) Müftülüğün bütçesinden tahsis edilen maddi destek, müftülüğün yönetimi tarafından yapılan araştırmalar neticesinde verilir.”

VII. bölümdeki 17. ve 18. maddeler müftülüğe ait mali hükümleri düzenlemektedir. Müftülükte çalışanların maaşları devlet tarafından karşılanmaktadır. Ancak bazı durumlarda bu maaş yeterli olmamaktadır. Mesela imamların aldıkları maaş az olup imamlar genellikle ek bir işte çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Onun için köylerdeki ve Müslüman nüfusun az olduğu yerlerdeki camilerde 5 vakit namazda imamlar camiye gelememektedirler. Nüfusun çok olduğu ve merkezi yerlerdeki camilerde imamların 5 vakit camiye gelebilmeleri için müftülük tarafından maaşları desteklenmektedir.

Müftülük devlet tarafından maddi olarak desteklenmektedir. Ancak ihtiyaçların çok olmasından dolayı bu destek çoğu kez yeterli olmamaktadır. Devlet desteğinin yanında müftülük sahip olduğu maddi taşınmazlardan kira gibi gelirler elde etmektedir. Ayrıca özellikle Müslüman esnaflardan yardım talep edilmekte ve gerekirse sponsorluk anlaşmaları imzalanmaktadır. Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ile de bazı protokoller imzalanmış olup bazı ihtiyaçlar Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ile birlikte karşılanmaktadır.

“IX. BÖLÜM
Nihai hükümler

19. Madde- (1) İşbu tüzüğün hükümleri, yürürlüğe girme tarihinden itibaren ve Romanya Anayasasını ve Romen devletinin yasalarına uygun olarak, müftü tarafından uygulanacaktır.

(2) İşbutüzüğün yürürlüğe girme tarihinde görevde olan müftü, görev süresi bitimine kadar görevini sürdürecektir.”

IX. ve son bölümde bulunan 19. madde bu tüzükteki maddelerin Romanya devleti tarafından tanınması ve uygulanması ile ilgilidir. Bu tüzük Romanya hükümeti tarafından onaylanmış olup uygulanması müftü tarafında takip edilmektedir. Bu kararların kanunlara uygun bir şekilde uygulanmasından; seçildiği tarihten görevini tamamlayıncaya kadar Romanya Müftüsü sorumludur²¹.

²¹Romanya Müftülüğü Web Sitesi (Muftiatul Cultului Musulman din Romania) <http://www.muftiyat.ro/> (01.04.2015).

İKİNCİ BÖLÜM

ROMANYA'DA İSLÂMÎ ÖRGÜTLENMELER

2.1. Müftülük

Romanya Müslüman topluluğunun sahip olduğu en eski dini kurumlardan biri müftülüktür. Osmanlı Devleti'nin bölgeye hakim olmasından itibaren bu bölgede her zaman müftülük kurumu olagelmıştır. Osmanlı'dan sonra da müftülüklerin varlıklarının devam etmesine izin verilmiş ve diğer dinlerin temsilcilikleri gibi resmi otoriteler tarafından aynı seviyede resmi olarak muhatap alınmış olup resmi makamlar ile Müslümanlar arasında bir aracı kurum olmuştur. Müslümanlar her türlü idari ve resmi istek ve ihtiyaçlarını müftülükler vasıtasıyla resmi mercilere iletebilmektedirler.

Müftülükler burada yaşayan Müslümanları gerek Romanya içinde gerekse Romanya dışında temsil etmektedirler. Okullardaki Müslüman öğrencilere din derslerini verecek öğretmenler müftülük tarafından belirlenir ve görevlendirilir. Din derslerinde okutulacak kitapları ve din dersi müfteratları da müftülüğün gözetimi altında olmaktadır. Ayrıca Müslümanların cami ve mezarlık gibi dini ihtiyaçlarının karşılandığı yerler de müftülük tarafından idare edilmekte ve buralardaki görevliler müftülük tarafından belirlenmektedir.

1943 yılına kadar Romanya Dobruca'sında hem Köstence'de hem de Tulça şehrinde müftülük bulunmuştur. Ancak 1943 yılında Tulça'daki müftülüğün kaldırılmasıyla tek bir müftülük kalmış ve merkezi Köstence'de bulunan bu müftülük tüm Romanya Müslümanlarının din hizmetlerini üstlenmiştir²².

Osmanlı Devleti zamanında müftülük seçiminde öncelikle liyakata bakılmıştır. Öncelikle Öğretmenler arasından ikinci olarak vaizler içerisinde ilmen ve amelen en öne çıkan kişi müftü olarak atanmaktaydı. Eğer iki kişi arasında bir tercih yapılamıyorsa Müslüman cemaatin ittifaken istediği veya çoğunluğun seçtiği kişi müftü oluyordu²³.

²²Ali Aksu, *Romanya Müslüman Türklerinin Dünü Bugünü*, Editura Elvan, Köstence, 2003, s. 84-96.

²³Düstur, Tertip 1, Cilt 5, Ankara, Başvekalet Matbaası, 1937, S. 277-278.

1944 yılında komünizm rejimine geçildikten sonra 24 Mayıs 1949 yılında burada yaşayan Müslümanlar tarafından bir tüzük hazırlanmış ve bu tarihten itibaren müftüler seçimle gelmeye başlamışlardır²⁴.

2.2. Camiler

Osmanlı zamanından beri Dobruca bölgesinde camiler her zaman bölge halkını bir araya getiren merkezi bir rol üstlenmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşına kadar bölgede ne kadar cami olduğu tam olarak bilinmemektedir. Ancak 1900'lü yılların başlarında 238 tane caminin varlığı tesbit edilebilmiştir. Bugün ise Dobruca bölgesinde 77 tane cami bulunmaktadır ki bunların birçoğunun yapım tarihi 15. yüzyıla kadar gitmektedir. Bu camiler eski olup tamire ve bakıma ihtiyaç duymaktadır²⁵.

Şu anda mevcut camilerin 50 tanesi faal durumdadır. Bunların 15 tanesi günlük 5 vakit halka hizmet vermekte olup bunlar genellikle merkezi bölgelerde olan camilerdir. 35 camide sadece Cuma namazları kılınmaktadır. Geriye kalan 27 cami ise sadece bayram namazlarında açılmaktadır. Bütün camilerin 5 vakit olarak açık olmaması daha ziyade imkansızlıktan kaynaklanmaktadır. İmamların maaşlarının yeterli olamaması nedeniyle imamlar ikinci bir işte çalışmak zorunda kalmaktadır. Ancak son zamanlarda Romanya Müftülüğü'nün girişimiyle bu sıkıntı nisbeten giderilmiş olup özellikle merkezi camiler 5 vakit olarak açık tutulmaktadır.

İmamların birçoğu Tatar ve Türk olup bazı camilerde Türkiye'den gelen imamlar da görev yapmaktadırlar. Romanya hükümeti camilerde ezanın dışarıya verilmesine izin vermektedir²⁶.

Romanya'daki belli başlı camiler şunlardır:

2.2.1. Bükreş Han Camii

Bükreş'te resmi olarak cami statüsünde bulunan tek camidir. İlk olarak ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Romanya kralı I. Carol tarafından 1906 yılında

²⁴ Ali Aksu, "Romanya Türklerinde Osmanlı'nın Mirası Olarak Müftülük Kurumu", Balkanlar'da İslam Medeniyeti Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri, Bükreş, Romanya 1-5 Kasım 2006, İstanbul, 2011, S. 7.

²⁵ Cristian Bracacescu, *Geamii: Minarete pe cerul Dobrogei*, Igloo, Bucureşti 2012, s.15.

²⁶ Yusuf Murat, Romanya Müftüsü, 23.02.2015 tarihli görüşme.

yaptırıldığı söylenen cami savaşlar sonrasında yıkılmış ve Romanya hükümeti tarafından 1960 yılında bugünkü yerine tekrar yaptırılmıştır. Günlük 5 vakit namazın kılındığı camide Tatar bir imamla birlikte Türkiye’den gelen bir imam da görev yapmaktadır. Günlük camiye gelen cemaat sayısı çok olmamakla birlikte Cuma namazlarına 200 civarı insan devam etmektedir. Bayram namazlarında ise cami yeterli olmayıp avluya serilen halılarla bayram namazı eda edilebilmektedir. Bu cami aynı zamanda Bükreş’te bulunan diğer Müslüman toplulukları tarafından da sık sık kullanılmaktadır²⁷.

2.2.2. Kral Camii

Sultan II. Mahmut tarafından 1823 yılında Aziz Mehmet Paşa’ya yaptırılan bu cami Mahmudiye camisi olarak da bilinmektedir. Daha sonraları yıkılan bu camiyi Romanya kralı I. Carol 1910-1912 yılları arasında Romen bir mimar olan Victor Ştefanescu’ya burada yaşayan Müslümanlar için tekrar inşa ettirmiştir. O zamana kadar Mahmudiye Camii olarak bilinen cami o tarihten sonra halk tarafından Kral Camii olarak adlandırılmıştır. Köstence’ye gelen birçok kişinin ziyaret yeri olan bu cami bölgede yaşayan Müslüman ve Hristiyan romenlerin karşılıklı hoşgörü ve saygısının bir sembolü gibi görülmektedir. Camide günde 5 vakit namaz kılınmakta olup ezan sesi dışarıya verilmektedir²⁸.

2.2.3. Hünkar Camii

1868 yılında Sultan Abdulaziz tarafından yaptırılmıştır. İlk zamanlar Aziziye camii olarak bilinen bu camii 1940’lı yıllardaki savaşlar zamanında büyük oranda hasar görmüştür. Romanya Anıtlar Genel Müdürlüğü tarafından 1956 yılında restorasyonu başlayan cami, 1993 yılında bitirilebilmiş ve ancak bu tarihten sonra ibadete açılabilmiştir. Halen camide günde 5 vakit namaz kılınmakta olup öğlen ve ikindi namazlarının ezanları dışarıya verilmektedir. Camide tatar bir imamın yanında Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından görevlendirilmiş Türk bir imam da görev yapmaktadır²⁹.

²⁷Osman Aziz, Bükreş Kral Camii İmamı, 29.03.2015 tarihli görüşme.

²⁸Cristian Bracacescu, *Geamii: Minarete pe...*, s.18-20.

²⁹Bracacescu, *a.g.e.*, s.34.

2.2.4. Mecidiye Camii

Sultan Abdülmecid tarafından 1859 yılında yaptırılan bu camide günlük 5 vakit namaz kılınmaktadır. Mecidiye’de henüz daha yeni yapılan ikinci bir camiden dolayı halk arasında aynı zamanda “Eski Camii” diye de anılmaktadır. Ezanları dışarıya verilen camide Türkiye’den gelen bir imam da görev yapmaktadır.

2.2.5. Mecidiye Kuşdili Köyü Camii

Mecidiye çıkışında hemen kuzey tarafda Köstel(Castelu) isimli bu köydeki camide halen daha 5 vakit namaz kılınmaktadır. Sade bir yapıya sahip olan caminin hemen karşısında bir de kilise bulunmaktadır. Bu haliyle insanlara barış ve hoşgörü mesajları vermekte ve Hristiyan Romenler ile Müslümanların birbirlerine ne kadar saygılı olduklarını göstermektedir.

2.2.6. Harşova Mahmud Camii

Daha ziyade Harşova Camii olarak bilinen bu cami Sultan II.Mahmud tarafından 1812 yılında yaptırılmıştır. Mecideye’de bulunan camiler içinde orjinal şadırvanı günümüze kadar ulaşan tek camidir. Ancak şu anda eski şadırvan yerine eskisinin aynısı bir şadırvan yapılarak abdest için bu yeni şadırvan kullanılmaktadır. Birinci dünya savaşı zamanında harap olan cami Romanya Anıtlar Genel Müdürlüğü tarafından 1967 yılında tekrar tamiri yapılmış ise de caminin orjinal yapısı korunamamış ve orjinal yapısı nispeten bozulmuştur. 5 vakit namazın kılındığı camide Türkiye’den gelen bir imam da görev yapmaktadır³⁰.

2.2.7. Çernavoda Hünkar Camii

Şehrin adı karasu anlamına gelmektedir. XV yüzyıl ile XIX. yüzyılları arasında şehrin ismi Boğaziçi olup cami aynı zamanda Boğazköy Camii olarak da anılmaktadır. Cami 1756

³⁰Cristian Bracacescu, *Geamii: Minarete pe...*, s.78-79.

yılında Sultan III. Osman'ın isteği üzerine ya da onun anısına yapılmıştır. Cami de günlük 5 vakit namaz kılınmaktadır³¹.

2.2.8. Tulça Aziziye Camii

Tulça şehri içerisinde çok sade bir cami olan Aziziye camisi 1861-1876 yılları arasında Sultan Abdülaziz zamanında yaptırılmıştır. Cami büyüklüğü ile birlikte mimari olarak önemli özelliklere sahip değildir. Bugün bakımı ve tamiri yapılmış olan cami temiz ve güzel bir haldedir. Günlük 5 vakit namazın kılınabildiği cami Tulça şehrinde yaşayan Osmanlı torunlarının dini ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışmaktadır. Camide aynı zamanda Türkiye'den gelen görevli bir imam da vazife yapmaktadır³².

2.2.9. Mangalya Esmahan Sultan Camii

Mangalya Esmahan Sultan Camii Romanya'daki bilinen en eski camidir. Caminin kitabesi bulunmamıştır. XVI . yüzyılda inşa edilen caminin orjinal ismi Esma Sultan Camii'dir. Cami, Sultan II. Selim'in kızı ve aynı zamanda Sokullu Mehmet Paşa'nın da eşi olan Esma Sultan adına yapılmıştır. Türkiye'den bir imamın da görev yaptığı bu camide 5 vakit namaz kılınmaktadır³³.

2.2.10. Maçın Mestan Ağa Camii

Dobruca bölgesinde inşa edilen camilerin hemen hepsi taştan inşa edilmiştir. Ancak Dobruca'nın kuzeybatısında Tuna Nehri'nin Karadeniz'e döküldüğü bölgede bulunan Tulça şehrinin Maçın ilçesinde bulunan bu cami için, tamamı ahşaptan inşa edilen tek cami diyebiliriz. Cami 1969-1972 yılları arasında her ne kadar bir tamirden geçmiş olsa da ahşap olmasından dolayı yer yer hasar görmüş kısımları mevcuttur. Çevresindeki mezarlık da harap vaziyette olup Osmanlılar'ın bu eşsiz eserine yetkililerin el uzatmasını beklemektedir. 1960

³¹Bracacescu, *a.g.e.*, s.98-99.

³²Semavi Eyice, "Aziziye Camii", *DİA.*, cilt: 4, İstanbul 1991, s. 348.

³³Lütfi Şeyban, "Mankalya Esmahan Sultan Câmii Haziresi Mezartaşı Kitabeleri", *Bellekten*, cilt: 74, Sayı: 270, İstanbul 2010, s. 389-390.

yılında cömertliğiyle bilinen Mestan Ağa isimli yüksek rütbeli bir kişi tarafından yaptırılmıştır. Halen daha camide 5 vakit namaz kılınmakta olup bu bölgedeki Müslümanların dini ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır³⁴.

2.2.11. Babadağ Gazi Ali Paşa Camii

Bugün Tulça ilinin bir kasabası olan Babadağ'da Anadolu'dan gelen Türkler ile birlikte kendilerinin Türk olduklarını söyleyen ve Türkçe konuşan çingene olarak da ifade edilen Müslümanlar yaşamaktadır. Romanya'daki en güzel ve bakımlı camilerden bir tanesidir. 1610 yılında Gazi Ali Paşanın vasiyeti üzerine inşa edilmiştir. 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşında büyük oranda yıkılmış olan cami 1998 yılında Romanya Anıtlar Genel Müdürlüğü ile Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı'nın ortaklaşa olarak yaptıkları restorasyondan sonra tekrar dini hizmet vermeye başlamıştır. Ancak yıllar içindeki bu yıkılmalar ve tamirler sonunda caminin orijinalliğinden epey uzaklaştığı hemen hissedilmektedir. Günlük 5 vakit namazın kılındığı camide Türkiye'den de bir imam vazife yapmaktadır³⁵.

2.2.12. Diğer Camiler

Romanya'nın Dobruca bölgesinde Köstence ve yakın çevresinde şu anda mevcut bulunan diğer camiler ve yapılış yılları şunlardır: Amzaça Camii (1850), Kaşıkçı Camii (1850), Kalaycı Camii (1854), Povel Camii (1856), Karatay Camii (1858), Hendek Karakuyusu Camii (1858), Dobromir Camii (1858), Palaz Camii (1859), Şirin Camii (1859), Laz Mahale Camii (1860), Başpınar Camii (1860), Muratan Camii (1860), Kaçamak Camii (1862), Akbaş Camii (1865), Dokuzsupu Camii (1865), Mahmudkuzusu Camii (1866), Engez Camii (1866), Kara Ömer Camii (1867), Musurat Camii (1870), Köstel Camii (1870), Bayramdede Camii (1870), Çukurköy Camii (1871), Taşaul Camii (1871), Aşçılar Camii (1872), Horozlar Camii (1873), Gelincik Camii (1873), Acemler Camii (1873), Defçe Camii (1874), Alakapı Camii (1877), Aziziye Camii (1878), Küçük Bülbül Camii (1880), Büyük

³⁴Cristian Bracacescu, *Geamii: Minarete pe...*, s.112-113.

³⁵Ali Aksu, *Romanya Müslüman Türklerinin...*, s. 50-54.

Bülbül Camii (1880), Asana Camii (1880), Azaplar Camii (1880), Karamurat Camii (1880), Karaağaç Camii (1880), Osmana Camii (1884), Kanara Camii (1884), Küçük Tatlıcak Camii (1891), Tuzla Camii (1893), Anadolky Camii (1898), Hacılar Camii (1903), Taşpınar Camii (1910), Toprakhisar Camii (1910), Omura Camii (1911), Molova Camii (1914), Kumluk Mescidi (1921), Danaky Camii (1922), Osmanfakı Camii (1922), Ence Mahale Camii (1924), Astorluk Camii (1930), Büyük Tatlıcak Camii (1932), Tekirgl Camii (1936), Kobadin Camii (1937), Koycu Camii (1957), Murfatlar Camii (1981), Kocalı Camii (1986).

Ayrıca Köstence dışında Mahmudiye Camii (1832), Murgl Camii (1849), İsaka Camii (1861), Karaibil Camii (1861) ve Çukurova Camii (1922) bulunmaktadır. 2001 yılı ve sonrasında ise Köstence’de Kumluk Camii, Valu lui Traian’da Hasana Camii ve Eforie Sud’da da Eforie Sud Camii’leri yapılmış ve faaliyete girmiřlerdir³⁶.

Bunlar dışında Bükreş’te Türkiye’den gelen Müslümanların inşa ettikleri 2 adet, İranlılar tarafından kullanılan 2 adet, Suriye ve Iraklı Müslümanların kullandığı bir cami, Yemenliler’in kullandığı bir cami ve Filistinli Müslümanların kullandıkları bir cami daha vardır. Ancak bunlar resmi olarak camii statüsünde değillerdir. Romanya hükümeti Müslümanların bu mekanları cami olarak kullanmalarına herhangi bir engel ıkarmamaktadır³⁷.

2.3. Dernekler

22 Aralık 1989’daki devrimin ardından Romanya yeni bir sürece girmiştir. 1991 yılında yeni bir anayasa kabul etmiş ve Romenlerin tarihlerinde görülen başka milletlerle birlikte yaşama kültürünü anayasalarına koymuşlardır. Romanya’da doğup büyüyen farklı grupları Romanya hükümeti milli azınlık olarak kabul etmiş ve bu azınlıkların dernek kurmalarını hem teşvik etmiş hem de maddi ve manevi olarak desteklemiştir.

1989 yılında Türkler ve Tatarlar birlikte bir dernek kurmuşlardır. Ancak 1991 yılında bu iki grup kendi aralarında bazı anlaşmazlıklara girmiş ve Türkler ve Tatarlar olarak kendi derneklerini kurmuşlardır. Bugün Romanya’da Müslümanları temsil eden iki tane milli azınlık

³⁶Ali Aksu, *Romanya Müslüman Türklerinin...*, s. 65-67.

³⁷Osman Aziz, Bükreş Kral Camii İmamı, 29.03.2015 tarihli görüşme.

grubu mevcuttur. Bunlar Romanya Demokrat Türk Birliği (UDTR) ve Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği (UDTTMR)'dir.

2.3.1. Romanya Demokrat Türk Birliği

1 Şubat 1990 tarihinde Tatarlar'la birlikte kurmuş oldukları dernekten ayrılmış ve 21 Aralık 1993 tarihinde kendi tüzüğünü oluşturarak tüzel bir kişilik kazanmıştır. Genel olarak Romanya'da yaşayan Romen vatandaşı Türkler'in kültürel yapısını koruma amacıyla kurulmuştur. Ancak İslam dinini de Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olarak kabul etmişler ve derneğin faaliyetleri arasına dini aktiviteleri de koymuşlardır.

Genel olarak her türlü dini ve milli mirası korumak, adet ve gelenekleri yaşatmak olan dernek, cami ve mezarlıkları korumak ve islam dinini serbestçe ifade etmek gibi faaliyetleri derneğin hedefi olarak belirlemişlerdir.

Dernek bünyesinde bulunan eğitim komisyonu 1995'de çıkan eğitim yasasına göre eğitimde önemli faaliyetlerde bulunmuştur. Anadilde eğitimin yanı sıra dini eğitim konusunda da derneğin önemli etkileri olmuştur. Komisyon aynı zamanda din dersleri programlarının hazırlanmasında, din dersi öğretmenlerinin görevlendirilmesinde ve din olimpiyatlarının desteklenmesinde etkin rol oynamaktadır. 1995 yılında Türkiye ile Romanya hükümenleri arasında imzalanan protokol ile açılan Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi'nin açılmasında da büyük emekleri geçmiştir.

Derneğin önemli bir misyonunu din komisyonu eda etmektedir. Komisyon, camisi olmayan Müslüman Türk bölgelerine cami yapılmasında, restorasyon ihtiyacı olan camilerin restorasyonunda ve eskiyen mezarlıkların tadilatlarında emek sarfetmektedir.

Dernek, din komisyonu başkanı, derneği temsil eden milletvekili, Tulça Müslüman Türk topluluğunun temsilcisi ve din komisyonu başkanı olmak üzere 4 üyesini müftülük seçimi için İslam şûrasına göndermektedir.

Dernek aynı zamanda Romanya Müftülüğü, Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı, Romanya Dil ve Kültür Bakanlığı, Milli Azınlıklar Şubesi ile her türlü resmi dernek ile temas halindedir ve resmi ilişkiler kurabilmektedir.

Halen başkanlığını Osman Fedbi'nin yaptığı derneğin hedefleri doğrultusunda faaliyet gösteren bir kadın kolu ile gençlik kolları bulunmakta ve aynı zamanda dini ve milli adet ve geleneklerin yaşatılması ve unutulmaması adına 1995 yılından beri Hakses dergisini çıkarmaktadır³⁸.

2.3.2. Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği

Dernek 29 Aralık 1989 yılında Prof. Dr. Tahsin Cemil tarafından kurulmuştur. Demokrat Türk Birliği ile aynı amaçlar için kurulmuş olan birlik bütün Türk ve Tatarları bir çatı altında toplayıp haklarını korumayı hedeflemektedir³⁹.

Mecliste bir milletvekili ile temsil edilen birliğe Tatar ve Türk olan Romen vatandaşı herkes katılabilmektedir. Derneğin hedefleri arasında; özellikle Tatar ve Türk, bütün Müslümanların, ana dillerinde her türlü dini eğitim ve öğretimlerini sağlıklı bir şekilde almaları için her türlü takibi yapmak ve Müslümanların dini ihtiyaçlarının giderilmesi gelmektedir.

Romanya Demokrat Türk Birliği gibi bu dernek de müftülük seçimi için İslam şûrâsına 4 üye göndermektedir. Ayrıca hastane ve hapisane gibi değişik kurumlarda bulunan Müslümanların ihmal edilmemesi için müftülük ile birlikte sürekli olarak iletişim halinde bulunmakta ve buralardaki Müslümanların dini ihtiyaçlarının giderilmesi için çalışmaktadır⁴⁰.

2.3.3. Romanya İslami Hizmetler Vakfı

Türkiye'den gelen gönüllüler tarafından 1993 yılında kurulmuştur. Vakfın kuruluş amacı ilk önce Tatar ve Türk Müslümanlar olmak üzere Romanya'da yaşayan bütün Müslümanlara dini hizmet vermektir. Vakfın öncülüğünde 6 adet cami yapılmıştır. 4'ü kız yurdu olmak üzere 14 adet yurtta 400'yü yatılı ve 150 civarında gündüzlü öğrenciye din

³⁸Romanya Demokrat Türk Birliği Web Sitesi (Romanian Democratic Turkish Union),<http://www.rdtb.ro/tr/>, (05.04.2015).

³⁹Tahsin Gemil, "Înființarea Uniunii Democrate a Tătarilor Turco-Musulmani din România", Moștenirea Istorica a Tătarilor, C. II. Editura Academiei Romane, 2012. s. 351.

⁴⁰Romanya Müslüman Tatar Türklerinin Demokrat Birliği (Denumirea: Uniunea Democrată a Tătarilor Turco-Musulmani din România), <http://uniuneatatara.ro/krm/>, (07.04.2015).

hizmeti vermektedir. Öğrencilere fen bilimlerinin yanında din ilimlerini de öğretmeyi hedeflemektedirler.

Yaz aylarında yaz Kur'an kursları düzenlemektedirler. Ramazan aylarında teravih namazlarının düzenli şekilde kılınması, mukabelelerin okunması için çalışmaktadırlar.

Kurban bayramlarında Müslüman halkın doğru bir şekilde bayramı geçirmeleri için gayret etmekte ve fakir insanlara kurban eti dağıtımını yapmaktadırlar. Ayrıca senenin bazı zamanlarında kermesler düzenleyerek Romen vatandaşlarla bir araya gelmektedirler⁴¹.

2.3.4. Romanya Müslüman Kadınlar Derneği

Merkezi Bükreş'te bulunan dernek 1997 yılında kurulmuştur. Derneğin 70 civarında üyesi bulunmaktadır. Üyelerinin %20'ini emekliler oluşturmaktadır.

Derneğin faaliyetleri daha ziyade kadınlar ve çocuklar üzerine yoğunlaşmaktadır. Kur'an-ı Kerim sempozyumları düzenlemekte, kadınların ve çocukların din eğitimlerini sağlıklı bir şekilde almaları için gayret sarfetmektedirler. Kur'an-ı Kerim'in ve takdir gören dini eserlerin Romenceye çevrilmesi için çalışma yürütmektedirler. Ayrıyeten kandillerde ve Ramazan aylarında halka yönelik aktiviteleri olmaktadır.

2.3.5. Tuna Vakfı

Tuna vakfı 1995 yılında Türkiye'den gelen gönüllü iş adamları ve eğitimciler tarafından kurulmuştur. Merkezi Köstence'de olmakta birlikte Bükreş'te de şubesi bulunmaktadır.

Tuna vakfı faaliyetlerini Türk-Romen dostluğunu geliştirme üzerine kurmaktadır. Her yıl aşure haftasında yerli halka aşure dağıtmaktadır. Geleneksel olarak düzenledikleri Türk festivaline Romen halk büyük ilgi göstermektedir.

Ramazan aylarında dil, din, ırk gibi hiçbir ayırım yapılmadan resmi kurumların belirlediği fakir bölgelere yardım malzemesi dağıtılmaktadır. Yine kurban bayramında

⁴¹Romanya İslami Hizmetler Vakfı Web Sitesi (Fundatia de Servicii Islamice din Romania), <http://www.fsir.ro>, (10.05.2015).

Romanya Müftülüğü ve diğer resmi kurumlarla işbirliği içerisinde herhangi bir ayırım yapılmaksızın fakir bölgelere kurban eti dağıtımı yapılmaktadır.

Halk tarafından Müslüman oldukları bilinmekle birlikte vakıf, milli bir kurum olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Kadınlar platformu ve diyalog platformu adı altında iki adet platformu bulunan Türk dostluk derneği kültürler arası yakınlaşmayı ve kaynaşmayı sağlamaktadır⁴².

2.3.6. Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Romanya'daki Faaliyetleri

Osmanlı Devleti'nin yaklaşık 460 yıl hüküm sürdüğü Romanya'nın Dobruca bölgesinde Müslümanlık'ın bugünkü şeklini almasında çok büyük etkisi olmuştur. Türklerin ve Romenlerin asırlarca hoşgörü ve barış içerisinde yaşadıkları bu bölgede bu kültürel ilişki halen daha barış içerisinde devam etmektedir. 1944-1989 yılları arasındaki komünizm devrinde ilişkiler nisbeten kesintiye uğramış olsa da daha sonraki yıllarda sağlıklı bir şekilde devam etmiştir. Dini alandaki bu bağ Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı aracılığıyla devam etmektedir.

1998 tarihinde Romanya'nın Köstence şehrinde Din Hizmetleri Ataşeliği kurulmuştur. Bugün biri bayan 7 tane din görevlisi halen burada din hizmeti vermektedirler. Ayrıyeten Ramazan aylarında ek olarak din hizmeti sunacak din görevlileri gönderilmektedir.

Eğitim alanında "Kemal Atatürk İlahiyat ve pedagoji Lisesi" öğretmenlerinin bir kısmı Türkiye'den temin edilme ve şu andaki masraflarının büyük kısmı yine Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığınca karşılanmaktadır. Bunun dışında din görevlileri ve öğrenciler gruplar halinde Türkiye'ye getirilerek dini ve kültürel seminerler verilmektedir.

Romanya Anıtlar Genel Müdürlüğü ile protokol imzalanıp Kemal Atatürk İlahiyat ve pedagoji Lisesi, Babadağ'da bulunan Gazi Ali Paşa Camii restore edilmiş ve bakıma ihtiyacı olan birçok caminin ve mezarlığın tamiri sağlanmıştır. Sarı Saltuk Türbesinin restorasyonu ise Tika ile işbirliği içerisinde yapılmıştır. Müftülüğün ve camilerin birçok ihtiyacı karşılanmış

⁴²Tuna Vakfı Web Sitesi (Fundația Tuna), <http://www.tuna.ro/>, (12.05.2015).

olup gerektiği durumlarda nakdi yardımlar yapılmaktadır. Kurban bayramlarında vekaleten bağışlanan kurbanlardan bir miktarı burada yaşayan halka dağıtılmaktadır⁴³.

2.4. Okullarda Din Eğitimi

Romanya’da şu anda ana sınıfından 8. sınıfa kadar bütün okullarda din eğitimi mecburi olup hangi din için din dersi almak istediklerini öğrenci velileri belirlemektedirler. 8. sınıftan 12. sınıfa kadar da din eğitimi seçmeli olarak verilmektedir.

2015 yılının Mart ayında bütün sınıflar için seçmeli olması gündeme gelmiştir. Çıkarılması düşünülen bu kanuna göre aileler gelecek yıl din dersi almak isteyip istemedikleri ve hangi din için ders almak istedikleri hakkında okul idarelerine bir dilekçe vermeleri istendi. Ancak verilen dilekçe oranı %70’in üzerine çıkmasından sonra böyle bir kanun için gerek olmadığı kanaatine varılmış ve bu kanun görüşmesi gündemden kaldırılmıştır.

Müslümanlar devlet okullarında kendi din derslerini alabilmektedir. Din dersi öğretmenlerini, müfredatı ve materyallerini Romanya Müftülüğü karşılamaktadır.

Bunun dışında Köstence ilinin Mecidiye ilçesinde “Kemal Atatürk İlahiyat ve pedagoji Lisesi” de tamamen İmam-Hatip müfredatı ile ders vermekte olup Müslümanların din eğitimini ve din adamı ihtiyacını karşılamaktadır.

2.4.1. Mecidiye Seminarsı ve Kemal Atatürk İlahiyat ve pedagoji Lisesi

1610 yılında Babadağ’da “Müslüman Seminarsı” adıyla Gazi Ali Paşa’nın vasiyeti üzerine bir Osmanlı medresesi olarak açılmıştır. 1880 yılında dönemin Romen hükümeti çıkardıkları bir kanunla bu medreseyi devlet koruması altına alarak masraflarını üstlenmiş ve bu medresenin Müslümanların din adamı ihtiyaçlarını karşılaması için devam etmesini sağlamıştır. Ancak bölgede yaşayan Müslüman halkın azalması ve okuldaki öğrenci sayısının ciddi bir şekilde düşmesi nedeniyle medrese 1901 yılında Mecidiye’ye taşınmış ve adı

⁴³ Kemal Hakkı Kılıç, (Avrasya Ülkeleri Şubesi Müdürü), Avrupa Diyanet Dergisi, “Bir Tuna Ülkesi Romanya”, Ekim 2009, Sayı 126, S. 13-17

Mecidiye Seminarı olmuştur. Okulun amacı ilk ve ortaokullarda ve dini mekanlarda görev yapacak öğretmenleri ve din görevlilerini yetiştirmektir⁴⁴.

Romanya hükümetinin bu okula vermiş olduğu desteğin çok güzel neticeleri olmuştur. Müslümanlara dini doğru şekilde anlatacak din adamları yetişmiş, okullara ve eğitime bölge halkının ilgisi artmış, Müslüman halk dinlerini unutmaktan kurtulmuş ve bölgede yaşayan Müslümanların Romanya hükümetine ve Romenlere karşı saygısı artmıştır.

1948'den sonra Romanya'da hüküm süren komünist rejimin politikaları neticesinde medresenin eğitimi ilk önce 8 yıldan 4 yıla düşürülmüştür. Ardından 1965 yılında öğrenci alımı durdurulmuş ve 1967 yılında son mezunlarını da vererek tamamen kapatılmıştır.

1989 yılında Romanya'daki komünist rejimin değişmesiyle birlikte azınlıklar meselesi tekrar gündeme gelmiş, Türk ve Tatar dernekleri ile Romanya Müftülüğü'nün de girişimiyle Romanya ve Türkiye Milli Eğitim Müdürlükleri arasında 13 Temmuz 1995'te bir protokol imzalanmıştır. Bu protokol neticesinde Mecidiye Seminarı, Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi olarak tekrar açılmış olup halen eğitim-öğretim hayatına devam etmektedir. Buradan mezun olan öğrenciler diğer Romen liselerinden mezun olan öğrencilerle aynı statüdedirler. Ayrıca müftülüğün atamasıyla camilerde imamlık yapabilmekte ve müftünün ataması ve Milli Eğitim Bakanlığının onayıyla ilk-orta ve liselerde Müslüman öğrencilerin din derslerine de girebilmektedirler⁴⁵.

2.5. Sarı Saltuk ve Romanya Müslümanlarının Mezhebi

Asıl adı Şerif Hızır olan Sarı Saltuk bugün üzerinde en çok tartışılan tarihi şahsiyetlerin bir tanesidir. Sarı Saltuk'un gerçekte var olup olmadığı ya da Hristiyan bir aziz olup olmadığı dahi tartışılmıştır. Mustafa Uyar'ın ifadelerinde Sarı Saltuk'un soyunun anne tarafından *şerif*, baba tarafından ise *seyyid* olduğu ve Babaî isyanlarına katılmış bir Kalenderî şeyhi olduğu görüşlerine yer verilir⁴⁶.

⁴⁴Nuredin İbram, *Musulmanii din Romania*, Editura Golden, Köstence 2007, s. 117-125.

⁴⁵Nuredin İbram, *Comunitatea Musulmana din Dobrogea*, Ex Ponto, 2011, s. 70-72.

⁴⁶ Mustafa Uyar, "Sarı Saltuk Popüler İslam'ın Balkanlardaki Destani Öncüsü", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi Cilt: 21 Sayı: 33, s. 185-19.

Prof. Dr. Mehmet Saffet Sarıkaya, Prof. Dr. M. Necmettin Bardakçi Ve Prof. Dr. Nejdet Gürkan'ın “İbnu s-Serrâc'ın Eserleri Çerçevesinde XIII. yüzyılda Güneydoğu Anadolu'da Dinî-Tasavvufî Hayat” isimli Tubitak için hazırlamış oldukları projede Sarı Saltuk'un *seyyid* olmayıp bir Türkmen olduğu hem Rifâî hem de Bektâşî geleneğine mensup bir savaşıra katılan bir derviş olduğunu ifade etmişlerdir⁴⁷.

Ona ait bilgiler genellikle halk tarafından kulaktan kulağa yayılmış menkıbe türünden hikayelerdir. Genel görüşe göre Sarı Saltuk 1263 yılında bugünkü Romanya'nın Dobruca bölgesinde bulunan Tulça şehrinin Babadağ kasabasına gelmiştir. Balkanlarda İslam'ın yayılmasında önemli rol oynamıştır. Her ne kadar Arnavutluk, Kosova, Bosna-Hersek, Yunanistan ve Türkiye'de değişik yerlerde türbeleri olsada Romanya'nın Babadağ kasabasındaki türbenin ona ait olduğu görüşü kabul görmüştür⁴⁸.

Sarı Saltuk'a ait hemen hemen bütün türbelerde Bektaşilik'e ait izler ve işaretler bulunmaktadır. Balkanlarda Bektaşilik'in merkezi olarak kabul edilen Arnavutluk'ta bulunan Sarı Saltuk türbesinde de Bektaşilik'e ait birçok motif bulunmakta ve buralara İslamiyet'in Sarı Saltuk ile birlikte geldiğine inanılmaktadır. Ancak yapılan araştırmalar buradaki türbenin Sarı Saltuk'tan çok öncesine ait olduğunu ortaya çıkarmıştır⁴⁹.

Balkanlarda İslamın yayılmasında Bektaşilik'in çok büyük rolü olmuştur. İnsanların baskıcı Hristiyan idarecileri yanında sevgi ve hoşgörü yolunu benimsemiş olan Bektaşî dervişlerini görmesi burada yaşayan halkların İslama ısınmasını sağlamıştır. Romanya'da da Müslümanlar ile Hristiyan Romenler arasındaki karşılıklı sevgi ve saygıya dayanan ilişkilerde, bu hoşgörü ortamının etkisinin olduğu inkar edilemez⁵⁰.

1923 yılında Babadağ'da dünyaya gelen Kemal Karpat çocukluğunu geçirdiği Babadağ'da birçok kızılbaş köyü olduğunu hatıralarında anlatmaktadır. O zamanlar

⁴⁷ Prof. Dr. Mehmet Saffet Sarıkaya; Prof. Dr. M. Necmettin Bardakçi; Prof. Dr. Nejdet Gürkan, “715/1315'de Yazılan Tuffâhu'l-Ervah'a Göre Sarı Saltuk”, http://www.msaffets.com/wp-content/uploads/SaffetNecmNecdet_Saltuk_Trakya.pdf (03.09.2015).

⁴⁸ Machiel Kiel, “Sarı Saltuk”, DİA., cilt: 36, İstanbul 2009, s. 147-150.

⁴⁹ Luan Afmataj, Arnavutluk Bektaşiliği, Başlangıcı, Gelişmesi ve Günümüzdeki Durumu, İstanbul 2009, s. 104-105.

⁵⁰ Ali Aksu, *Romanya Müslüman Türklerinin...*, s. 70-72.

Müslümanlar arasında Sünni-Kızılbaş ayrımı olmadığı ve birbirleriyle ilişkilerinin çok güzel olduğundan bahsetmektedir⁵¹.

Ancak Babadağ Gazi Ali Camii imamı Evren Hüsein bugün buralarda Alevi ve Kızılbaş kelimelerinin sadece adının kaldığını ve bu köylerde kalan az sayıdaki Müslümanların da diğerleri gibi yaşadıklarını ifade etmiştir. Günümüzde Romanya’da Bektaşilik’in izine pek rastlanmamaktadır. Kendilerini Alevi ve Bektaşi olarak tanımlayan Müslümanlar olsa da bunlar münferid olmaktan öteye geçmemektedir⁵².

Romanya’daki Müslümanlar genellikle Müslümanlıklarını Anadolu Müslümanlığı olarak ifade etmektedirler. İbadet yerlerine, mezarlıklarına ve günlük yaşantılarına bakıldığı zaman zaten tam bir Anadolu insanını hatırlatmakta olup amelî olarak Hanefî, itikadî olarak Mâturîdî mezhebini takip etmektedirler. Ancak bugün Müslümanlara mezhepleri sorulduğu zaman çok fazla bir şey söyleyememektedirler. Komünizm sonrası unutulmuş bir çok dini değerlerin yanında insanların mezhep hakkındaki bilgileri de yok denecek seviyeye kadar gerilemiştir. Müslümanlar dinlerini ebeveynlerinden ve etrafındaki insanlardan nasıl görmüşlerse o şekilde yaşamaktadırlar.

2.6. Romanya Müslümanlarının Hristiyan Romenler ile İlişkileri

Tarih boyunca Müslümanlar ile Hristiyan Romenler beraber barış içerisinde yaşamışlardır. Balkanlarda yaşayan diğer halktan ayrı olarak Romenler direkt olarak Osmanlı Devleti hakimiyeti altında yaşamamıştır. Ancak Osmanlı Devleti buraya yönetici atayarak yaklaşık 5 asır boyunca bu coğrafyayı idare etmiştir. Bu zaman içerisinde Hristiyan Romenlerin diline, dinine ve kültürel hayatlarına herhangi bir baskı uygulanmamıştır. Bu hoşgörü bu bu coğrafyada bir karakter halini almış ve aynı tavır ve davranışı bugün Hristiyan Romenler Müslüman azınlığa karşı göstermektedir⁵³.

Romanya İslamofobinin etkin olmadığı bir ülkedir. Hristiyan din adamları ile Müslüman din adamları arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Birbirlerinin bayramlarını

⁵¹ Kemal Karpat, “*Dağı Delen İrmak*”, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, S. 44-46.

⁵² Evren Hüsein, Babadağ Gazi Ali Paşa Camii İmamı, 04.09.2015 tarihli görüşme.

⁵³ Ragıp Gökçel, “Romen-Türk Kültürel Etkileşiminin Romen Diline”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi (Balkan Özel Sayısı-II)*, 2012-2 (Temmuz-Aralık), s. 80.

kutlamakta ve haftada bir gün ma yapmaktadırlar. Birbirlerinin dini programlarına ve dini müesseselerin açılışlarına katılmaktadırlar. Dünya televizyonlarında Müslümanları kötüleyen bir çok habere karşı Romanya'da Hristiyan din adamlarının Müslümanları savunduklarını ve gerçek Müslüman karakterini Hristiyan halka anlattıklarını görölmektedir. Camisi olan birçok yerde hemen yakınında bir klise görmek mümkündür. Bununla birlikte Hristiyanlar, ezan sesinin dışarıya verilmesinden rahatsızlık duymamaktadır.

Hristiyan halk ile Müslüman halkın arasında derin bir ilişki vardır. İnsanlar birbirlerinin dini duygularına saygı duymaktadırlar. Hristiyanlar Müslümanların, Müslümanlar da Hristiyanların dini bayramlarını kutlamakta ve dini bayramlarda birbirlerini ziyaret etmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BETİMSSEL İSTATİSTİKLER

3.1. Cinsiyet

Erkekler ve kadınlar farklı karakterlere sahiptirler. Erkeklerin fiziki yapısı, iş hayatı, toplumun içine daha fazla karışması gibi özellikleri ile kadınların fiziki yapısı, evi ve çocuklarıyla olan meşguliyeti ve genel itibariyle zamanını daha fazla evinde geçirmesi gibi nedenler bu iki cinsin dini hayatında da etkisini göstermektedir.

3.1.1. Ankete Katılanların Cinsiyete Farkına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

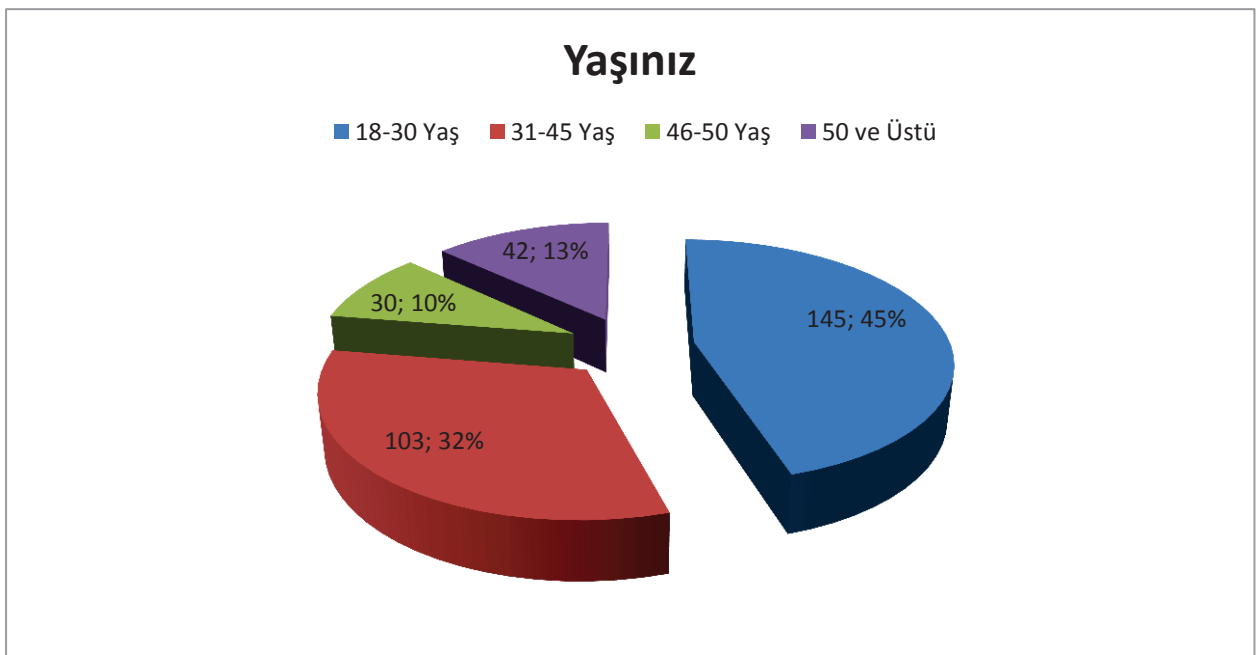
Grafik 1: Cinsiyet Farkına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Yukarıdaki grafikte (Grafik 1) toplam 322 denek anketimize katılmıştır. Bunlardan 165 (%51) kişi erkek, 157 (%49) kişi kadındır. Bu oran genel itibariyle toplumdaki kadın-erkek dengesini yansıtmaktadır.

3.2. Yaş Değişkeni

Bir toplum üzerinde yapılan çalışmalarda muhakkak ki yaş dengesi de önemlidir. Bir genç ile ileri yaşta olan bir insanın dini hayata verdiği önem farklılık arz etmektedir. Aynı şekilde komünizm dönemini yaşayan insanlar ile o dönemi görmemiş insanların dini yaşantıları farklılık göstermektedir. Anket çalışmamız esnasında Romanya'daki Müslüman nüfusun yaş dengesini gözetmek için büyük çaba sarfettik.

3.2.1. Ankete Katılanların Yaş Farkına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

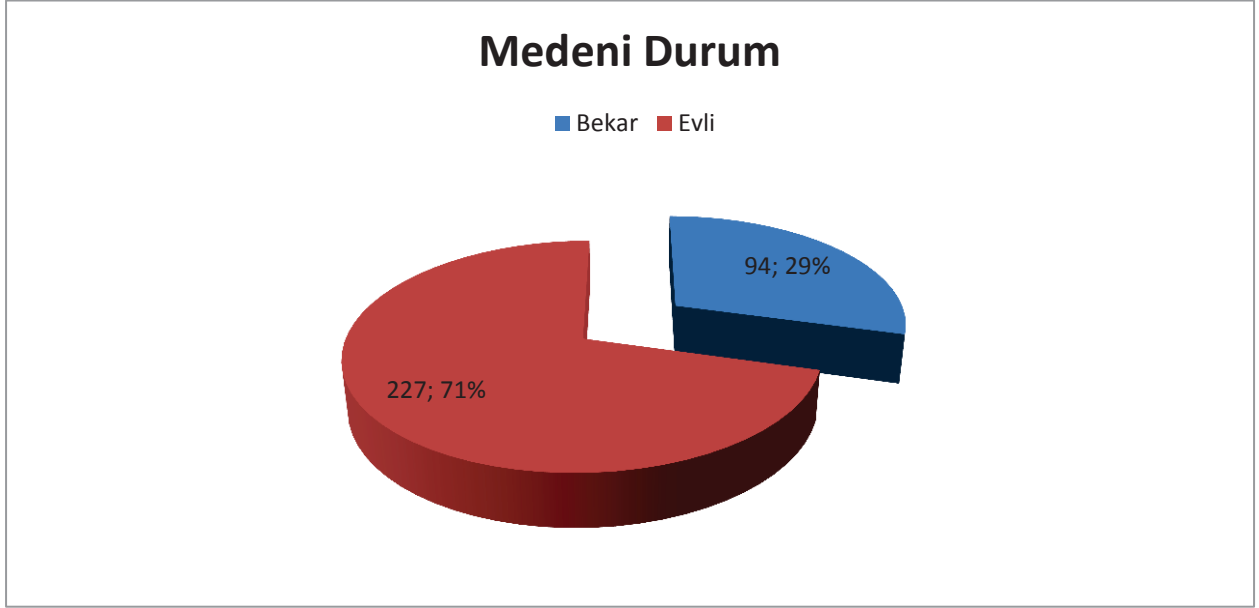
Grafik 2: Yaş Farkına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Anketimize katılanlar arasında yaşlarını beyan eden 320 kişiye baktığımız zaman bunlardan 145 (%45) kişi 18-30 yaş arasında bulunmaktadır. 103 (%32) kişi 31-45 yaş aralığında, 30 (%10) kişi 46-50 arası yaşlarda ve 42 (%13) kişi de 50 yaşın üzerinde bulunmaktadır.

3.3. Medeni Durum

İnsanların medeni durumları dini yaşantılarına etki etmektedir. Özellikle sorumluluk duygusu yönünden evli insanlar ile bekarlar arasında fark vardır.

3.3.1. Ankete Katılanların Medeni Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

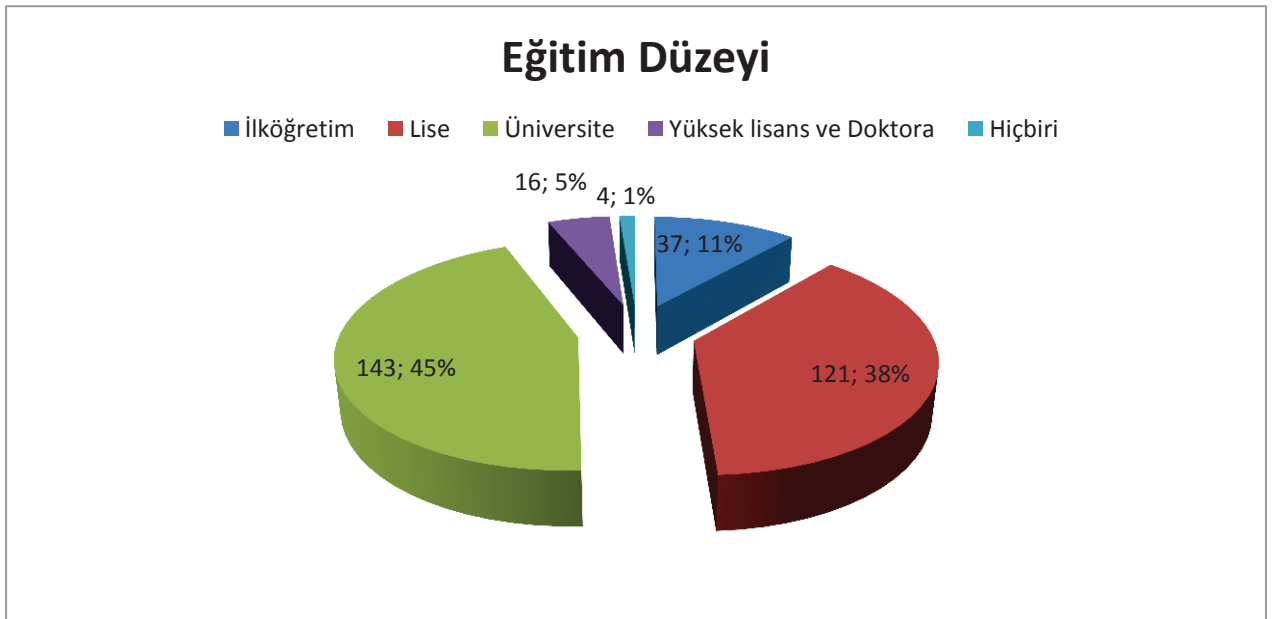
Grafik 3: Medeni Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Grafik 3'e baktığımız zaman anketimize katılanlardan medeni durumunu beyan eden 321 kişiden 227 (%71) kişi evli, 94 (%29) kişi ise bekindir.

3.4. Eğitim Durumu

Eğitim insanın dünya görüşünü etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Bu yönüyle eğitim düzeyi insanların din algısına tesir eden bir etkidir.

3.4.1. Ankete Katılanların Eğitim Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

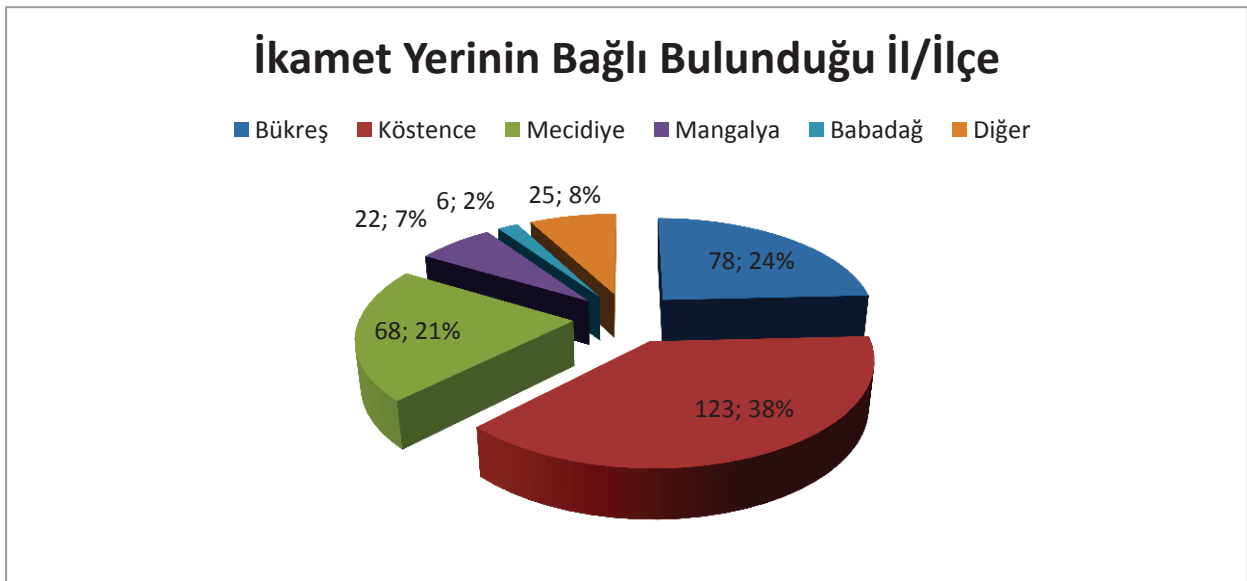
Grafik 4: Eğitim Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Ankete katılan örneklem grubumuzun eğitim durumlarına baktığımız zaman 321 denekten sadece 4'ü (%1) hiç bir eğitim almamıştır. 37 (%11) kişi ilköğretim, 121 (%38) kişi lise, 143 (%43) kişi üniversite ve 16 (%5) kişi de yüksek lisans veya doktora seviyesindedir. Genel itibariyle eğitim düzeyinin yüksek olduğu Romanya'da, Müslümanların eğitim seviyelerinin de iyi düzeyde olduğunu söyleyebiliriz.

3.5. İkamet Yeri

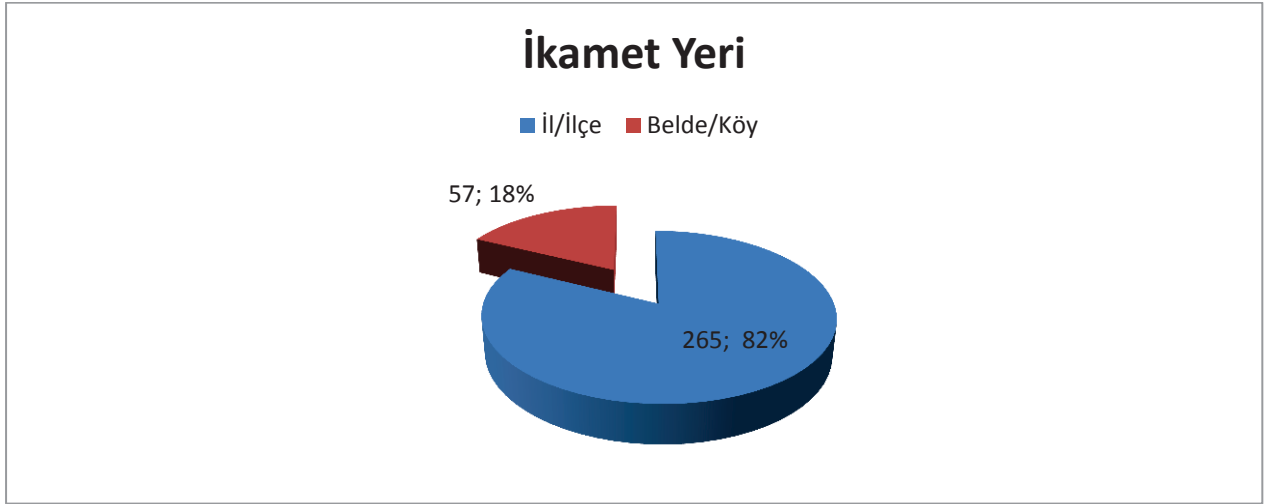
İnsanların doğup büyüdüğü yerler ve o bölgede yaşanan sosyal hayatın dini hayata da etkisinin olduğu inkar edilemez. İnsanların bir ilde veya köyde ikamet etmeleri dahi insanların dini algılarına etki etmektedir. Romanya’da yaşayan Müslümanlar daha ziyade belli bölgelere yerleşmişlerdir. Bunlar Osmanlı devleti zamanı Müslüman halkın yaşadığı Dobruca bölgesi ve başkent Bükreş’tir.

3.5.1. Ankete Katılanların İkamet Yerlerine Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Grafik 5: İkamet Yerlerine Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Grafik 5’e baktığımızda anketimize katılan 322 kişi’den 123 (%38) kişinin Köstence’de, 78 (%24) kişinin başkent Bükreş’te, 68 (%21) kişinin Mecidiye’de, 22 (%7) kişinin Mangalya’da, 6 (%2) kişinin Babadağ’da ve 25 (%8) kişinin de Romanya’nın diğer bölgelerinde ikamet ettiklerine şahit olmaktayız.

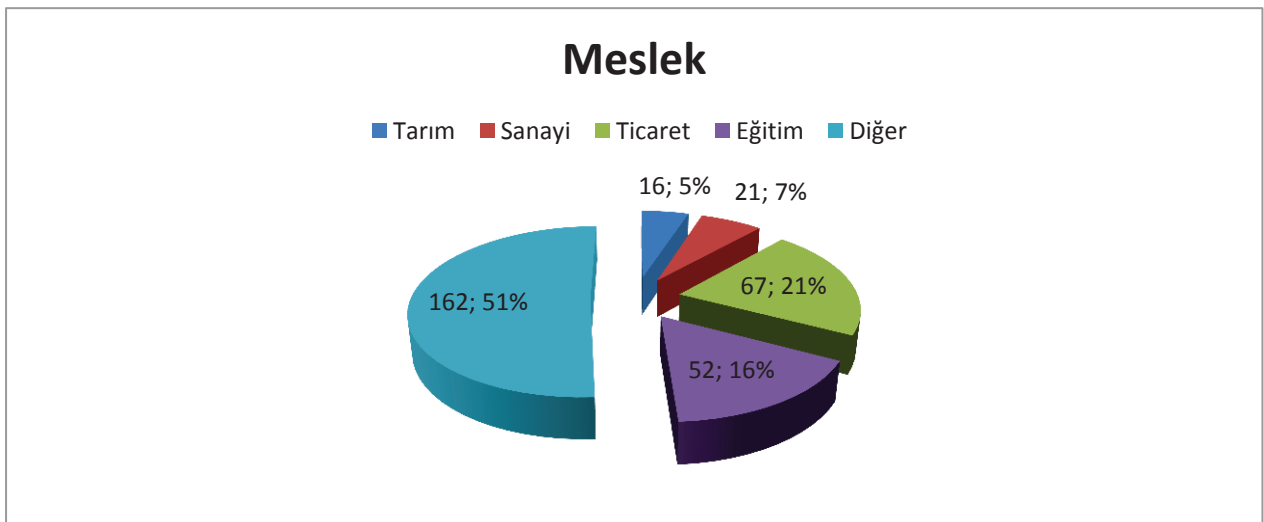
Grafik 6: İkamet Yerlerinin Cinsine Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Grafik 6’da anketimize katılan kişilerin yaşadıkları bölgenin cinsi ile alakalıdır. Buna göre 265 (%82) kişi bir il veya ilçede diğer geri kalan 57 (%18) kişi ise kasaba veya köyde ikamet etmektedir.

3.6. Meslekî Durum

İnsanların meslekleri onların hayatlarını etkiledikleri gibi dini algılarını ve dini hayatlarını da etkilemektedir.

3.6.1. Ankete Katılanların Meslekî Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Grafik 7: Meslekî Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Anketimize katılıp mesleklerini beyan eden 318 kişiden 162 (%51) kişi tarım ile meşgul olmaktadır. 67 (%21) kişi ticaret, 52 (%16) kişi eğitim alanı, 21 (%7) kişi sanayi ve 16 (%5) kişi de diğer meslek dalları ile işgal etmektedir.

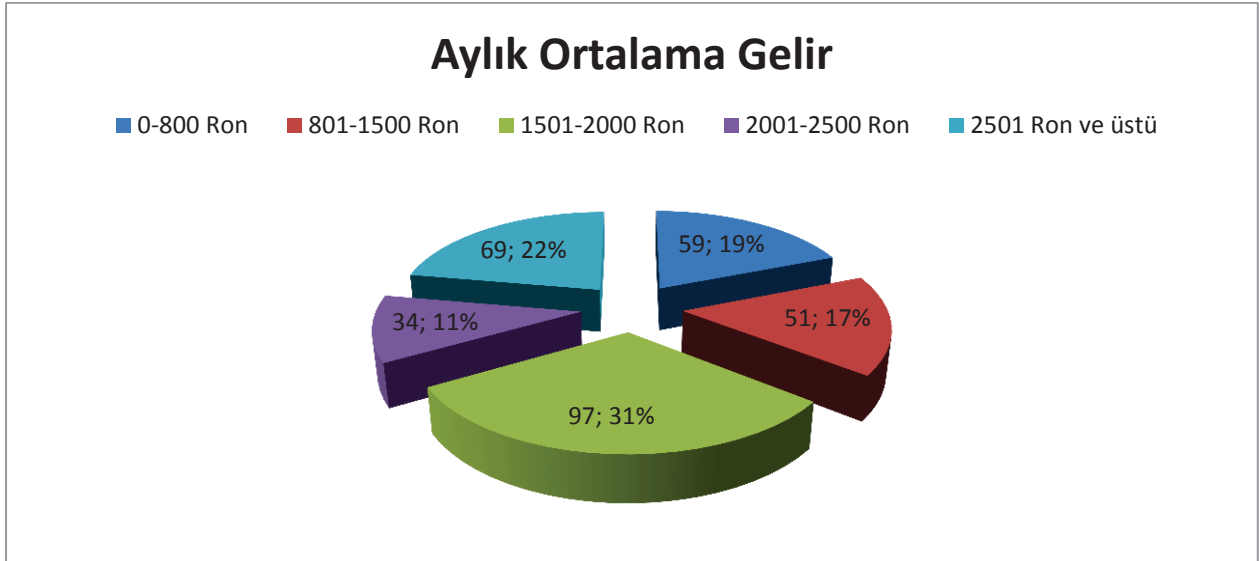
Grafik 8: Meslekî Durumlarına Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Grafik 8'e göre ise bu kişilerden sadece 61'nin (%19) kendilerine ait bir işyerine sahip olduklarını, diğer 258 (%81) kişinin ise bir başkasının işyerinde çalıştıklarını görmekteyiz.

3.7. Ekonomik Durum

İnsanların ekonomik durumlarının insan hayatına etkisinin olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Ekonomik durum insanın toplum içindeki statüsüne tesir etmekte ve insanların günlük yaşantısına etki ettiği gibi dini hayatlarına da etki etmektedir.

3.7.1. Ankete Katılanların Gelir Durumu Frekansı ve Yüzde Oranları

Grafik 9: Ekonomik Gelir Durumuna Göre Kişi Sayısı ve Yüzde Oranları

Bugün itibariyle Romanya’da ev sahibi olan 4 kişilik bir aileyi baz aldığımızda 0-800 Ron arası bir maddi gelire geçinen bir aile için maddi yönden çok zayıf bir ailedir. 801-1500 Ron arası kazanan bir aile yaşam standartlarının biraz altında bir gelire sahiptir. 1501-2000 Ron arası kazanan bir aile ortalama bir yaşam standartta sahiptir. 2001-2500 Ron kazanan bir aile ortalamanın üstünde ve 2500 Ron’un üzerinde kazanan bir aile için de iyi bir gelire sahip bir aile diyebiliriz.

Anketimize katılıp ekonomik durumlarını beyan eden 310 kişiden 69 (%22) kişi ekonomik durumlarının çok kötü olduğunu, 51 (%17) kişi ise kötü olduğunu beyan etmişlerdir. 97 (%31) kişi durumlarının orta seviyede olduğunu 34 (%11) kişinin ise iyi düzeyde olduğunu ifade etmiştir. 69 (%22) kişi ise durumlarının gayet iyi düzeyde olduğunu söylemiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ROMANYA'DA YAŞAYAN MÜSLÜMANLARIN DİN ALGISI VE DİNİ HAYATLARI

4.1. Dininizin Hayatınıza Etkisi

“Dininizin hayatınıza etkisini ne ölçüde görüyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki şekildedir. (Grafik 10)

Grafik 10: Dininizin hayatınıza etkisini ne ölçüde görüyorsunuz?

“Dininizin hayatınıza etkisini ne ölçüde görüyorsunuz?” sorusuna 11 (%3) kişi hiç etkili değil cevabı verirken 77 (%24) kişi etkili değil, 136 (%42) kişi normal, 47 (%15) kişi etkili, 50 (%16) kişide çok etkili şeklinde cevap vermiştir. Bu durum Romanya'da insanların

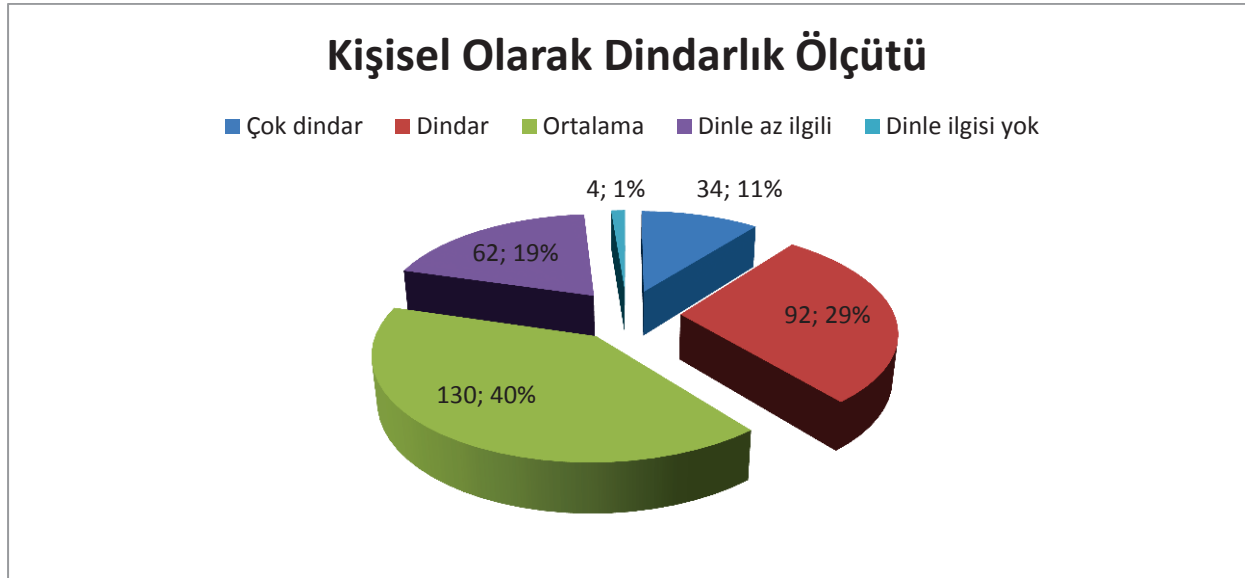
1/3'ünün hayatlarında İslamiyet'in etkisini farkedilebilecek şekilde hissedildiğini, 1/3 civarında insanın hayatlarında İslam dininin etkilerini hissetmedikleri geriye kalan 1/3 civarında insanın ise az da olsa hayatlarında dinin etkilerini hissettiklerini göstermektedir. Bu da bize dinin etkisinin varlığı yanında ciddi bir duyarlılığın olmadığını göstermektedir.

	Dininizin hayatınıza etkisini ne ölçüde görüyorsunuz?										%95 Anlamlılık	
	Çok Etkili		Etkili		Normal		Etkili Değil		Hiç Etkili Değil		Chi-Square	P
Cinsiyet	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	17,875	0,001
Kadın	18	11,5	16	10,3	64	41,0	51	32,7	7	4,5		
Erkek	32	19,4	31	18,8	72	43,6	26	15,8	4	2,4		

Tablo 1: Dinin hayata etkisinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkiler

İslam dininin etkisini kadın-erkek değişkenleri arasındaki ilişkiye baktığımız zaman erkeklerin, dinin etkisini daha fazla hissettikleri görülmektedir. Erkeklerin dinin etkisini daha çok hissettiklerini ifade etmelerindeki sebeplerden belki de en önemlisi 1989 devrimi sonrası serbest hale gelen dini hayatta kadınların yeterli oranlarda dini eğitimden istifade edememeleri sayılabilir. Başta vakıf ve dernekler olmak üzere dini eğitim çalışmalarının daha çok erkekler üzerinde yoğunlaşmaları sebep olarak gösterilebilir. Erkek çocukları nitel ve nicel açıdan dini eğitim alabilecekleri daha fazla imkânlarla sahip olmuşlardır. Romanya'da dini eğitim imkânlarının kız ve erkek öğrencilere eşit bir şekilde sunulması bu dengesizliği ortadan kaldıracaktır.

4.2. Kişisel Olarak Dindarlık Ölçütü

Grafik 11: Kendinizi dindarlık bakımından hangi grupta görüyorsunuz?

Grafik 11'e baktığımız zaman anketimize katılanlardan 130'u (%40) kendilerini orta ölçekte bir dindar olarak görmektedir. 92 (%29) kişi dindar, 34 (%11) kişi ise çok dindar, 62 (%19) kişi de dine karşı ilgilerinin az olduğunu ifade etmektedirler. Sadece 4 (%1) kişi din ile ilgilerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

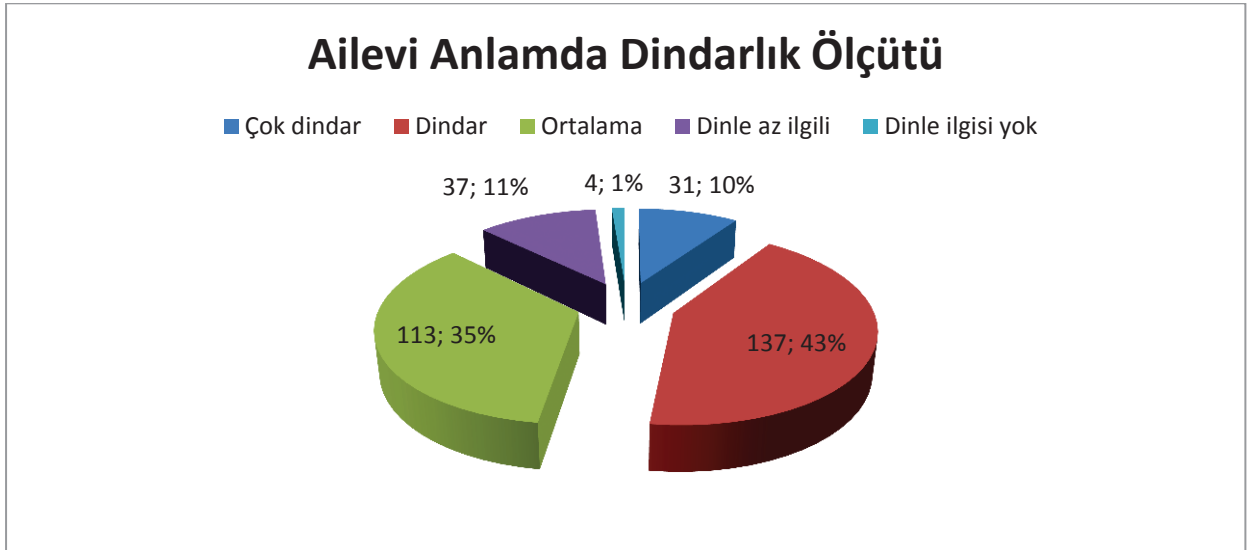
	Kendinizi dindarlık bakımından hangi grupta görüyorsunuz?										%95 Anlamlılık	
	Çok Dindar		Dindar		Ortalama		Dinle Az İlgili		Dinle İlgisi Yok		Chi-Square	P
Cinsiyet	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	15,201	0,004
Kadın	15	9,6	37	23,6	59	37,6	43	27,4	3	1,9		
Erkek	19	11,5	55	33,3	71	43,0	19	11,5	1	0,6		

Tablo 2: Kişisel olarak insanların kendilerini ne ölçüde dindar gördüklerinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkileri

Tablo 2'ye baktığımız zaman kendilerini dindar görenler erkeklerin oranının, kendilerini dindar gören kadınlardan daha fazla olduklarını görmekteyiz. Romanya Müftülüğü'nün özellikle halkla iç içe bulunan din adamlarının bayanların rahatlıkla

katılabilecekleri aktiviteler düzenlemesi hem dini yaşantıyı kadınların hayatına dahil edecek hem de kendilerini daha dindar görmelerini sağlayacaktır.

4.3. Ailevi Anlamda Dindarlık Ölçütü

Grafik 12: Ne ölçüde dindar bir aileye sahipsiniz?

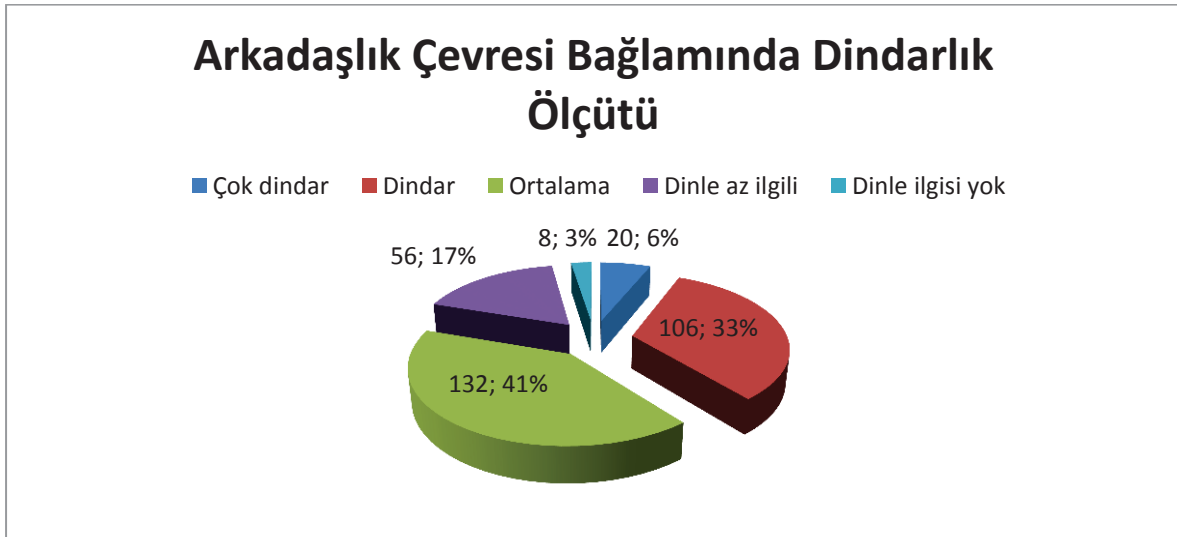
Grafik 12 insanların, ailelerini ne ölçüde dindar gördükleriyle alakalıdır. Anketimize katılanlardan 113 (%35) kişi orta ölçekte dindar bir aileye sahip olduklarını düşünmektedirler. 137 (%43) kişi ailelerinin dindar, 31 (%10) kişi ise çok dindar olduklarını söylemektedir. 37 (%11) kişi ailelerinin dinle ilgilerinin az olduğunu, sadece 4 (%1) kişi ise ailelerinin din ile hiç ilgilerinin olmadığını ifade etmiştir.

		Ne ölçüde dindar bir aileye sahipsiniz?										%95 Anlamlılık	
		Çok Dindar		Dindar		Ortalama		Dinle Az İlgili		Dinle İlgisi Yok		Chi-Square	P
Cinsiyet		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kadın		14	8,9	79	50,3	41	26,1	19	12,1	4	2,5	15,852	0,003
Erkek		17	10,3	58	35,2	72	43,6	18	10,9	0	0,0		

Tablo 3: İnsanların ailelerinin ne ölçüde dindar gördüklerinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkileri

Tablo 3'te Romanya'da Müslümanların ailelerinin dindarlıkları ile alakalı fikirlerini yansıtmaktadır. Bu tabloya göre ortalama dindar ve çok dindar derecelendirmelerinin toplamına, yani kendini bir şekilde dindar görenlere baktığımızda, kadın (85,3) ve erkekler (89,1) arasında çok belirgin bir fark olmadığı ortaya çıkmaktadır. Romanya'daki Müslüman toplumun dindarlıktan anladığı ve yüklediği mana ayrı bir araştırma konusu olacak boyuttadır. Örnek olarak Köstence'nin Mangalya sahil kasabasında görüşülen bir aile kendini dindar olarak tanımlamakta olup, aynı zaman da evinin bazı odalarını Romen turistlere açmakta ve evlerine mayoları ile girip çıkmalarında bir mahsur görmemektedirler.

4.4. Arkadaş Çevresi Bağlamında Dindarlık Ölçütü

Grafik 13: Ne ölçüdedindarbir arkadaş çevresine sahipsiniz?

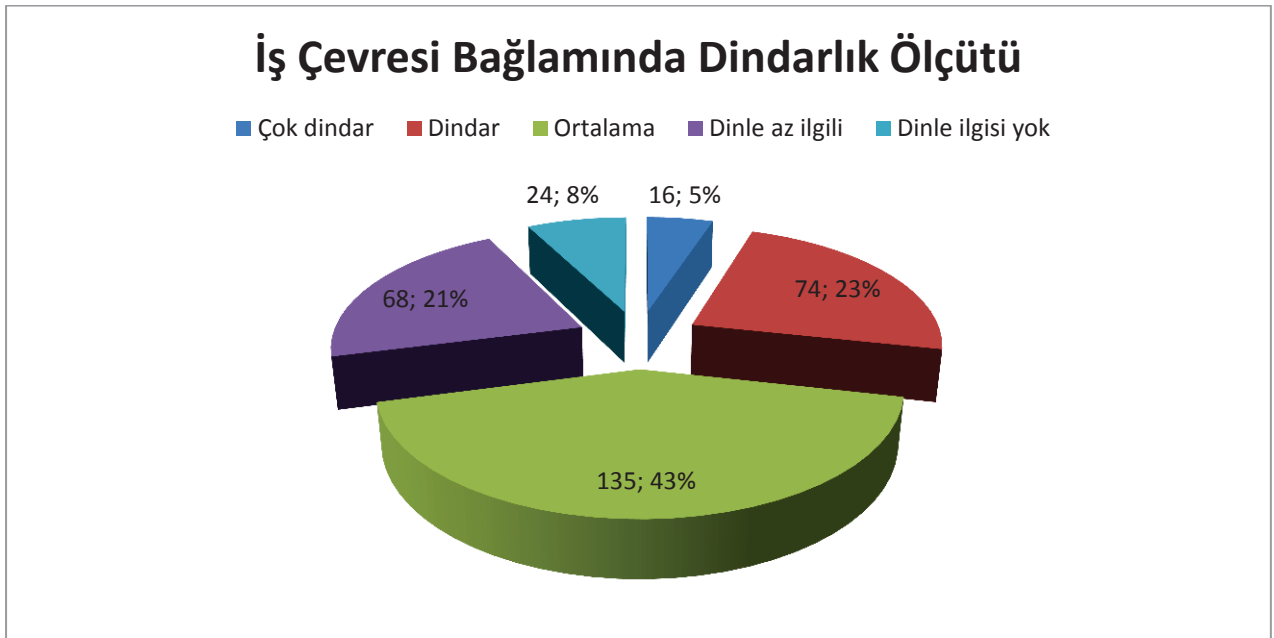
Grafik13'de insanların arkadaş çevrelerinin dindarlık ölçütleri bulunmaktadır. Buna göre ankete katılanların 132'si (%41) ortalama dindar bir arkadaş çevresine sahip olduklarını söylemektedirler. 106 (%33) kişi dindar, 20 (%6) kişi ise arkadaş çevresinin son derece dindar olduğunu düşünmektedirler. 56 (%17) kişi arkadaşlarının din ile ilgilerinin az olduğunu ifade etmektedirler. Sadece 8 (%3) kişi arkadaş çevresinin din ile hiç alakalarının olmadığı düşüncesindedir.

Ne ölçüde dindar bir arkadaş çevresine sahipsiniz?											%95 Anlamlılık	
Cinsiyet	Çok Dindar		Dindar		Ortalama		Dinle Az İlgili		Dinle İlgisi Yok		Chi-Square	P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kadın	9	5,7	39	24,8	75	47,8	30	19,1	4	2,5	10,144	0,038
Erkek	11	6,7	67	40,6	57	34,5	26	15,8	4	2,4		

Tablo 4: İnsanların arkadaşlarını ne ölçüde dindar gördüklerinin kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkileri

Tablo 4'te Müslümanların arkadaşlarının dindarlıkları ile alakalı düşünceleri bulunmaktadır. Bu tabloda arkadaşlarını daha dindar gören erkeklerin oranı kadınların arkadaşlarını dindar görenlerden daha fazladır. Kadınlara yönelik dini içerikli programların çoğaltılması ve kadınların sosyal hayatta uygulayabilecekleri dini aktivite ve etkinlikler teşvik edilebilir.

4.5. İş Çevresi Bağlamında Dindarlık Ölçütü

Grafik 14: Ne ölçüde dindar bir iş çevresine sahipsiniz?

Grafik14 Romanya Müslümanlarının iş çevresini ne ölçüde dindar gördükleriyle alakalıdır. 135 (%43) kişi ortalama ölçüde dindar bir iş çevresine sahip olduklarını belirtmiştir. 74 (%23) kişi dindar, 16 (%5) kişi çok dindar bir iş çevresinin olduğu kanaatindedir. 68 (%21) kişi iş çevresinin din ile ilgisinin az olduğunu, 24 (%8) kişi ise hiç ilgisinin olmadığını ifade etmiştir.

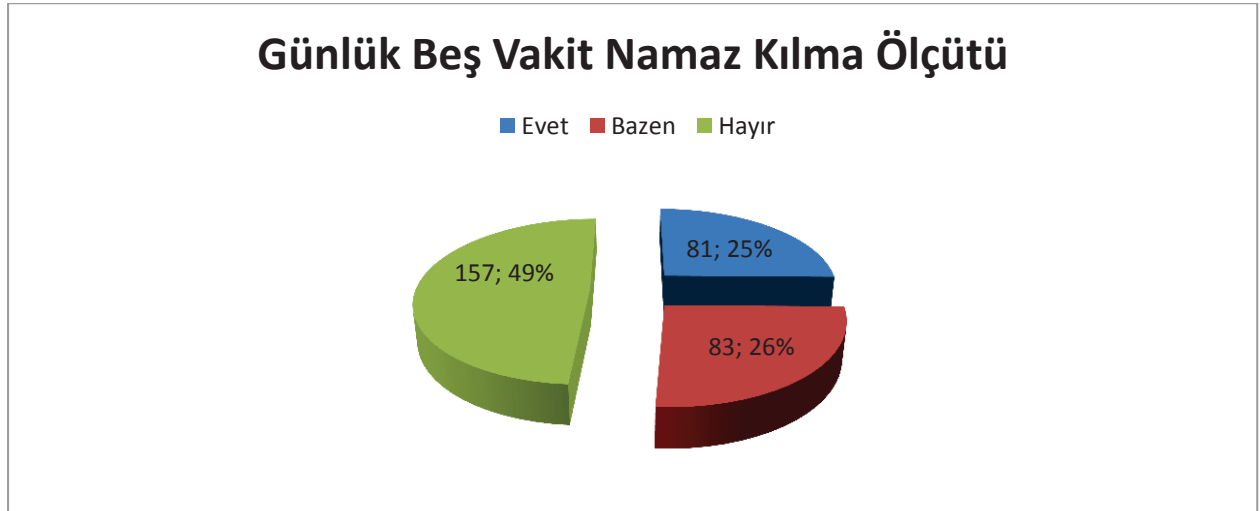
Ne ölçüde dindar bir iş çevresine sahipsiniz?											%95 Anlamlılık	
	Çok Dindar		Dindar		Ortalama		Dinle Az İlgili		Dinle İlgisi Yok		Chi-Square	P
Cinsiyet	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kadın	6	3,9	25	16,2	85	55,2	28	18,2	10	6,5	20,403	0,000
Erkek	10	6,1	49	30,1	50	30,7	40	24,5	14	8,6		
Yaş											28,169	0,005
18-30 yaş	5	3,5	33	22,9	76	52,8	22	15,3	8	5,6		
31-45 yaş	9	9,0	30	30,0	31	31,0	22	22,0	8	8,0		
46-50 yaş	1	3,4	5	17,2	13	44,8	8	27,6	2	6,9		
50yaş ve üzeri	1	2,4	6	14,3	13	31,0	16	38,1	6	14,3		

Tablo 5: İnsanların iş çevrelerinin ne ölçüde dindar gördüklerinin bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Tablo 5'te Müslümanların iş çevrelerini, ne ölçüde dindar gördüklerini bazı değişkenler arasındaki ilişkilerle ortaya koymaktadır. Bu tabloya göre erkekler iş çevrelerinin kadınlara nazaran daha dindar görmektedirler.

Genel olarak 31-45 yaş aralığındakiler iş çevrelerini daha fazla dindar görürken, 46-50 yaş aralığındakiler iş çevrelerinin, ortalama ölçekte dindar bir seviyelerinin olduğunu düşünmektedir.

4.6. Günlük Beş Vakit Namaz Kılma Ölçütü

Grafik 15: Günlük beş vakit namazlarınızı devamlı kılar mısınız?

“Günlük beş vakit namazlarınızı devamlı kılar mısınız?” sorusuna cevap veren 321 kişiden 81 (%25) kişi evet cevabı vermiştir ki bu rakam, bu konu hakkında görüştüğümüz din adamlarına göre biraz fazladır. Fazla çıkmasının sebebi anket yapılan insanların bir kısmının cami cemaatinden seçilmiş olmasıdır. 83 (%26) kişi bazen kıldığını ifade etmiştir. 157 (%49) kişi ise günlük beş vakit namazı hiç kılmadıklarını belirtmişlerdir.

	Günlük beş vakit namazlarınızı devamlı kılar mısınız?						%95 Anlamlılık	
	Evet		Bazen		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%	N	%	9,076	0,169
18-30 yaş	30	20,7	35	24,1	80	55,2		
31-45 yaş	31	30,4	28	27,5	43	42,2		
46-50 yaş	6	20,0	12	40,0	12	40,0		
50yaş ve üzeri	13	31,0	8	19,0	21	50,0		
Cinsiyet							22,688	0,000
Kadın	30	19,2	28	17,9	98	62,8		
Erkek	50	30,3	55	33,3	60	36,4		
İkamet Yeri- il/ilçe							66,768	0,000

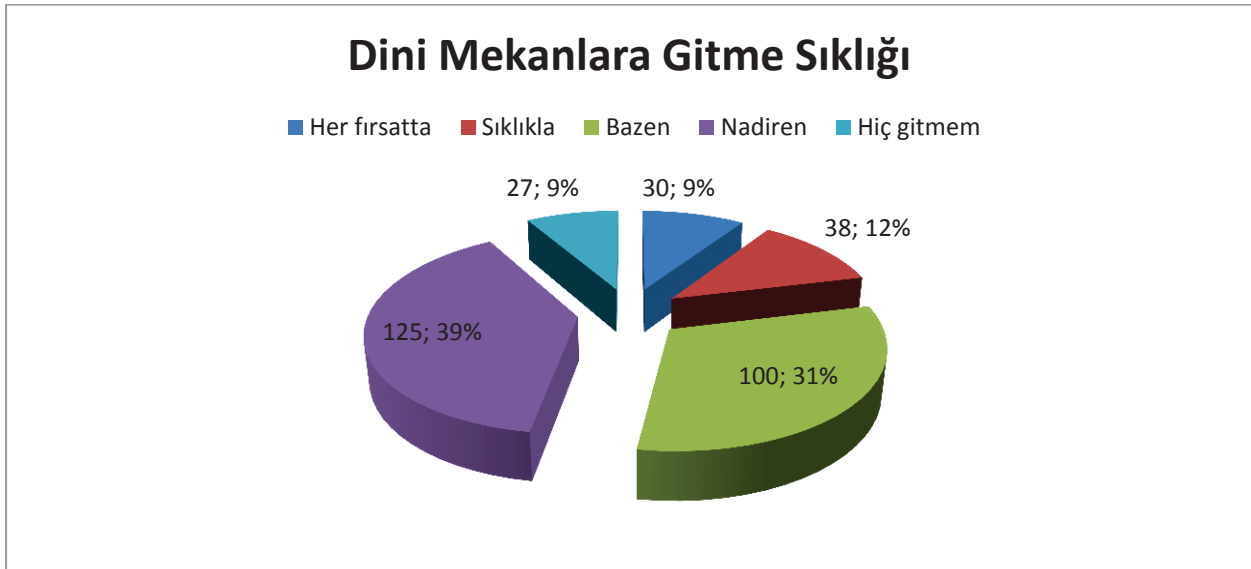
Bükreş	33	42,3	24	30,8	21	26,9		
Köstence	18	14,8	14	11,5	90	73,8		
Mecidiye	16	23,5	27	39,7	25	36,8		
Mangalya	7	31,8	3	13,6	12	54,5		
Babadağ	0	0,0	3	50,0	3	50,0		
Diğer	6	24,0	12	48,0	7	28,0		
Aylık Gelir							55,131	0,000
0-800 Ron	22	37,3	22	37,3	15	25,4		
801-1500 Ron	5	10,0	12	24,0	33	66,0		
1501-2000 Ron	12	12,4	14	14,4	71	73,2		
2001-2500 Ron	10	29,4	12	35,3	12	35,3		
2501 Ron ve Üstü	27	39,1	19	27,5	23	33,3		
Medeni Durum							20,271	0,000
Bekar	28	29,8	37	39,4	29	30,9		
Evli	52	23,0	45	19,9	129	57,1		
İkamet Edilen Yer Cinsi							0,426	0,808
İl/İlçe	68	25,6	69	25,9	129	48,5		
Belde/Köy	12	21,8	14	25,5	29	52,7		
Meslek/Alan							46,346	0,000
Tarım	5	31,2	8	50,0	3	18,8		
Sanayi	2	9,5	5	23,8	14	66,7		
Ticaret	16	23,9	21	31,3	30	44,8		
Eğitim	27	51,9	15	28,8	10	19,2		
Diğer	28	17,4	34	21,1	99	61,5		

Tablo 6: Günlük beş vakit namaz kılma oranının bazı değişkenler arasındaki ilişkileri

Tablo 6'da Romanya'da yaşayan Müslümanların günlük beş vakit namaz kılma oranlarının değişik değişkenler arasındaki ilişkiler görülmektedir. Bu tabloya genel olarak bakıldığında gençlerin ve ileri yaşta olanların namazlarına daha fazla dikkat ettikleri görülmektedir. Gençlerin namaz kılma oranının nisbeten fazla olması komünizm sonrası dini hayatın az da olsa pozitif yönde değiştiğini göstermektedir. Yine erkeklerin kadınlardan daha fazla namaz kılma konusunda hassas oldukları söylenebilir. Bunun sebebi erkeklerin camilerle ve din adamlarıyla daha fazla muhatap oldukları olabilir. Müslümanların yaşadıkları şehir bazında Bükreş'te yaşayan Müslümanlar diğer şehirlere nazaran namazlarına daha ziyade

dikkat etmektedirler. Namaz kılmama oranı ise en fazla Köstence’dedir. Maddi durumu iyi olanların namazlarına daha fazla dikkat ettikleri görülmektedir. Medeni durumlarına göre bekarlar namazlarına evlilerden daha fazla önem vermektedirler. İl veya ilçede yaşayanlarla köylerde yaşayan Müslümanların namaz kılmama oranları arasında pek fazla bir fark görülmemektedir. İnsanların mesleklerine bakıldığı zaman eğitim alanında görev yapanların namazlarına daha fazla dikkat ettikleri görülmektedir. Namaz kılmama oranı en fazla sanayi alanında çalışanlarda görülmektedir. Buradan çalışma şartları ağır v meşakatli olanların namaz kılmakta ihmalkar davrandıkları anlaşılmaktadır.

4.7. Dini Mekanlara Gitme Sıklığı

Grafik 16: Ne sıklıkla dini mekanlara gidersiniz?

“Ne sıklıkla dini mekanlara gidersiniz?” sorusuna cevap veren 320 kişiden 30’u (%9) her fırsatta dini mekanlara gittiğini, 38’i (%12) ise sık sık gittiğini ifade etmiştir. 100 (%31) kişi bazen gitmektedir. 125 (%39) kişi nadiren dini mekanları ziyaret etmektedir. 27 (%9) kişi ise dini mekanlara hiç gitmemektedir.

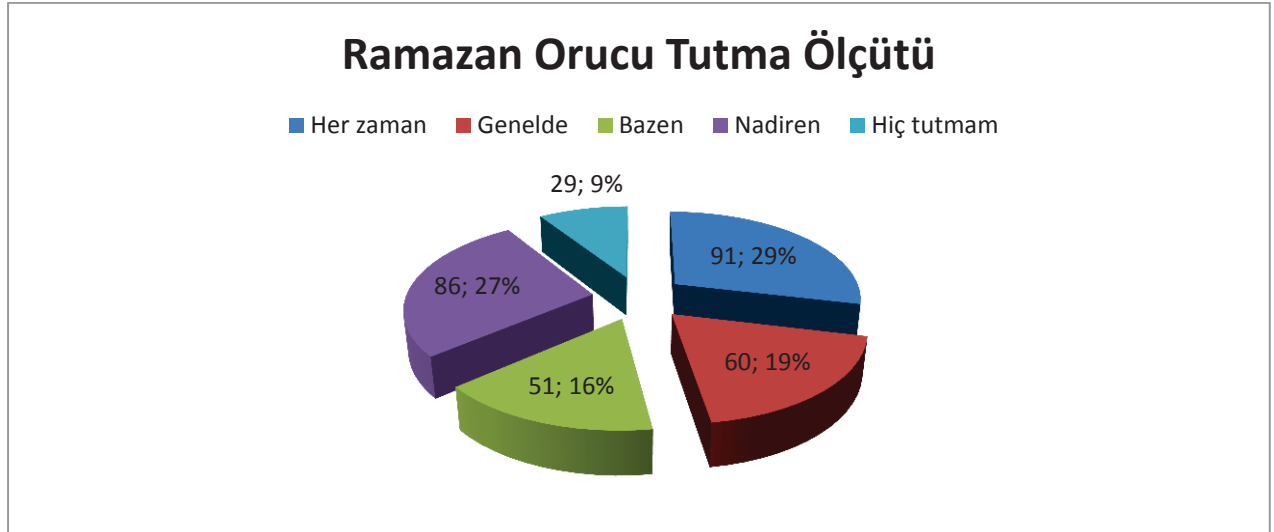
Ne sıklıkla dini mekanlara gidersiniz?											%95 Anlamlılık	
Cinsiyet	Her Fırsatta		Sıklıkla		Bazen		Nadiren		Hiç Gitmem		Chi-Square	P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Kadın	9	5,8	7	4,5	37	23,9	82	52,9	20	12,9	44,876	0,000
Erkek	21	12,7	31	18,8	63	38,2	43	26,1	7	4,2		
Aylık Gelir											74,649	0,000
0-800 Ron	12	20,7	15	25,9	14	24,1	11	19,0	6	10,3		
801-1500 Ron	3	6,0	5	10,0	10	20,0	24	48,0	8	16,0		
1501-2000 Ron	3	3,1	5	5,2	22	22,7	62	63,9	5	5,2		
2001-2500 Ron	3	8,8	3	8,8	17	50,0	10	29,4	1	2,9		
2501 Ron ve Üstü	9	13,0	5	7,2	31	44,9	17	24,6	7	10,1		

Tablo 7: Dini mekanlara gitme oranının bazı değişkenler arasındaki ilişkileri

Tablo 7’de Romanya’da yaşayan Müslümanların dini mekanlara gitme oranlarının bazı değişkenlere göre ilişkilerini göstermektedir. Bu tabloya göre erkekler dini mekanları daha fazla kullanmaktadır. Aylık gelir durumlarına göre ise geliri çok düşük ve yüksek olanlar daha sık ziyaret etmektedirler. Orta gelirli olanlar ise dini mekanları daha az kullanmaktadır.

İnsanlar dini mekanları genellikle ölülerini anma günlerinde, kandillerde ve bayramlarda kullanmaktadır. Özellikle camiler olmak üzere dini mekanlar maddi imkansızlıklar sebebiyle halkın sosyal aktiviteleri için kullanıma uygun değildir. Bu yerlerin daha iyi duruma getirilmesi durumunda insanlar bu yerleri daha sık kullanmayı isteyeceklerdir.

4.8. Ramazan Orucunu Tutma

Grafik 17: Ramazan orucunuzu tutar mısınız?

“Ramazan orucunuzu tutar mısınız?” sorusuna cevap veren 317 kişiden 91 (%29) kişi Ramazan orucunu sürekli olarak tuttıklarını ifade etmişlerdir. 60 (%19) kişi genelde, 51 (%16) kişi bazen tutmaktadır. 86 (%27) kişi nadiren de olsa Ramazan orucunu tutmaktadır. 29 (%9) kişi ise hiç oruç tutmadıklarını söylemişlerdir.

	Ramazan orucunu tutar mısınız?										%95 Anlamlılık	
	Her Zaman		Genelde		Bazen		Nadiren		Hiç Tutmam		Chi-Square	P
Cinsiyet	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	38,766	
Kadın	37	23,9	14	9,0	26	16,8	63	40,6	15	9,7		
Erkek	54	33,3	46	28,4	25	15,4	23	14,2	14	8,6		
Yaş											41,165	0,000
18-30 yaş	34	24,1	19	13,5	24	17,0	58	41,1	6	4,3		
31-45 yaş	35	34,0	20	19,4	21	20,4	17	16,5	10	9,7		
46-50 yaş	8	26,7	11	36,7	2	6,6	5	16,7	4	13,3		
50yaş ve üzeri	14	34,1	9	22,0	4	9,8	6	14,6	8	19,5		
Aylık Gelir											91,220	0,000
0-800 Ron	23	40,4	13	22,8	7	12,3	6	10,5	8	14		
801-1500	4	8,2	11	22,4	9	18,4	16	32,7	9	18,4		

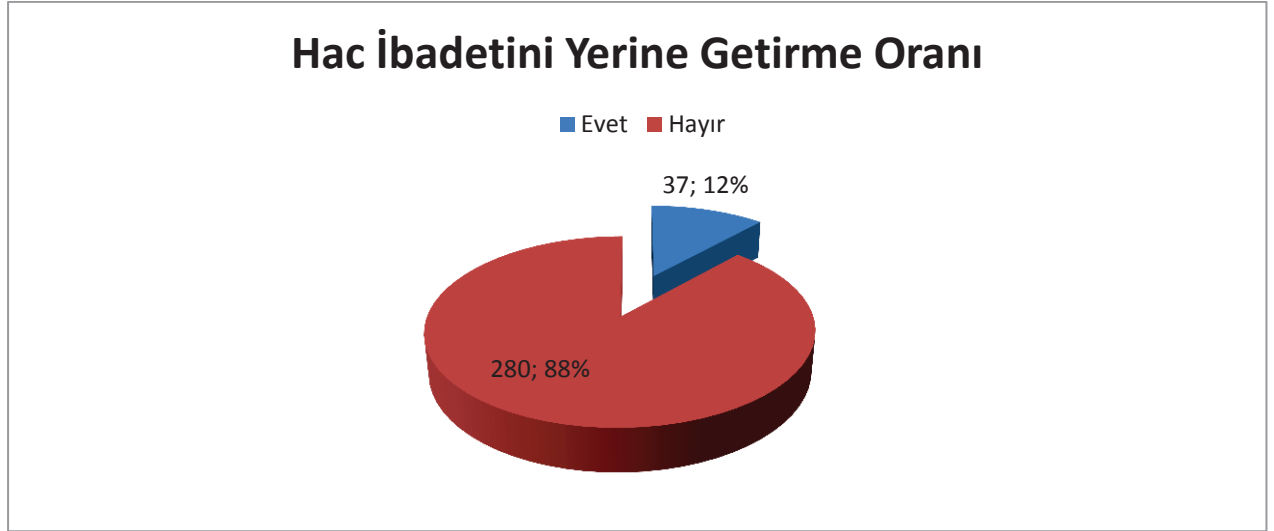
Ron											
1501-2000Ron	14	14,4	8	8,2	16	16,5	54	55,7	5	5,2	
2001-2500 Ron	14	41,2	10	29,4	5	14,7	3	8,8	2	5,9	
2501 Ron ve Üstü	32	47,1	13	19,1	12	17,6	6	8,8	5	7,4	
İkamet Edilen Yer Cinsi											4,516 0,341
İl/İlçe	76	29,1	50	19,2	38	14,6	75	28,7	22	8,4	
Belde/Köy	15	26,8	10	17,9	13	23,2	11	19,6	7	12,5	
Medeni Durum											19,615 0,001
Bekar	31	34,1	21	23,1	19	20,9	9	9,9	11	12,1	
Evli	60	26,7	38	16,9	32	14,2	77	34,2	18	8,0	

Tablo 8: Ramazan orucunu tutma oranının bazı değişkenler arasındaki ilişkileri

Tablo 8’de bazı değişkenlerin Ramazan orucunu tutma oranlarını vermektedir. Genel olarak baktığımız zaman erkeklerin kadınlara nazaran daha fazla Ramazan orucunu tuttuğunu söyleyebiliriz. Ekonomik gelirleri çok düşük ve yüksek olanlar daha fazla tutmaktadırlar. Nadiren tutanların genelini ise orta seviyedeki gelir grubu oluşturmaktadır.

Romanya’da Müslümanlar Ramazan ayına önem vermektedirler. Yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere insanlar oruç tutmaya özen göstermektedirler. Ramazan ayında din adamları insanları camilerde iftar yapmaya davet etmekte ve onların birbirlerini iftara davet etmelerini tavsiye etmektedirler. Özellikle küçük ve toplu yerleşim yerlerinde bu adet oturmuş durumdadır.

4.9. Hac İbadetini Yerine Getirme

Grafik 18: Hacca gittiniz mi?

“Hacca gittiniz mi?” sorusuna cevap veren 317 kişiden 37 (%12) kişi gittiğini beyan etmişlerdir. 280 (%88) kişi ise henüz hacca gitmediklerini beyan etmişlerdir.

	Hacca gittiniz mi?				%95 Anlamlılık	
	Evet		Hayır		Chi-Square	P
Aylık Gelir	N	%	N	%	21,826	0,000
0-800 Ron	5	8,8	52	91,2		
801-1500 Ron	1	2,0	48	98,0		
1501-2000 Ron	6	6,2	91	93,8		
2001-2500 Ron	9	26,5	25	73,5		
2501 Ron ve Üstü	15	22,1	53	77,9		

Tablo 9: Hacca gitme oranının maddi gelir ile arasındaki ilişki

Tablo 9’da hacca giden Müslümanların maddi gelirlerine göre hacca gitme oranlarını göstermektedir. Bu tabloya göre doğal olarak hacca gidenlerin daha fazla maddi durumu iyi

olanlar olduğu görülmektedir. Ancak az da olsa maddi durumu az olanlardan da bir şekilde hac görevini yerine getirenlerin olduğu görülmektedir.

4.10. Hac İbadetini Yerine Getirmeyenlerin Hac Düşüncesi

Grafik 19: Hacca gitmeyi düşünüyor musunuz?

Grafik 19’da “Hacca gitmeyi düşünüyor musunuz?” sorusuna 142 (%48) kişi hayır 155 (%52) kişi ise evet cevabı vermiştir. Bu durum insanların maddi durumlarının yeterli olmamasından dolayı hacca gitme düşüncelerinin olmadığını göstermektedir. Ancak yine de yarıya yakını böyle bir ibadeti yapmayı istemekte, fırsatları olursa yapmayı düşünmektedirler.

	Hacca gitmeyi düşünüyor musunuz?				%95 Anlamlılık	
	Evet		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%	10,788	0,013
18-30 yaş	61	44,5	76	55,5		
31-45 yaş	58	61,7	36	38,3		
46-50 yaş	20	66,7	10	33,3		
50yaş ve üzeri	14	41,2	20	58,8		

İkamet Yeri- İl/İlçe					48,927	0,00 0
Bükreş	51	76,1	16	23,9		
Köstence	38	31,7	82	68,3		
Mecidiye	43	67,2	21	32,8		
Mangalya	6	31,6	13	68,4		
Babadağ	1	20,0	4	80,0		
Diğer	15	68,2	7	31,8		
Eğitim Durumu					16,233	0,00 3
İlköğretim	15	46,9	17	53,1		
Lise	70	61,4	44	38,6		
Üniversite	58	42,6	78	57,4		
Lisansüstü	10	90,9	1	9,1		
Hiçbiri	1	33,3	2	66,7		
Aylık Gelir					39,325	0,00 0
0-800 Ron	33	61,1	21	38,9		
801-1500 Ron	21	43,8	27	56,2		
1501-2000 Ron	28	29,5	67	70,5		
2001-2500 Ron	20	71,4	8	28,6		
2501 Ron ve Üstü	45	75,0	15	25,0		

Tablo 10: Hacca gitmeyi isteyenlerin bazı değişkenler arasındaki ilişkileri

Tablo 10'da hacca gitmek isteyenlerin bazı değişkenler arasındaki ilişkileri görülmektedir. Bu tabloya göre orta yaştakilerin hacca gitme isteği daha fazla olduğu görülmektedir. Şehirler bazında Bükreş ve Mecidiye'de yaşayanlar daha fazla gitmek istemektedir. Köstence'de yaşayanların çoğunluğunun ise hacca gitme isteklerinin az olduğu görülmektedir. Eğitim seviyesine göre lisanüstü eğitim görenler çoğunluğu hacca gitmeyi istemektedir. Gelir seviyesine göre ise doğal olarak ekonomik durumu iyi olanlar daha ziyade hacca gitmeyi düşünmektedirler.

4.11. Zekat Verme

Grafik20: Zekat verir misiniz?

“Zekat verir misiniz?” sorusuna cevap veren 317 kişiden 141 (%44) kişi evet, 176 (%56) kişi ise hayır cevabı vermiştir. Oranın yüksek çıkma sebebi buradaki Müslümanların dini düşüncelerle verdiği yardım ve sadakaları zekat gibi düşünmeleri olabilir ki bu durum aynı zamanda bu insanların zekat konusunda bilgilerinin zayıf olduğunu göstermektedir.

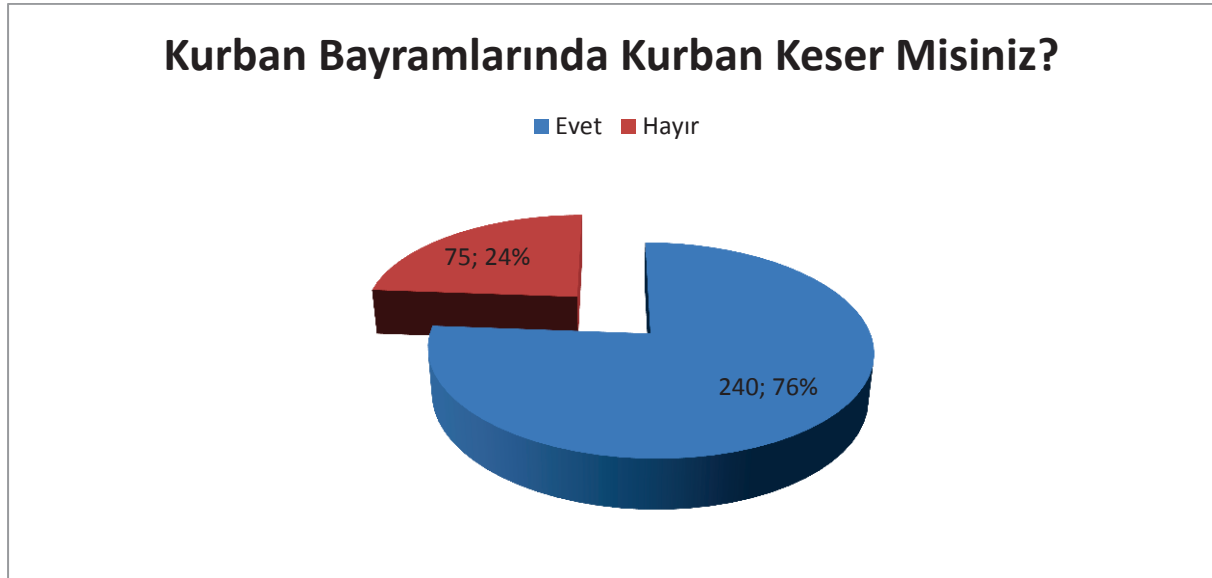
		Zekat verir misiniz?				%95 Anlamlılık	
		Evet		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%			
18-30 yaş	52	36,9	89	63,1	10,488	0,015	
31-45 yaş	51	49,5	52	50,5			
46-50 yaş	20	66,7	10	33,3			
50yaş ve üzeri	17	41,5	24	58,5			
İkamet Yeri-İl/İlçe							63,899
Bükreş	57	74,0	20	26,0			
Köstence	24	19,7	98	80,3			
Mecidiye	35	53,8	30	46,2			
Mangalya	7	31,8	15	68,2			
Babadağ	4	66,7	2	33,3			

Diğer	14	56,0	11	44,0		
Eğitim Durumu					7,219	0,125
İlköğretim	15	40,5	22	59,5		
Lise	58	49,6	59	50,4		
Üniversite	55	38,7	87	61,3		
Lisansüstü	11	68,8	5	31,2		
Hiçbiri	2	50,0	2	50,0		
Aylık Gelir					54,292	0,000
0-800 Ron	27	47,4	30	52,6		
801-1500 Ron	15	30,6	34	69,4		
1501-2000 Ron	21	21,6	76	78,4		
2001-2500 Ron	21	61,8	13	38,2		
2501 Ron ve Üstü	51	75,0	17	25,0		

Tablo 11: Zekat vermeyi isteyenlerin bazı değişkenler arasındaki ilişkileri

Tablo 11'e baktığımızda Bükreş'te yaşayan Müslümanların daha fazla, Köstence'de yaşayan Müslümanların ise daha az zekat verdikleri görülmektedir. Eğitim seviyesine göre lisanüstü eğitim görenlerin zekat verme oranı daha yüksektir. Aylık gelir bazında doğal olarak maddi durumu iyi olanların zekat verme oranı daha yüksektir. Ancak dikkat çekici olan maddi durumu çok zayıf olan grubun neredeyse yarısı zekat verdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum halkın ilmiyal bilgisinin zayıf olduğunu göstermektedir.

4.12. Kurban Kesme

Grafik 21: Kurban bayramında kurban keser misiniz?

“Kurban bayramlarında kurban keser misiniz?” sorusuna cevap veren 315 kişiden 240 (%76) kişi evet, 75 (%24) kişi hayır cevabı vermiştir. Görüştüğümüz imamlar ve halktan insanlar bu sayıyı doğrulamaktadır. Romanya’da yaşayan Müslümanlar bayramları kutlama konusunda hassas olup kurban bayramında muhakkak kurban kesmeye çalışmaktadırlar.

Kurban bayramlarında kurban keser misiniz?					%95 Anlamlılık		
		Evet		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%			
					15,604	0,001	
18-30 yaş	103	73,6	37	26,4			
31-45 yaş	85	83,3	17	16,7			
46-50 yaş	27	90,0	3	10,0			
50yaş ve üzeri	23	56,1	18	43,9			
İkamet Yeri-İl/İlçe					31,391	0,000	
Bükreş	59	77,6	17	22,4			
Köstence	109	89,3	13	10,7			
Mecidiye	39	60,0	26	40,0			
Mangalya	12	57,1	9	42,9			

Babadağ	2	33,3	4	66,7		
Diğer	19	76,0	6	24,0		
Aylık Gelir					34,905	0,000
0-800 Ron	30	52,6	27	47,4		
801-1500 Ron	31	63,3	18	36,7		
1501-2000 Ron	85	87,6	12	12,4		
2001-2500 Ron	29	85,3	5	14,7		
2501 Ron ve Üstü	58	86,6	9	13,4		

Tablo 12: Kurban bayramında kurban kesenleri bazı değişkenler arasındaki ilişkileri

Tablo 12'ye baktığımızda kurban kesmeyenlerin daha ziyade 50 yaş ve üzerindeki insanlar oldukları görülmektedir. Komünizm döneminde yetişen neslin dini hassasiyetlerinin az olduğu bariz bir şekilde görülmektedir. Aylık gelirleri yüksek olanların kurban kesme oranları zayıf olanlara göre doğal olarak daha yüksektir.

4.13. Çocuklara Dini Bilgi Öğretme

Grafik22: Çocuklarınıza dininizle alakalı bilgileri öğretiyor musunuz?

“Çocuklarınıza dininizle alakalı bilgileri öğretiyor musunuz?” sorusuna cevap veren 251 kişiden 195’i (%78) evet, 56’sı (%22) hayır cevabı vermiştir. Grafik 3’te 227 kişi evli olduğunu beyan etmiştir. Çocuklarına dini eğitim verdiklerini beyan edenlerin sayısının fazla olma sebebi bu şikkı cevaplayanların bazılarının boşanmış, bazılarının dul olmasından olabilir. Ayrıca Romanya’da evlilik dışı çocuk sahibi olmanın kanunen bir sakıncası olmadığı ve komünizm döneminde yetişen neslin dini hassasiyetlerinin zayıf olması sebeplerden dolayı bu şekilde dünyaya gelen çocuklar da olabilmektedir.

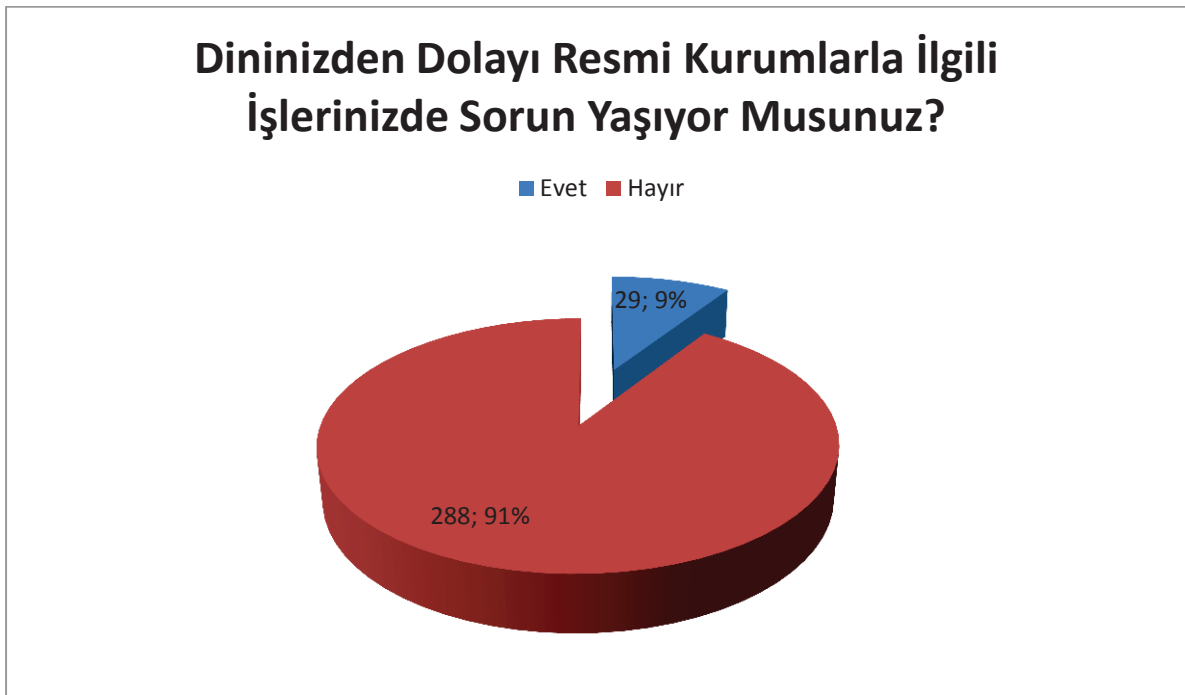
Romanya’da dini bilgi denilince insanların akıllarına gusül, abdest, namaz, oruç, kurban gibi ibadetler ile yeme-içme adabı gibi konular gelmektedir. Müslüman ailelerin bu konuların öğrenilmesine önem verdikleri bariz bir şekilde görülmektedir.

Çocuklarınıza dini bilgi öğretir misiniz?					%95 Anlamlılık		
		Evet		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%			
18-30 yaş	74	86,0	12	14,0	10,810	0,013	
31-45 yaş	71	76,3	22	23,7			
46-50 yaş	24	80,0	6	20,0			
50yaş ve üzeri	24	60,0	16	40,0			
Cinsiyet							3,319
Kadın	107	82,3	23	17,7			
Erkek	88	72,7	33	27,3			
Aylık Gelir					3,335	0,503	
0-800 Ron	30	69,8	13	30,2			
801-1500 Ron	30	73,2	11	26,8			
1501-2000 Ron	72	81,8	16	18,2			
2001-2500 Ron	20	83,3	4	16,7			
2501 Ron ve Üstü	35	77,8	10	22,2			

Tablo 13: Çocuklarına dini bilgi öğreten bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Tablo 13'e baktığımızda 50 yaş ve üzerindeki kişilerin çocuklarına daha az dini bilgi öğrettikleri görülmektedir. Cinsiyet bazında kadınlar erkeklere göre daha fazla öğrettiklerini söylemektedirler. Bu durum çocukların aile için eğitimlerinin erkekten çok kadınların üstlenmesinden kaynaklanmaktadır.

4.14. Dininden Dolayı Resmi Kurumlarda Sorun Yaşama

Grafik23: Dininizden dolayı resmi kurumlarla ilgili işlerinizde sorun yaşıyor musunuz?

“Dininizden dolayı resmi kurumlarla ilgili işlerinizde sorun yaşıyor musunuz?” sorusuna cevap veren 317 kişiden 288 (%91) kişi hayır, 29 (%9) kişi ise evet cevabı vermiştir. Bu durum Romanya’da yaşayan Müslümanların dinlerinden dolayı gözle görünür bir sıkıntı yaşamadıkları sadece münferit bazı olaylar olduğunu göstermektedir. Romanya’da Türk veya Tatar demek aynı zamanda Müslüman anlamına da gelmektedir. Bundan dolayı bu tür olaylar Müslümanların dininden dolayı olabileceği gibi milliyetçi duygularla yapılmış olaylar da olabilmektedir.

	Dininizden dolayı resmi kurumlarla ilgili işlerinizde sorun yaşıyor musunuz?				%95 Anlamlılık	
	Evet		Hayır		Chi-Square	P
Cinsiyet	N	%	N	%	0,524	0,469
Kadın	15	9,7	140	90,3		
Erkek	12	7,4	150	92,6		

Tablo 14: Dininden dolayı resmi kurumlarda sorun yaşadığını düşünen kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkiler

Tablo 14’te dininden dolayı resmi dairelerde sıkıntı yaşadıklarını düşünenlerin kadın ve erkeklerin oranları verilmiştir. Kadın ve erkek oranlarının birbirine çok yakın olması böyle bir durumda cinsiyet veya kılık-kıyafetten dolayı herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmadığını göstermektedir. Hatta bu sıkıntılar dini bir sebepten dolayı olmayıp herkesin karşılaştığı sıkıntılar cinsinden de olabilmektedir.

4.15. Dini Yaşantının İş Hayatını Olumsuz Etkilemesi

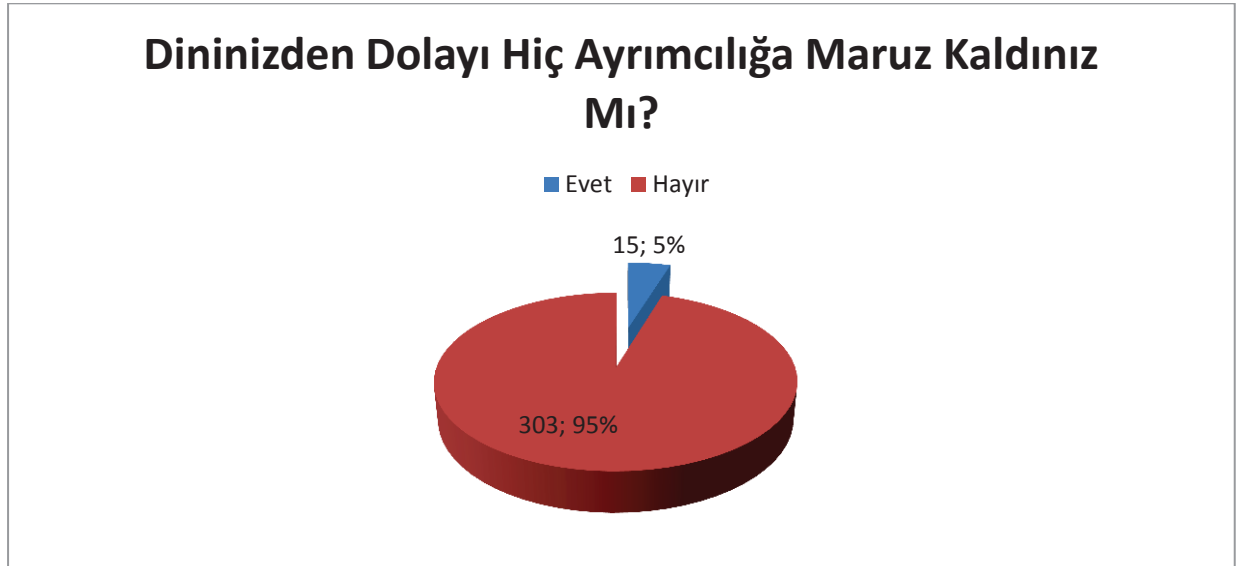

Grafik24: Dininizi yaşama iş yaşamınızı olumsuz olarak etkiliyor mu?

“Dininizi yaşama iş yaşamınızı olumsuz olarak etkiliyor mu?” sorusuna cevap veren 315 kişiden 308 (%98) kişi hayır cevabı vermesine karşılık sadece 7 (%2) kişi evet cevabı

vermiştir. Bu durum her zaman olabilecek istisnai durumlar dışında Müslümanların dinlerinden dolayı herhangi bir olumsuz durumla karşı karşıya kalmadıklarını göstermektedir.

4.16. Dininden Dolayı Ayrımcılığa Maruz Kalma

Grafik25: Dininizden dolayı hiç ayrımcılığa maruz kaldınız mı?

“Dininizden dolayı hiç ayrımcılığa maruz kaldınız mı?” sorusuna cevap veren 318 kişiden 303 (%95) kişi hayır, 15 (%5) kişi ise evet cevabı vermiştir. Bu durum Müslümanlar için bazı münferid olaylar dışında genel olarak herhangi bir ayrımcılık yapılmadığını göstermektedir.

	Dininizden dolayı hiç ayrımcılığa maruz kaldınız mı?				%95 Anlamlılık	
	Evet		Hayır		Chi-Square	P
Cinsiyet	N	%	N	%	0,524	0,469
Kadın	8	5,1	148	94,9		
Erkek	7	4,3	155	95,7		

Tablo 15: Dininden dolayı ayrımcılığa maruz kaldığını düşünen kadın ve erkek değişkenleri arasındaki ilişkiler

Tablo 15 bize dininden dolayı ayrımcılığa maruz kalan kadın ve erkek oranlarının hemen hemen aynı olduğunu göstermektedir. Sayının bu ölçüde az olması yaşanan ayrımcılığın dini kimlikten kaynaklanma ihtimalini de zayıflatmaktadır.

4.17. Din Eğitimi Alma Konusunda Sıkıntı Yaşama

Grafik26: Din eğitimi alma konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?

“Din eğitimi alma konusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?” sorusuna cevap veren 316 kişiden 295 (%93) kişi hayır, 21 (%7) kişi ise evet cevabı vermiştir. Romanya’da din eğitimi okullarda ve müftülük bünyesindeki kurumlarda serbestçe verilebilmekte ve alınabilmektedir.

Lise sonrası lisans ve lisans üstü bir prögram olmamasına rağmen dini eğitim alma konusunda sıkıntı olmaması düşündürücüdür. Bu da dinin hayata bu seviyede bir etkisinin olmadığı ve dinin daha çok kültürel ve gelenekler bağlamında algılandığını göstermektedir.

4.18. Dini Bilginin Yeterli Olduğunu Düşünme

Grafik27: Şu andakinibilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

“Şu andaki dini bilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?” sorusuna cevap veren 317 kişiden 210 (%66) kişi hayır, 107 (%34) kişi evet cevabı vermiştir. Romanya’da Müslümanlar ailelerinden az da olsa dini bilgi almaktadır. Görülen o ki %66’lık bir kesim bu bilgileri yeterli görmektedir. Bununla birlikte %34’lük bir kesimin dini hayatları adına kendilerini yeterli görmediklerini ve geliştirmek istediklerini söylemek mümkündür.

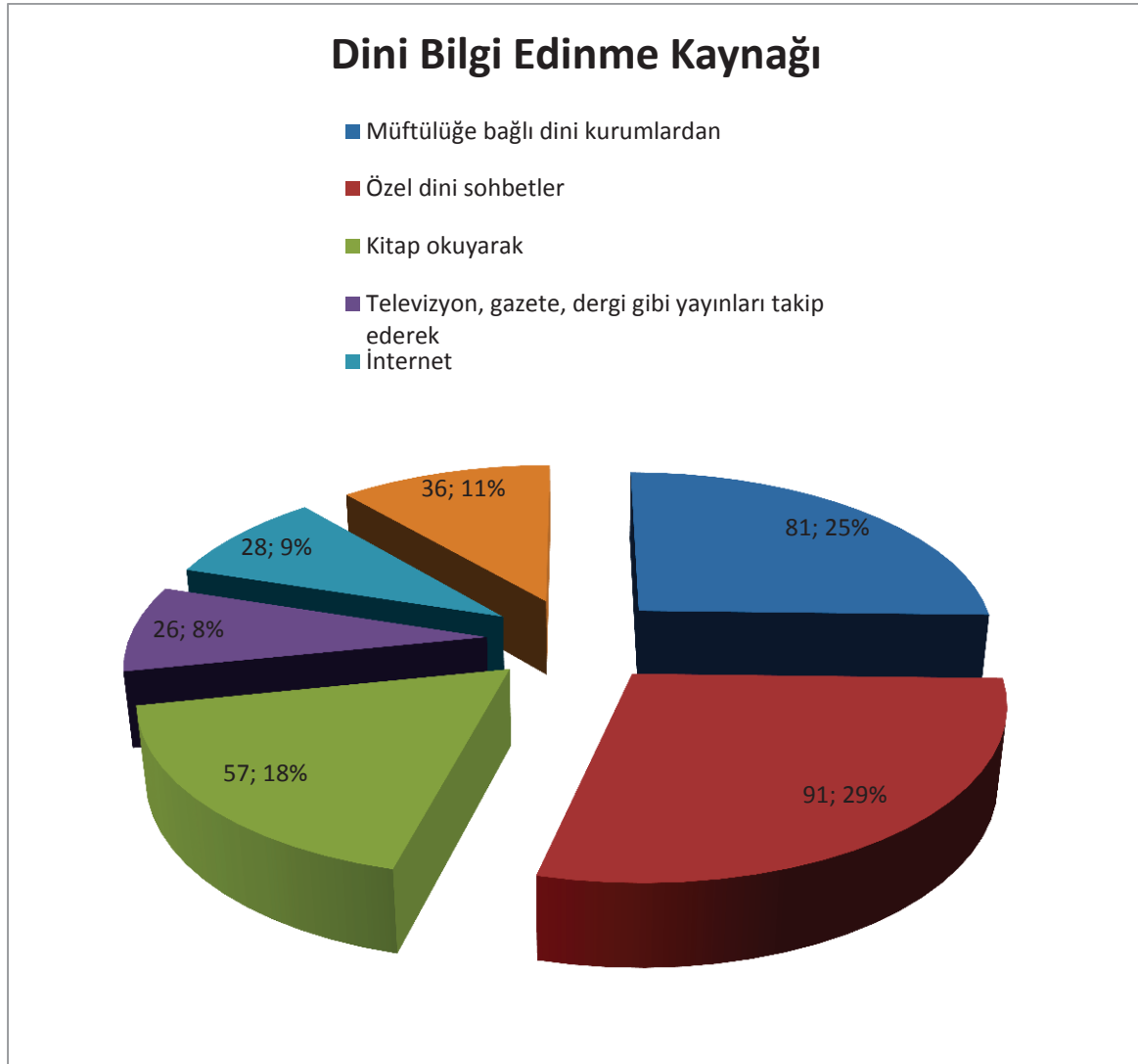
	Şu andaki dini bilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?				%95 Anlamlılık	
	Evet		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%	3,607	0,307
18-30 yaş	45	31,9	96	68,1		
31-45 yaş	39	37,9	64	62,1		
46-50 yaş	12	41,4	17	58,6		
50yaş ve üzeri	10	23,8	32	76,2		
İkamet Yeri-İl/İlçe					22,595	0,000
Bükreş	31	40,8	45	59,2		
Köstence	26	21,5	95	78,5		
Mecidiye	32	47,8	35	52,2		
Mangalya	4	18,2	18	81,8		

Babadağ	1	16,7	5	83,3		
Diğer	13	52,0	12	48,0		
Aylık Gelir					19,033	0,001
0-800 Ron	19	32,2	40	67,8		
801-1500 Ron	15	30,6	34	69,4		
1501-2000 Ron	18	18,6	79	81,4		
2001-2500 Ron	16	48,5	17	51,5		
2501 Ron ve Üstü	32	47,1	36	52,9		
Cinsiyet						
Kadın	38	24,2	119	75,8	12,687	
Erkek	69	43,1	91	56,9		
Medeni Durum					6,294	0,012
Bekar	40	44,4	50	55,6		
Evli	67	29,6	159	70,4		
Eğitim Durumu					5,367	0,252
İlköğretim	10	27,0	27	73,0		
Lise	45	38,5	72	61,5		
Üniversite	42	29,6	100	70,4		
Lisansüstü	8	50,0	8	50,0		
Hiçbiri	2	50,0	2	50,0		
Meslek-Alan					10,395	0,034
Tarım	5	31,2	11	68,8		
Sanayi	7	33,3	14	66,7		
Ticaret	25	37,3	42	62,7		
Eğitim	26	51,0	25	49,0		
Diğer	43	27,0	116	73,0		

Tablo 16: Dini bilginin yeterli olması konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Tablo 16'ya baktığımızda Bükreş ve Mecidiye'de yaşayan Müslümanlar daha ziyade dini bilgilerinin yeterli olduklarını düşünmektedirler. Erkekler kadınlardan daha ziyade dini bilgilerinin yeterli görmektedir. Evliler bekarlara nazaran, eğitim alanında görev yapanlar da diğer meslek alanlarında çalışanlara göre dini bilgilerinin daha ziyade yeterli görmektedirler.

4.19. Dini Bilgi Edinme Kaynağı

Grafik28: Dini bilgilerinizi genellikle ne tür kaynaklardan alıyorsunuz?

“Dini bilgilerinizi genellikle ne tür kaynaklardan alıyorsunuz?” sorusuna cevap veren 319 kişiden 81 (%25) kişi müftülüğe bağlı dini kurumlardan, 91 (%29) kişi özel dini sohbetlerden dini bilgilerini aldıklarını söylemiştir. 57 (%18) kişi kendisi kitap okuyarak 26 (%8) kişi televizyon, gazete ve dergi gibi yayınları takip ederek, 28 (%9) kişi de internetten araştırarak dini bilgilerini edindiklerini ifade etmiştir. 36 (%11) kişi de bunların dışında kaynaklardan beslendiklerini söylemiştir.

Dini bilgilerinizi genellikle ne tür kaynaklardan alıyorsunuz?												%95 Anlamlılık		
	Müftülüğe bağlı dini kurum		Özel dini sohbetler		Kitap okuyarak		Televizyon, gazete, dergi gibi yayımları takip ederek		İnternet		Diğer		Chi-Square	P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Cinsiyet													27,957	0,000
Kadın	58	36,9	30	19,1	27	17,2	11	7,0	16	10,2	15	9,6		
Erkek	23	14,2	61	37,7	30	18,5	15	9,3	12	7,4	21	13,0		
Aylık Gelir													93,484	0,000
0-800 Ron	7	11,9	21	35,6	10	16,9	3	5,1	2	3,4	16	27,1		
801-1500 Ron	11	22,0	13	26,0	10	20,0	7	14,0	6	12,0	3	6,0		
1501-2000 Ron	54	55,7	13	13,4	9	9,3	5	5,2	11	11,3	5	5,2		
2001-2500 Ron	4	12,1	14	42,4	8	24,2	2	6,1	3	9,1	2	6,1		
2501 Ron ve Üstü	5	7,4	23	33,8	16	23,5	8	11,8	6	8,8	10	14,7		
Medeni Durum													33,304	0,000
Bekar	4	4,4	32	35,2	19	20,9	12	13,2	13	14,3	11	12,1		
Evli	77	33,9	58	25,6	38	16,7	14	6,2	15	6,6	25	11,0		

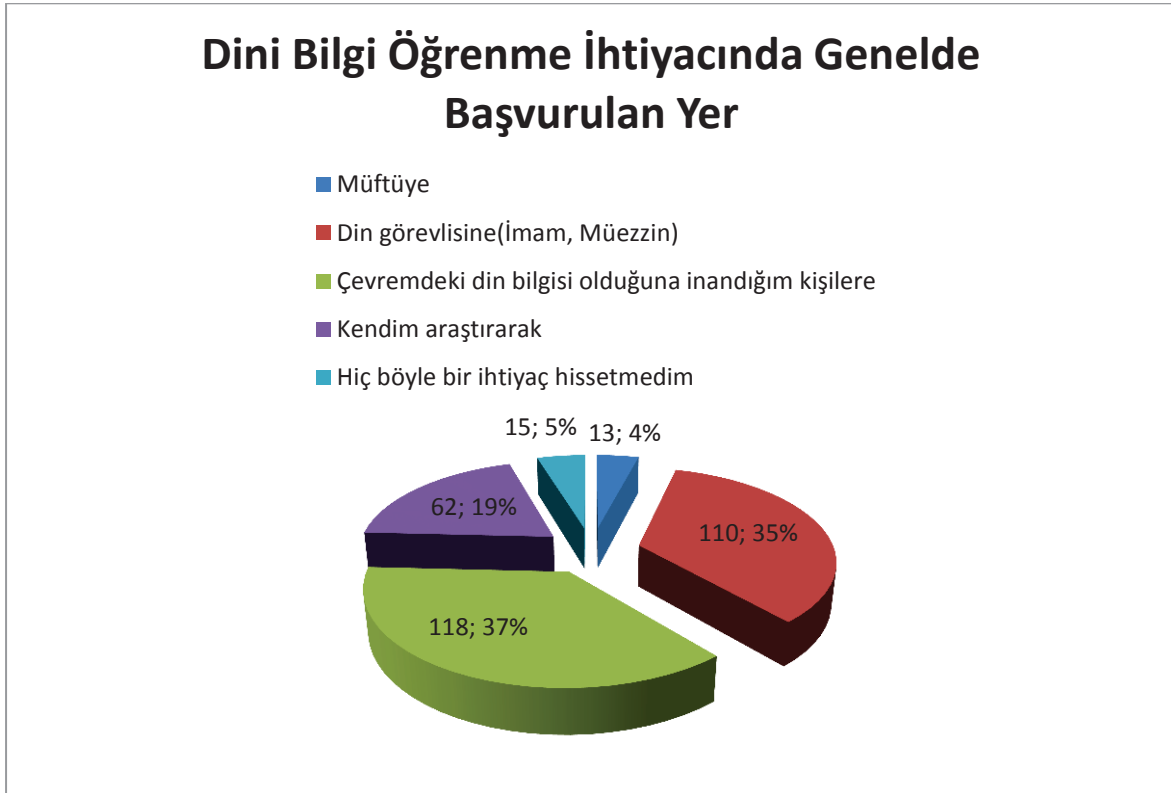
Tablo 17: Dini bilginin edinilmesi konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Tablo 17'ye baktığımızda kadınlar dini bilgilerini daha ziyade müftülüğe bağlı dini kurumlardan, erkekler ise özel dini sohbetleri tercih etmektedir. Bekarlar özel dini sohbetleri ve kitap okumayı tercih ederken evliler müftülüğe bağlı dini kurumları ve özel dini sohbetleri tercih etmektedirler.

Özel dini sohbetler din adamlarının özel gayretleri ile haftanın belirli zamanlarında insanlara verdiği eğitim olabildiği gibi dini eğitim veren vakıf ve dernekler tarafından yapılan dini aktiviteler de olabilmektedir. Kadınlara bu tür etkinliklerin az yapıldığı bariz bir şekilde bilinmektedir. Bu durumda hem müftülüğün hem de diğer vakıf ve derneklerin hem kadınlara hem de erkeklere orantılı şekilde etkinlik yapmaları hatta hem kadınların hem de erkeklerin

beraberce yapabilecekleri aktivitelere ağırlık verilmesi toplumun daha sağlıklı gelişmesini sağlayacaktır.

4.20. Dini Bilgi Öğrenme İhtiyacında Başvurulan Yerler

Grafik29: Dini bir konuyu öğrenme ihtiyacı hissettiğinizde genelde nereye müracaat edersiniz?

“Dini bir konuyu öğrenme ihtiyacı hissettiğinizde genelde nereye müracaat edersiniz?” sorusuna cevap veren 318 kişiden sadece 13 (%4) kişi müftüye danıştığını söylemiştir. 110 (%35) kişi imam, müezzin gibi din görevlilerine, 118 (%37) kişi çevresindeki dini bilgisi olduğuna inandığı kişilere danıştığını ifade etmiştir. 62 (%19) kişi kendisi araştırarak cevap aradığını ifade ederken 15 (%5) kişi de hiç böyle bir ihtiyaç hissetmediğini söylemiştir.

Dini bir konuyu öğrenme ihtiyacı hissettiğinizde genelde nereye müracaat edersiniz?											%95 Anlamlılık	
Müftüye	Din görevlisine (İmam, müezzin)				Çevremde din bilgisi olduğuna inandığım kişilere		Kendim araştırarak		Hiç böyle bir ihtiyaç hissetmedim		Chi-Square	P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
Cinsiyet											16,535	0,002
Kadın	9	5,7	64	40,8	49	31,2	33	21,0	2	1,3		
Erkek	4	2,5	46	28,6	69	42,9	29	18,0	13	8,1		
Medeni Durum											20,400	0,000
Bekar	3	3,3	15	16,7	47	52,2	19	21,1	6	6,7		
Evli	10	4,4	94	41,4	71	31,3	43	18,9	9	4,0		

Tablo 18: Dini bir konu öğrenme ihtiyacı hissedildiğinde başvuru kaynakları konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Tablo 18'e baktığımız zaman resmi din görevlilerine başvurma oranı kadınlarda ve bekarlarda daha fazla olduğu gözükmektedir. Erkekler ve bekarların çevresindeki din bilgisinin olduğuna inandığı kişilere sorma oranı ise kadınlardan daha fazladır. Bu durum din adamlarının din eğitimi konusunda erkeklere ve daha ziyade genç neslin oluşturduğu bekarlara daha az ulaştıklarını göstermektedir.

4.21. Din Görevlilerinin Müslümanları Temsi Etmesi

Grafik30: Din görevlilerinin dininizi temsil ettiğini düşünüyor musunuz?

“Din görevlilerinin dininizi temsil ettiğini düşünüyor musunuz?” sorusuna cevap veren 318 kişiden 194 (%61) kişi kısmen temsil ettiklerine inandıklarını ifade etmiştir. 61 (%19) kişi din görevlilerinin dini temsil ettiklerine inanmadıklarını söylerken sadece 63 (%20) din görevlilerinin dini hakkıyla temsil ettiklerini düşünmektedir.

	Din görevlilerinin dininizi temsil ettiğini düşünüyor musunuz?						%95 Anlamlılık	
	Evet		Kısmen		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%	N	%	17,498	0,008
18-30 yaş	24	16,9	98	69,0	20	14,11		
31-45 yaş	20	19,4	62	60,2	21	20,4		
46-50 yaş	3	10,0	17	56,7	10	33,3		
50yaş ve üzeri	14	34,1	16	39,0	11	26,8		
Cinsiyet							1,194	0,551
Kadın	34	31,7	95	60,5	28	17,8		

Erkek	28	17,4	99	61,5	34	21,1		
Aylık Gelir							49,366	0,000
0-800 Ron	21	36,5	28	47,5	10	16,9		
801-1500 Ron	11	22,0	29	58,0	10	20,0		
1501-2000 Ron	13	13,4	77	79,4	7	7,2		
2001-2500 Ron	1	3,0	24	72,7	8	24,2		
2501 Ron ve Üstü	13	19,4	27	40,3	27	40,3		
Medeni Durum							4,239	0,120
Bekar	24	26,4	50	54,9	17	18,7		
Evli	37	16,4	144	63,7	45	19,9		

Tablo 19: Din görevlilerinin dini temsil ettiklerini düşünme konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Tablo 19'a baktığımız zaman din görevlilerinin dini temsil ettiklerini en fazla inananlar; bekarlar, maddi durumu zayıf olanlar, kadınlar ve ileri yaşta olanlar olduğu görülmektedir. Orta yaş grubundakiler ve maddi yönden iyi durumda olanlar ise din görevlilerinin dini temsil etmediklerini daha fazla düşünmektedirler.

4.22. Din Görevlilerini Yeterli Bulma

Grafik31: Din görevlilerinizi bilgi olarak yeterli buluyor musunuz?

“Din görevlilerinizi bilgi olarak yeterli buluyor musunuz?” sorusuna cevap veren 312 kişiden 182 (%58) kişi kısmen yeterli bulduklarını düşünmektedirler. 62 (%20) kişi yeterli bulmazken 68 (%22) kişi yeterli bulduklarını ifade etmişlerdir.

Din adamlarının yeterliliği Romanya Müftülüğü'nün önemli meselelerinden bir tanesidir. Bu konuda Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ile ortaklaşa bazı eğitim seminerleri düzenlemektedirler. Ancak imamların maddi imkanlarının yetersizliğinden dolayı ikinci bir işte çalışma ihtiyacı hissetmeleri din adamlarının bu konuya önem vermelerine engel olmaktadır.

	Din görevlilerinizi bilgi olarak yeterli buluyor musunuz?						%95 Anlamlılık	
	Evet		Kısmen		Hayır		Chi-Square	P
Yaş	N	%	N	%	N	%	25,665	0,000
18-30 yaş	25	17,7	96	68,1	20	14,2		
31-45 yaş	21	20,8	62	61,4	18	17,8		
46-50 yaş	7	23,3	12	40,0	11	36,7		
50yaş ve üzeri	13	34,2	11	28,9	14	36,8		
Cinsiyet							1,746	0,418
Kadın	30	19,6	95	62,1	28	18,3		
Erkek	37	23,3	87	54,7	35	22,0		
Aylık Gelir							45,444	0,000
0-800 Ron	24	41,4	19	32,8	15	25,9		
801-1500 Ron	11	22,0	30	60,0	9	18,0		
1501-2000 Ron	10	10,3	76	78,4	11	11,3		
2001-2500 Ron	2	6,5	22	71,0	7	22,6		
2501 Ron ve Üstü	17	26,2	28	43,1	20	30,8		
Medeni Durum							1,703	0,427
Bekar	23	25,8	48	53,9	18	20,2		
Evli	43	19,4	134	60,4	45	20,3		

Tablo 20: Din görevlilerini bilgi olarak yeterli bulma konusunda bazı değişkenler arasındaki ilişkiler

Tablo 20'ye baktığımızda din görevlilerini yeterli bulanlar daha ziyade bekarlar, maddi durumu zayıf olanlar, erkekler ve ileri yaşta olanlar olduklarını görmekteyiz. Maddi durumu iyi olanların yeterli bulmama oranı ise daha yüksektir.

SONUÇ

Karadeniz ve Tuna Nehri kıyılarında verimli topraklara sahip bu coğrafyada yaklaşık 5500 yıldır birçok millet gelip geçmiştir. Bugün bir Avrupa Birliği ülkesi olan Romanya m.ö. 700'lü yıllardan beri birçok Türk kavmini de misafir etmiştir. Toplam nüfusunun %90'ından fazlasını Hristiyanların oluşturduğu Romanya'da resmi rakamlarına göre yaklaşık 65.000'ini, gayri resmi tahminlere göre ise yaklaşık 100.000'ini Müslüman azınlık oluşturmaktadır. Yaklaşık 20 milyon nüfusa sahip olan ülkede Müslüman oranı %1'den daha azdır.

Romanya'ya, hatta tüm Balkan coğrafyasına İslamiyetin ilk defa üzerinde büyük tartışmalar olmakla birlikte 1260'lı yıllarda Sarı Saltuk isimli bir derviş ile geldiği kabul edilmektedir. Bu bölgeye gelen ilk Müslümanlar halen Dobruca bölgesi olarak isimlendirilen Karadeniz ile Tuna nehirleri arasına yerleşmişlerdir. XIV. yüzyılda Osmanlı Devletinin bu bölgeyi fethetmesiyle "Doksanüç harbi" olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşına kadar Müslümanların hakimiyetinde kalmıştır. Doksanüç harbinde Osmanlıların Ruslar karşısında mağlup olmasıyla Osmanlılar bölgeyi terk etmiş ve Müslüman halkın da bir çoğu Anadolu'ya göç etmişlerdir.

Romanya'da Müslüman denildiği zaman akla ilk olarak Tatarlar ve Türkler gelmektedir. Bununla birlikte gayri resmi rakamlara göre 15.000 civarında Arap kökenli Müslümanlar bulunmaktadır. Ayrıyeten burada yaşayan Romen ve diğer milletlerden Müslüman olmuş insanlar bulunmaktadır. Müslümanlar genellikle Dobruca bölgesi olarak isimlendirilen Köstence, Tulça şehirleri ile başkent Bükreş'te yaşamaktadırlar. Köstence ve civarında genellikle Osmanlı devrinde yaşayan Müslüman halkın torunları olan Tatarlar, Tulça ve civarında ise genellikle "evlad-ı Fatihan" olarak isimlendirilen Osmanlı devleti zamanından kalma Türkler yaşamaktadırlar. Bükreş'te ise genellikle komünizm zamanında gelen Arap Müslümanlar ile 1989 devrimi sonrası Türkiye'den gelmiş olan Müslüman Türkler yaşamaktadırlar.

Bu coğrafyada yaşayan Müslümanların tarihini kısaca özetlemek gerekirse ilk olarak 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşında Osmanlı devleti yenilinceye kadar Müslümanlar burada hakim güç konumundadırlar. Hatta Dobruca bölgesinde hem güç olarak hem de nüfus olarak ağırlıklıdırlar. Birinci dünya savaşının sonuna kadar Müslüman nüfus giderek azalmıştır.

İkinci olarak 1944-1989 yılları arasındaki komünizm döneminde bütün dinler gibi Müslümanlar da açıktan olmasa da psikolojik olarak baskı görmüştür. Bu dönemde Mecidiye Seminarı başta olmak üzere birçok dini müessese atıl ve kullanılamaz hale gelmiştir. Üçüncü dönem olarak da 1989 devrimi sonrasında sayabiliriz. Bu dönemde Romanya hızlı bir şekilde demokratikleşme yolunda ilerlemiş ve Müslüman halka dünyanın birçok yerinde göremeyeceğimiz haklar vermiştir.

Romanya devleti Müslüman halkı dini bir azınlık olarak resmen tanımaktadır. Anayasadaki dini hak ve özgürlükler dışında sadece Müslüman halk için kabul edilmiş bir azınlık tüzüğü bulunmaktadır. Bu tüzüğe göre Müslümanlar dinlerinin her türlü gereklerini yapabilme özgürlüğüne sahiptir. Ülkedeki Müslümanları temsil eden Romanya Müftülüğü, Romanya devleti tarafından resmen tanınmakta ve din görevlilerinin maaşları devlet tarafından karşılanmaktadır. Hristiyan din adamları ile Müslüman din adamları aynı statüde bulunmaktadır. İlk, orta ve liselerde din dersleri bulunmakta olup talep olması durumunda okul idareleri İslam dinini ders olarak verecek Müslüman öğretmenleri temin etmek zorundadır. Din dersi öğretmenlerinin görevlendirilmesini Romanya Müftülüğü yapmaktadır.

Romanya Müftülüğü ülkedeki bütün Müslümanların resmi temsilcisi konumundadır. Beş yılda bir seçimle göreve gelen müftü devlet tarafından resmi olarak muhatap alınmakta ve protokolde bakanlarla aynı statüde bulunmaktadır.

Romanya'da çoğunluğu Dobruca bölgesinde olmak üzere 77 adet aktif cami bulunmaktadır. Bunların atanması müftülük tarafından yapılmakta olup maaşları devlet tarafından, Romanya Müftülüğü için ayrılan ödenekten karşılanmaktadır. Kemal Atatürk İlahiyat ve Pedagoji Lisesi adı altında Müslüman din adamlarının yetiştiği bir okul bulunmaktadır. Camilerde görev yapan imamlar ve müezzinler ile okullarda din dersini veren öğretmenler genellikle burada yetişmektedir. Romanya devleti Müslüman halkın dini aktivitelerini yapabilecekleri vakıf ve derneklere izin vermekte ve desteklemektedir.

Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ile Romanya Müftülüğü birbirleriyle olan iletişimini etkin bir şekilde devam ettirmektedir. Hem bölgedeki Osmanlı Devleti ile birlikte Türk geçmişinin olması hem de halen yaşayan Türk nüfustan dolayı bu bölge Türkiye için ayrı bir öneme sahiptir. Bu coğrafyadaki Osmanlı mirasının restorasyonu, yeni ibadethanelerin yapımı

ve tamire ihtiyaç duyan dini mekanların ihtiyacının giderilmesinde Romanya Müftülüğü ile koordineli olarak gayret göstermektedir.

Genel olarak bu coğrafyada İslamiyetin yayılmasında Bektaşilik'in rolü inkar edilemez bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı devleti sonrası ise bölgede Hanefilik ve Mâturîdîlik'in etkin olduğu görülmektedir. Bununla birlikte XIX. yüzyılın başlarına kadar kendilerine Kızılbaş denen birçok Alevî köyünün olduğu bilinmektedir. Ancak komünizm sonrası bu insanların dini hayatlarını unuttukları ve sadece isim olarak kaldıkları görülmektedir. Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığının bölgede dini olarak etkin olması Seleflik ve Şîilik gibi diğer dini algıların bölgede kabul görmemesinde büyük rol oynamaktadır.

Komünizm döneminde psikolojik baskılar sonucunda dini hayatın oldukça gerilediği görülmüştür. Bugün Romanya'da yaşayan Müslümanlar dinlerini asgari düzeyde de olsa yaşamaya çalışmaktadır. Halkın 2/3'ü dini aktivitelerle olan ilişkisini az da olsa devam ettirmektedirler. Günlük beş vakit namaz kılma oranının çok düşük düzeydedir. Halkın %40'ı kendisini, yarısından fazlası ailelerini ve yarıya yakını da arkadaş ve iş çevrelerinin dindar olduklarını söylemektedirler. Bununla birlikte sadece %1'i kendisinin ve ailesinin, %3'ü arkadaş çevresinin ve %8'i iş çevresinin din ile alakalarının olmadığını ifade etmiştir.

Namaz kılma oranının çok düşük olduğu görülmüştür. Öyle ki bir derece dindar bir çevreye sahip olanların bile neredeyse %50'i hiç namaz kılmamaktadır. Bununla birlikte Ramazan ayı coşkulu bir şekilde geçmektedir. Müslüman halkın birçoğu Ramazan ayında oruç tutmaya ve kandillerde camilere giderek ibadet etmeye özen göstermektedirler. Sadece %9'u hiç Ramazan orucu tutmadıklarını ifade etmiştir. Genel olarak Müslümanlar kurban ibadetine çok büyük önem vermekte ve %76'lık bir kesim imkan ölçüsünde kurban ibadetini eda etmeye çalışmaktadırlar. Ellerinde imkan olanların dini duygularla fakirlere zekat ve sadaka yardımı yapmaktadırlar. Müslüman halkın ekonomik durumun zayıf olmasından dolayı hac ibadetini yapanların sayısı az olmakla birlikte son zamanlarda hacc ve umre ziyaretlerinin nisbeten arttığı görülmektedir. Bununla birlikte halen daha yaklaşık %52'sinin hacca gitme niyetinin olmadığı görülmektedir.

Dini yönden hiçbir baskı görmeyen halk, din eğitimi alma konusunda da sıkıntı yaşamamaktadırlar. İlk, orta ve liselerde din dersleri alabildikleri gibi müftülüğe bağlı

kurumlarda da din eğitimi alabilmektedirler. Ancak lisans ve lisans üstü seviyesinde bir eğitimin olmaması büyük bir eksiklik olup bu eksikliğin giderilme yoluna gidilmelidir. İnsanlar genellikle çocuklarına namaz, abdest, gusül gibi dini konuları asgari seviyede öğretmeye çalışmaktadırlar.

Din adamları ile Müslüman halk arasında sıcak ilişkiler bulunmaktadır. Bu durum insanların faydası istikametinde kullanılmalı ve halk dini hayat itibariyle daha ileri seviyeye getirilmelidir. Bunun için öncelikle din adamlarının özlük hakları geliştirilmeli ve dini mekanların halkın daha rahat bir şekilde kullanabileceği hale getirilmesi gerekmektedir.

Romen halk yaklaşık 500 yıl Osmanlı devletinden gördükleri hoşgörüyü bugün Müslüman halka göstermektedirler. İslamofobinin etkin olarak görülmediği Romanya'da Müslümanlar, dinlerini hiçbir baskı görmeden yaşama imkanına sahiptirler. Bu yönüyle Romanya Avrupa ülkeleri arasında farklı dinlerin barış içinde yaşadıkları model bir ülke olma kabiliyetine sahiptir.

Bu hoşgörü ortamının devam etmesinde kanaatimizce 1989 devrimi sonrası gelen iş adamlarının etkisi büyük olmuştur. Komünizm sonrası iş hayatı konusunda tecrübesiz olan Romen halk Türk iş adamlarının yanında çalışmış ve bu Müslüman iş adamlarından pozitif olarak etkilenmişlerdir.

İkinci olarak ticareti öğrenen Romenler ilk olarak Türkiye ile ilişkileri geliştirmiş ve bu ilişkiler Romenlerin Müslümanlara olan pozitif bakışını devam ettirmesinde önemli rol oynamıştır.

Üçüncü olarak da Türk müteşebbislerin Romanya'da açtıkları Türk okullarının başarısı ve bu okullardan mezun olan öğrenciler üzerindeki olumlu etkiler de bu durumu pekiştiren bir faktör olmuştur.

Kanaatimizce Romanya'da pozitif bir zemin vardır. Bu zemin ve Romanya Devleti'nin olumlu bakışları değerlendirilmeli ve bu ortamın bir model olarak dünyaya takdim edilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abdülvahap**, Nariman, “Romanya ile Kırım’ın ortak tarihinden: İslamlaşma hareketi ve Seyyid Sarı Saltuk (XIII. yy.)”, *Moştenirea Istorica a Tatarilor, Universitatea Babeş-Bolyai-Cluj - Napoca Institutul de Turcologie și Studii Central-Asiatice*, București, 2010
- Afmataj**, Luan, *Arnavutluk Bektaşiliği, Başlangıcı, Gelişmesi ve Günümüzdeki Durumu*, İstanbul 2009
- Aksu**, Ali, *Romanya Müslüman Türklerinin Dünü Bugünü*, Köstence : Editura Elvan, 2003
- Aksu**, Ali, “Romanya Türklerinde Osmanlı'nın Mirası Olarak Müftülük Kurumu”, Balkanlar'da İslam Medeniyeti Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri, Bükreş, Romanya 1-5 Kasım 2006, İstanbul, 2011
- Beldiceanu**, Nicoara, “Bükreş Romanya’nın başşehri”, *DİA*, C. 6, 1992
- Bozkurt**, Giray Saygur, “Geçmişten Günümüze Romanya’da Türk Varlığı”, *Karadeniz Araştırmaları*, C. 5, Sayı:17, Bahar 2008
- Bracacescu**, Cristian, *Geamii: Minarete pe cerul Dobrogei*, București, Igloo, 2012
- Babbie** Earl, *The Practice of Social Research (10th Edition)*, Thomson Wadsworth, 2004
- Eyice**, Semavi, “Aziziye Camii”, *DİA*, C. 4, İstanbul, 1991
- Gemil**, Tahsin, “Osmanlı Öncesi Romanya Topraklarında Türk Varlığı”, *Moştenirea Istorica a Tatarilor*, C. II. Editura Academiei Romane, 2012
- Gemil**, Tahsin, “Înființarea Uniunii Democrate a Tătarilor Turco-Musulmani din România”, *Moştenirea Istorica a Tatarilor*, C. II. Editura Academiei Romane, 2012
- Gökçel**, Ragıp, “Romen-Türk Kültürel Etkileşiminin Romen Diline”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi (Balkan Özel Sayısı-II)*, 2012-2 (Temmuz-Aralık)
- İbram**, Nuredin, *Musulmanii din Romania*, Köstence:Editura Golden, 2007
- İbram**, Nuredin, *Comunitatea Musulmana din Dobrogea, Ex Ponto*, 2011
- Karpat**, Kemal, “*Dağı Delen Irmak*”, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010
- Kiel**, Machiel, “Sarı Saltuk”, *DİA*, C. 36, İstanbul, 2009
- Maxim**, Mihai, “Romanya”, *DİA*, C. 35, İstanbul, 2008
- Murgescu**, Bogdan, “Köstence”, *DİA*, C. 26, Ankara 2002
- Önal**, Mehmet Naci, *Romanya/Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle doğum evlenme ve ölüm adetleri*, Ankara: Kültür bakanlığı, 1998
- Şeyban**, Lütfi, “Mankalya Esmâ(Han) Sultan Câmii Haziresi Mezartaşı Kitabeleri”, *Belleten*, C. 74, Sayı: 270, İstanbul, 2010

Uyar, Mustafa, “*Sarı Saltık Popüler İslam ’ın Balkanlardaki Destani Öncüsü*”, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi Cilt: 21 Sayı: 33

Ülküsal, Müstecip, *Dobruca ve Türkler*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1966

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

<http://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>

<http://www.fsir.ro>

http://www.msaffets.com/wp-content/uploads/SaffetNecmNecdet_Saltuk_Trakya.pdf

<http://www.muftiyat.ro>

http://www.presidency.ro/?_RID=htm&id=81&exp2=ro

<http://www.rdtb.ro/tr>

<http://www.recensamantromania.ro/rezultate-2>

<http://tdk.gov.tr>

<http://www.tuna.ro/>

<http://uniuneatatara.ro/krm/>

<http://www2.diyagnet.gov.tr/DisliskilerGenelMudurlugu/Documents/romanya.pdf>

Ek-1: Anket Soruları**ANKET FORMU**

Bu Anket ‘Romanya’da İslam Dini ve Bölgedeki Müslümanların Din Algısına Etki Eden Faaliyetler’ konulu yüksek lisans tezi için bilgi toplama amacıyla yapılmaktadır.Bu çalışmada elde edilen bilgi ve veriler bilimsel amaçlar için kullanılacaktır.Kişisel bilgiler gizli tutulacaktır.Anketimize katıldığınızdan dolayı teşekkür ederim.

Yrd.Doç. Dr. Ahmet YÖNEM
Danışman

İsmail SEVİLİ
Yüksek Lisans Öğrencisi

I.BÖLÜM

Bu bölümde sizinle ilgili kişisel bilgiler bulunmaktadır.Lütfen durumunuza uygun seçenekleri işaretleyiniz.

1. Adı Soyadı (İsteğeBağlı):

2.Cinsiyet : Kadın Erkek

3. Yaş: 18-30 31-45 46-50 50 ve üstü

4.Medeni Durum: Bekar Evli

5. Son bitirdiğiniz eğitim kurumu

İlköğretim Lise Üniversite Yüksek Lisans ve doktora Hiçbiri

6. İkamet ettiğiniz yerin bağlı bulunduğu şehir/ilçe

Bükreş Köstence Mecidiye Mangalya Babadağ Diğer

7.İkamet ettiğiniz yer: İl/İlçe Belde/Köy

8. Mesleğinizi hangi alanda icra etmektesiniz

Tarım Sanayi Ticaret Eğitim Diğer

9.Kendinize ait bir işte mi çalışıyorsunuz: Evet Hayır

10. Aylık ortalama geliriniz:

0-800 Ron 801-1500 Ron 1501-2000 Ron 2001-2500 Ron 2500 Ron ve üstü

ANKET SORULARI:

S1- Dininizin hayatınıza etkisini ne ölçüde görüyorsunuz?

- 1() Çok etkili 2() Etkili 3() Normal 4() Etkili değil 5() Hiç etkili değil

S2- Kendinizi dindarlık bakımından hangi grupta görüyorsunuz?

- 1() Çokdindar 2() Dindar 3() Ortalama 4() Dinle az ilgili 5() Dinle ilgisi yok

S3-Ne ölçüde dindar bir aileye sahipsiniz?

- 1() Çok dindar 2() Dindar 3() Ortalama 4() Dinle az ilgili 5() Dinle ilgisi yok

S4-Ne ölçüdedindarbir arkadaş çevresine sahipsiniz?

- 1() Çok dindar 2() Dindar 3() Ortalama 4() Dinle az ilgili 5() Dinle ilgisi yok

S5-Ne ölçüde dindar bir iş çevresine sahipsiniz?

- 1() Çok dindar 2() Dindar 3() Ortalama 4() Dinle az ilgili 5() Dinle ilgisi yok

S6-Günlük beş vakit namazlarınızı devamlı kılar mısınız?

1() Evet 2() Bazen 3() Hayır

S7-Ne sıklıkla dini mekanlara gidirsiniz?

1() Her fırsatta 2() Sıklıkla 3() Bazen 4() Nadiren 5() Hiç gitmem

S8-Ramazan orucunuzu tutar mısınız?

1() Her zaman 2() Genelde 3() Bazen 4() Nadiren 5() Hiç tutmam

S9-Hacca gittiniz mi?

1() Evet 2() Hayır

S10-Hacca gitmeyi düşünüyor musunuz?(9. Soruya hayır cevabı verenler cevaplayacak)

1() Evet 2() Hayır

S11-Zekat verir misiniz?

1() Evet 2() Hayır

S12-Kurban bayramlarında kurban keser misiniz?

1() Evet 2() Hayır

S13-Çocuklarınıza dininizle alakalı bilgileri öğretiyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır

S14-Dininizden dolayı resmi kurumlarla ilgili işlerinizde sorun yaşıyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır

S15-Dininizi yaşama iş yaşamınızı olumsuz olarak etkiliyor mu?

1() Evet 2() Hayır

S16-Dininizden dolayıhiçayrımcılığa maruz kaldınız mı?

1() Evet 2() Hayır

S17-Din eğitimialmakonusunda sıkıntı yaşıyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır

S18-Şu andakidinibilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

1() Evet 2() Hayır

S19-Dini bilgilerinizi genellikle ne tür kaynaklardan alıyorsunuz?

1() Müftülüğe bağlı dini kurumlarla 2() Özel dini sohbetler 3() Kitap okuyarak
4() Televizyon, gazete, dergi gibi yayınları takip ederek 5() İnternet 6() Diğer

S20-Dini bir konuyu öğrenme ihtiyacı hissettiğinizde genelde nereye müracaat edersiniz?

1() Müftüye 2() Din görevlisine (imam, müezzin)

- 3() Çevremdeki din bilgisi olduğuna inandığım kişilere 4() Kendim araştırarak
5() Hiç böyle bir ihtiyaç hissetmedim

S21- Din görevlilerinin dininizi temsil ettiğini düşünüyor musunuz?

- 1() Evet 2() Kısmen 3() Hayır

S22- Din görevlilerinizi bilgi olarak yeterli buluyor musunuz?

- 1() Evet 2() Kısmen 3() Hayır